

ДЗЕЯЧЫ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА, РАБОТНІКІ КУЛЬТУРЫ! ВЫСОКА НЯСЦЕ СІЯГ ПАРТЫЙНАСЦІ І НАРОДНАСЦІ САВЕЦКАГА МАСТАЦТВА, УДАСКАНАЛЬВАЙЦЕ МАСТАЦКАЕ МАЙСТЭРСТВА, АДДАВАЙЦЕ СВАЕ ЗДОЛЬНАСЦІ ВЫХАВАННЮ БУДАЎНІКОЎ КАМУНІЗМУ!

(З заклікаў ЦК КПСС да 57-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі)

ПРАЛЕТАРЫ І УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 42 (2724)

Пятніца, 18 кастрычніка 1974 года

Цана 8 кап.

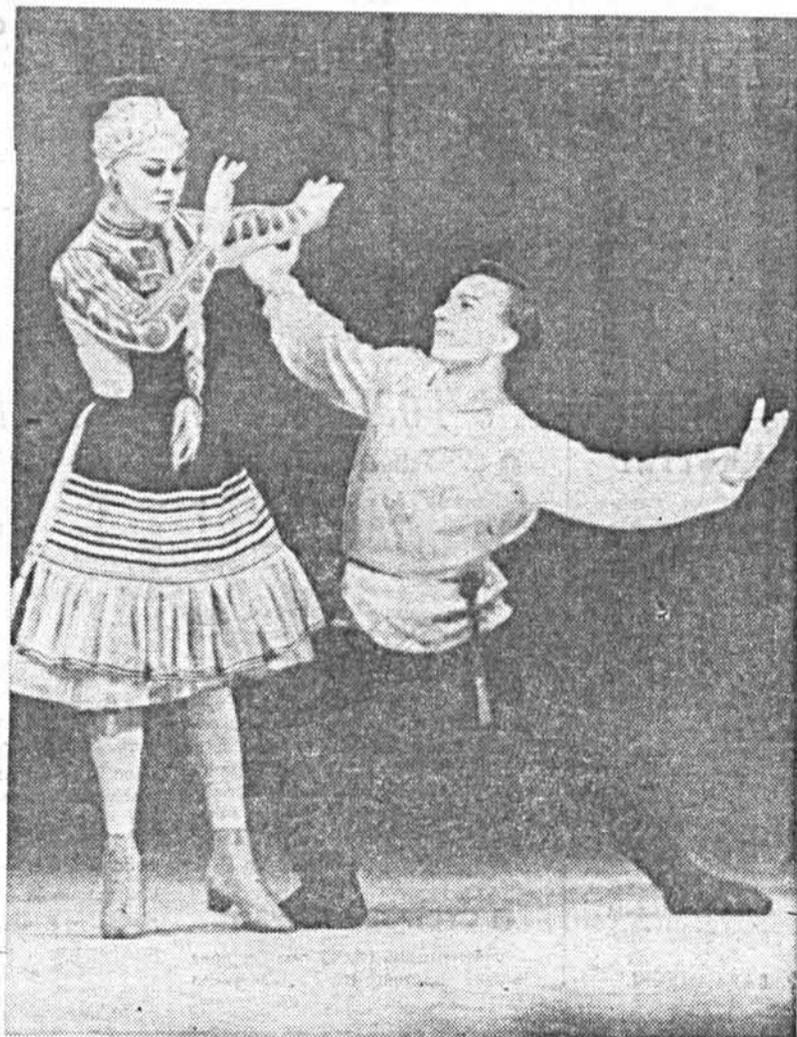
Выступае Чувашскі дзяржаўны ансамбль песні і танца.

З вялікім поспехам у нашай рэспубліцы прайшлі Дні музыкі і літаратуры Чувашскай АССР.

Матэрыялы, прысвечаныя гэтаму святу, чытайце на 3—5 стар.

Госці з Чувашы П. Крысін, Ю. Сямёнаў гутараць з А. Грачаніковым і І. Шамякіным.

Заслужаныя артысты Чувашскай АССР Н. Вавіленка і М. Калеснікаў.

НА ДЗЁННЫЯ ЗАДАЧЫ ПРЭСЫ

У ЦК КП Беларусі адбылася нарада рэдактараў рэспубліканскіх і абласных газет, часопісаў, кіраўнікоў Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па тэлебачанню і радыёвяшчанню, Тэлеграфнага агенства Беларускай ССР. Была таксама запрошана група загадчыкаў аддзелаў рэспубліканскіх газет, галоўных рэдактараў Дзяржтэлерадыё, загадчыкаў рэдакцый БЕЛТА.

На нарадзе разглядаюцца пытанні, звязаныя з асветленнем у друку, па тэлебачанню і радыё ходу выканання дзяржаўных планаў у прамысловасці, сельскай гаспадарцы і капітальным будаўніцтве, а таксама сацыялістычных абавязаных задач на завяршальным этапе чацвёртага года п'яцігодкі. У прыватнасці, указваецца на неабходнасць узмацніць увагу сродкаў масавай інфармацыі і прапаганды да дзейнасці некаторых міністэрстваў і ведамстваў, якія не забяспечваюць патрэбных тэмпаў росту эфектыўнасці вытворчасці, павышэння якасці прадукцыі, узняць пад несаблюдны грамадскі кантроль работу прадпрыемстваў, што не выконваюць вытворчай праграмы, планаў і заданняў па ўкараненню і асветленню новай тэхнікі.

Неадкладнай задачай прэсы, тэлебачання і радыё з'яўляецца ўзмацненне барацьбы за хутчэйшае завяршэнне ўсіх палітых работ, такіх, як уборка бульбы з абавязковым пераварваннем палёў, цукровых буракоў, караняплодаў, сіласных культур, лубіну, падыманне льну са шпелішчаў, нарыхтоўка

сіласу, сенажу. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на стварэнне ў кожнай гаспадарцы паўнацэннага страхавога насяннага фонду. У газетах, па тэлебачанню і радыё трэба шырока асвятляць ход падрыхтоўкі да праводу грамадскага статка на стойлавае ўтрыманне, а таксама пытанні павышэння яго прадуктыўнасці ў асенне-зімовы перыяд.

Як падкрэслівалася на нарадзе, у астатні час 1974 года вялікі аб'ём работ павінны выканаць будаўнікі рэспублікі. Сродкі масавай інфармацыі і прапаганды заклікаюць ўсталяваць дзейснае шэфства над уводнымі аб'ектамі, шырока прапагандаваць вопыт лепшых будаўнічых калектываў, рашуча выяўляць недахопы ў арганізацыі будаўніча-монтажных работ. Заслугуе, напрыклад, крытыкі Міністэрства сельскага будаўніцтва за невыкананне плана па ўзвядзенню сельскіх школ.

Цяпер, калі многія калектывы, бригады завяршаюць выкананне сваіх п'яцігадовых планаў, друк, тэлебачанне і радыё павінны поўна і пераканаўча раскрываць вопыт перадавікоў п'яцігодкі, паказваць, за кошт чаго дасягнуты поспех, пабуджальны матывы творчай, самаадданай працы на карысць нашай сацыялістычнай Радзімы.

Перад удзельнікамі нарады выступілі сакратар ЦК КП Беларусі А. А. Смірнов, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ Я. А. Мікуловіч, М. А. Сухій і У. Г. Еўтух.

БЕЛТА.

ГАРАДЫ ЗАЛАТОЙ ЗОРКІ

МАСКВА, 10 кастрычніка. (БЕЛТА). У Вялікай зале Цэнтральнага дома работнікаў мастацтваў пад старшынствам народнага артыста СССР І. Туманова адбыўся вечар «Гарады Залатой Зоркі», прысвечаны 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. У ім прынялі ўдзел прадстаўнікі ўсіх гарадоў-герояў. Аб горадзе-героі Мінску, яго

сённяшнім дні раскажаў слесар-лякальшчык Мінскага трактарнага завода, Герой Сацыялістычнай Працы Я. І. Клімчанка.

З успамінамі аб гераічнай абароне Брэсцкай крэпасці выступілі ганаровы грамадзянін горада Брэста, удзельнік партызанскага руху В. С. Селівонік і ўдзельнік абароны Брэсцкай крэпасці А. Д. Раманаў.

Госці з Беларусі паказалі масквічам дакументальны фільм «Брэсцкая крэпасць-герой».

НА ГАЗАПРАВODНAY ТРАСЕ

Цёпла і ўдзячна прынялі будаўнікі газопровода Таржок—Мінск—Івацэвічы наступленне самадзейнага калектыву аршанскага аб'яднання «Сельгастэхніка». Артысты выступілі тут з новай праграмай. Адбыўся цікавы канцэрт і вакальна-інструментальнага ансамбля «Лянок» Віцебскага ветэрынарнага інстытута. На адкрытай пляцоўцы, побач з перасоўнымі вагончыкамі—жыллем газопроводчыкаў, гучалі задушэўныя песні.

А. А. ЦЕМІН.

АСЕННЯ КВЕТКІ

Віцебскім гарадскім саветам аховы прыроды і аб'яднанай дырэкцыяй паркаў культуры і адпачынку была арганізавана выстаўка кветак.

Тры паверхі Палаца культуры бытавога абслугоўвання насельніцтва былі запоўнены экспанатамі выстаўкі, у якой прынялі ўдзел прадпрыемствы, школы, лячэбныя ўстановы, дзіцячыя сады і аматары кветкаводства.

Хатнія, садовыя, лекавыя кветкі, букеты ўтварылі квітнеючы, жывы вернісаж.

За лепшыя ўзоры ўдзельнікі выстаўкі ўзнагароджаны дыпламамі і грашовымі прэміямі.

П. БАРАНОУСКІ.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб узнагароджанні мастацкіх калектываў і творчых саюзаў Чувашскай АССР Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

За плённую работу па прапагандзе дасягненняў чувашскай культуры сярод працоўных Беларусі і ў сувязі з паспяховым правядзеннем Дзён музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларускай ССР узнагародзіць Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР:

Чувашскі дзяржаўны ансамбль песні і танца. Хор Камітэта па тэлебачанню і радыёвяшчанню Савета Міністраў Чувашскай АССР.

Саюз кампазітараў Чувашскай АССР.

Саюз пісьменнікаў Чувашскай АССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. СУРГАНАУ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Л. ЧАГІНА.

14 кастрычніка 1974 года. г. Мінск.

ПОПЕЛ АСВЕНЦІМА Ў ХАТЫНІ

Зямля знішчанай фашыстамі разам з жыхарамі беларускай вёскі Хатынь стала свяшчэнным месцам для кожнага савецкага чалавека. Сюды прыязджаюць таксама тысячы людзей з розных краін свету, каб ушанаваць памяць невінаватых ахвяр фашызму. У журботным маўчанні праходзяць наведвальнікі па «могілах вёсак», з болам у душы глядзяць на ўрны, у якіх спачывае зямля, багата палітая ірвай нашых бацькоў і маці, братоў і сячёр...

17 кастрычніка ў Хатынь прыбылі члены дэлегацыі навуковых супрацоўнікаў вун Польскай Народнай Рэспублікі, якія знаходзяцца ў Беларусі, прадстаўнікі грамадскасці сталіцы нашай рэспублікі, актывісты беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы. Да вечнага агню мемарыяла ўскладаюцца кветкі. Затым ля бронзавай скульптуры непакоранага чалавека адбылася цырымонія перадачы ўрны з прахам ахвяр, знішчаных фашыстамі ў лагеры смерці ў Асвенціме.

Перад прысутнымі выступіў консул Генеральнага консульства ПНР у Мінску Р. Вацлаўскі. — Мы, супрацоўнікі Генеральнага консульства Польскай Народнай Рэспублікі ў горадзе Герой Мінску, разам з польскімі навуковымі супрацоўнікамі прыехалі ў Хатынь, каб аддаць даніну глыбокай павагі тым, хто загінуў у Беларусі ад рук фашызму і запэўніць, што памяць аб іх заўсёды будзе жыць у сэрцах польскага народа.

Наш народ ніколі не забудзе, што наля шасцісот тысяч савецкіх салдат аддалі свае жыцці на польскай зямлі за нашу свабоду і незалежнасць. Іх магілы акружаныя кляпатамі і любоўю ўсяго польскага народа.

У гэтым годзе мы адзначылі трыццацігоддзе ўтварэння Польскай Народнай Рэспублікі, якая намаганнямі польскага народа, дзякуючы дружнаму супрацоўству ў Савецкім Саюзе, стала высокаразвітай сацыялістычнай дзяржавай, што уносіць свой дастойны ўклад ва ўмацаванне міру ва ўсім свеце.

Дазвольце, дарэгія таварышы і сябры, аддачы глыбокую даніну павагі ахвярам гітлераўскіх акупацый, перадаць хатынскаму мемарыялу ўрну з прахам ахвяр гітлераўскай катаў з лагера смерці ў Асвенціме—Бжэзінцы. Памяць аб ахвярах фашызму будзе вечна жыць у сэрцах нашых народаў. Мы клянемся, што ўсе сілы аддадзім барацьбе за мір і сацыялізм, каб ніхто не змог парушыць нашу мірную стваральную працу.

Мы зробім усё для ўмацавання і далейшага паглыблення дружбы і ўсёбаковага супрацоўства з Савецкім Саюзам—гапантам міру ва ўсім свеце. Затым Р. Вацлаўскі перадаў ўрну з прахам на іной на польскай і рускай мовах напісана: «Прах ахвяр гітлераўскай катаў з лагера знішчэння ў Асвенціме—Бжэзінцы, перададзены Саветам аховы помнікаў барацьбы і пакутнага Польскай Народнай Рэспублікі».

Са словамі ў адказ выступіў намеснік міністра культуры БССР А. І. Ульяновіч.

Гэта свяшчэнная рэліквія, сказаў ён, будзе вечна напамінаць людзям аб звычным абліччы фашызму, аб жахах мінулай вайны, аб непакорнасці і мужнасці нашых брацкіх народаў.

Урна з прахам ахвяр Асвенціма стане ў мемарыяльным комплексе «Хатынь» яшчэ адным сведчаннем крывавага злачынства фашызму, яна будзе заклікаць людзей добра волі да пільнасці, да нястомнай барацьбы за мір і свабоду.

БЕЛТА.

НА КАРЫСЦЬ ЛІТАРАТУРЫ

Напярэдадні ад'езду на радыёму групу чувашскіх пісьменнікаў, якая прымала ўдзел у Днях музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у нашай рэспубліцы, была прынята ў Саюзе пісьменнікаў БССР.

Першы намеснік старшын Праўлення СП БССР, народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін падсумаваў вынікі шматлікіх сустрэч гасцей на беларускай зямлі, выказаў спадзяванні, што асабістыя кантакты чувашскіх і беларускіх пісьменнікаў паслужаць далейшаму ўмацаванню дружбы двух братніх літаратур. І. Шамякін раскажаў гасцям аб дасягненнях беларускіх літаратараў за апошнія гады, пажадаў чувашскім пісьменнікам новых творчых поспехаў у адлюстраванні нашай гераічнай сучаснасці.

Старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Чувашыі

Мікалай Дзедушкін ад імя дэлегацыі чувашскіх пісьменнікаў — народнага паэта Чувашыі Сіцхвана Шаўлы, паэта Юрыя Сямёнава, Уладзіміра Харытонава, Аляксандра Калгана — выказаў шчырую падзяку за гасцінасць, за прадстаўленую шырокую магчымасць пазнаёміцца з жыццём беларускага народа. Разам з тым ён падкрэсліў вялікую ролю, якую сёння адыгрываюць у збліжэнні і ва ўзбагачэнні дзвюх літаратур узаемныя пераклады на братнія мовы кніг чувашскіх і беларускіх пісьменнікаў.

— Мы назаўсёды зберажам у нашых сэрцах дарэгія ўспаміны аб вашай цудоўнай зямлі, — сказаў Мікалай Дзедушкін.

У гутарцы аб тым, як надалей развіваць літаратурныя сувязі паміж пісьменніцкімі арганізацыямі рэспублік, прынялі ўдзел А. Грачыніцаў, А. Кулакоўскі, Г. Бураўкін, А. Вяцінскі, М. Гамолка, Е. Лось, І. Чыгрынаў, А. Марціновіч, В. Зуёнак, Ю. Свірка, К. Цвірка, А. Рыбак, В. Дайліда і іншыя.

Творы мастака-аматара

У Палацы культуры Аршанскага льнокамбіната адкрылася персанальная выстаўка мастака-аматара Уладзіміра Жытнова. На ёй прадстаўлена каля 100 работ. Педагог па прафесіі, самадзейны мастак большасць вольнага часу аддае любімай справе. З-пад яго пэндзля выйшла многа карцін, якія знаходзяць прызнанне ў аматараў жывапісу. Асабліва цікавасць выклікалі партрэтныя работы

мастак, прынамсі, партрэты ганаровага грамадзяніна Оршанскага І. Я. Ляоненкі і Героя Сацыялістычнай Працы Г. В. Сямёнава, а таксама палотны, прысвечаныя нейміручаму падзвігу народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Выстаўку ўжо наведвала звыш дзесяці тысяч чалавек. Сярод наведвальнікаў — рабочыя, школьнікі, ветэраны вайны.

З РОЗНЫХ КУТКОЎ РЭСПУБЛІКІ

● ГУЧАЦЬ ЦЫМБАЛЫ

Дзяржаўны народны аркестр БССР імя І. Жыновіча выступіў з вялікай канцэртнай праграмай перад рабочымі Магілёўскага завода «Строммашина».

У канцэрте ўдзельнічалі артысты Белдзяржфілармоніі — лаўрэат Рэспубліканскага конкурсу вакалістаў Н. Казлова, саліст В. Велпрук, заслужаны артыст БССР майстар мастацкага слова Н. Зорын.

Беларускія цымбалы прагучалі таксама на Магілёўскім камбінаце сінтэтычнага валакна, беларускім шынным камбінаце, у многіх калгасах і саўгасах вобласці.

● СУСТРЭЧА У МУЗЕІ

Пятнаццаць гадоў працуе пры музеі школы № 3 г. Мар'іна

Горка клуб цікавых сустрэч. Першым госцем вучняў у гэтым навучальным годзе быў беларускі кампазітар І. Лучанок, які раскажаў членам клуба аб сваёй паездцы на Кіпр і ў Чэхаславакію, падзяліўся творчымі планами.

● НАВАСЕЛЛЕ БІБЛІЯТЭКІ

Тэхнічная бібліятэка шклозавода імя Дзяржынскага (г. Барысаў) пераехала ў новы будынак заводскага клуба. Яна карыстаецца вялікай папулярнасцю ў рабочых. Тут пастаянна дзейнічае выстаўка навінак тэхнічнай літаратуры, часта праводзяцца канферэнцыі чытачоў.

БЕЛТА.

У Саюзе пісьменнікаў БССР адбыўся прыём у гонар гасцей з Германскай Дэмакратычнай рэспублікі—Віцэ-прэзідэнта Саюза пісьменнікаў ГДР Макса Вальтэра Шульца, сакратара культурбунда ГДР Герхарда Мерцінка. У гутарцы аб літаратурных сувязях прынялі ўдзел старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Максім Танк, намеснікі старшын праўлення Іван Шамякін, Анатоль Грачыніцаў, а таксама Янка Брыль, Генадзь Бураўкін, Анатоль Варцінскі, Мікола Гамолка, Хведар Жычка, Аляксандр Капусцін, Еўдакія Лось, Язэп Семяхон.

На сустрэчы прысутнічалі консул Генеральнага консульства ГДР у Мінску Эвальд Корн, намеснік Міністра культуры БССР А. М. Ванічкі.

На здымку: госці з ГДР.

ЧАРОЎНАЕ СВЯТА МАСТАЦТВА

Закрыццё Дзён музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларусі

лёў, У. Е. Лабанок, У. Ф. Міцкевіч, І. Я. Палякоў, У. І. Падрэз, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ У. А. Ляпёшкін, старшыня выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў, кіраўнікі творчых саюзаў.

Цёпла вітаюць прысутныя прадстаўнікоў брацкай Чувашы — сакратара Чувашскага абкома КПСС А. П. Пятрова, міністра культуры Чувашы М. Я. Ягорова, старшыню Камітэта па тэлебачанню і радыёвяшчанню Савета Міністраў Чувашскай АССР П. А. Крысіна, старшыню праўлення Саюза пісьменнікаў Чувашскай АССР М. С. Дзедушкіна, старшыню праўлення Саюза кампазітараў Чувашы Ф. М. Лукіна і іншых гасцей.

На сцэну падымаецца група работнікаў культуры Чувашскай АССР і Беларускай ССР. Кароткім уступным словам урачысты вечар адкрывае старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР, народны артыст Савецкага Саюза Р. Р. Шырма.

— Агляд чувашскай культуры па беларускай зямлі, — гаворыць ён, — яшчэ раз наглядна падтвердзіў высокае прызначэнне мастацтва — несіці людзям радасць і натхненне, прыгажосць і святло нашых ідэалаў. Пospех, які спадарожнічае выступленням чувашскіх майстроў, яшчэ раз паказаў, што сучасная культура савецкіх народаў з'яўляецца надзейнай зброяй партыі ў выхаванні працоўных.

Мы ад усяго сэрца жадаем нашым чувашскім сябрам натхнёнай творчасці, шчасця і радасці, новых поспехаў у працы на карысць народа, у славу нашай любімай Радзімы. Братэрскі паклон вам і вялікае дзякуй, дарагія чувашскія сябры!

Да мікрафона падыходзіць сакратар Чувашскага абкома КПСС А. П. Пятроў.

— Знаходзячыся ў вашай чужойнай рэспубліцы, мы паказалі сваё мастацтва, расказалі аб сваім краі, аб працы нашага народа. І ў той жа

час лепш пазнаёмліся з вамі, глыбей пазналі вашу літаратуру і мастацтва, вашы выдатныя дасягненні. І за гэта вялікае дзякуй Цэнтральнаму Камітэту Кампартыі Беларусі, Прэзідыуму Вярхоўнага Савета БССР, Савету Міністраў БССР, усяму беларускаму народу.

Вярнуўшыся на берагі Волгі, — сказаў у заключэнне А. П. Пятроў, — мы раскажам працоўным Чувашы аб росквіце вайшай рэспублікі, аб стваральнай працы нашага таленавітага народа, аб той цэльнай і шчырасці, з якой нас сустракалі беларускія браты. Мы глыбока верым, што сардэчнае дружба нашых народаў, якая так ярка праявілася ў гэтыя незабыўныя дні, дапаможа стварэнню новых кніг і песень, жывапісных палотнаў і велічных манументаў, якія славіць нашага сучасніка, услаўляюць брацтва і адзінства савецкіх людзей.

Урачыстая частка вечара закончана.

Пад гарачыя апладысменты прысутных дзяўчаты ў нацыянальных беларускіх касцюмах падносяць чувашскай дэлегацыі вялікі дыван з вытаным на ім слугатам Уладзіміра Ільча Леніна. Урачыстая частка вечара за-

кончана. Пачынаецца вялікі канцэрт дружбы.

У зале гучыць велічная мелодыя «Песні аб Леніне» А. Холмінава. Яе спяваюць чатыры лепшыя харавыя калектывы дзвюх брацкіх рэспублік: хор Камітэта па тэлебачанню і радыёвяшчанню Савета Міністраў Чувашскай АССР, Чувашскі дзяржаўны ансамбль песні і танца, Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла БССР і Дзяржаўны народны хор БССР. Дзвесце галасоў зліваюцца ў адзін, расквіцаны багатымі фарбамі голас, на які жыва адкікаюцца сэрцы слухачоў. У думках яны паўтараюць услед за спевакамі:

«Слаўся ў вяках — Ленін, наш дарагі Ільч».

Імя Леніна — у сэрцы кожнага. Яму абавязаны беларусы і чувашы, усе народы нашай Айчыны вялікімі перамогамі, сярод якіх адна з галоўных — непарушнае адзінства і брацтва савецкіх людзей. Яму прысвяцілі пэты свае натхнёныя радкі, што прагучалі на вечары дружбы на рускай, беларускай і чувашскай мовах.

Адно з новых песень кампазітар І. Лучанок і паэт А. Грачанікаў назвалі «Песня дружбы». Яна трывала ўвайшла ў рэпертуар харавых калектываў рэспублікі.

А цяпер яе, разам з гаспадарамі, спяваюць на беларускай мове госці.

Ленін, Камуністычная партыя, дружба народаў СССР — вось галоўныя тэмы праграмы канцэрта. Аб гэтым песні А. Пятрова і С. Шаўлы «Родная Чувашыя», Ю. Семіяны і А. Бандарэні «Беларусь — сястра Расіі», Ф. Лукіна і Ю. Пятрова, «Край родны», С. Тулікава і Ю. Палухіна «Радзіма».

Па-новаму загучала маладзёжнае скерца з сюіты «У родным калгасе» чувашскага кампазітара Ф. Васільева ў выкананні Дзяржаўнага народнага аркестра БССР Імя І. Жыноўіча.

З паэтычным прывітаннем да ўдзельнікаў дзён і глядачоў звярнуўся С. Шаўлы.

І вось фінал — велічны, урачысты. Пры першых музычных фразях «Песні аб Радзіме» І. Дунаеўскага да харавых калектываў і салістаў, якія выстраіліся на сцэне, далучыліся дэкламатары, танцоры, усе прысутныя на вечары. Широка і раздольна льецца яна над скляпеннямі залы і здаецца, што хвалі яе даятаюць да берагоў Волгі, да самых далёкіх куткоў нашай краіны, славіць дружбу і брацтва савецкіх народаў.

БЕЛТА.

Ванальна-харэаграфічная сюіта «Чувашская рапсодыя». Салісты А. Ландышава і Ул. Цяронін.

ПРА НАШЫХ ЗЕМЛЯКОЎ

Героі пяцігодкі — браты Ярашы

Чувашскае кніжнае выдавецтва выпусціла кнігу Юрыя Князева «Гігант на Волзе». У ёй расказваецца аб узвядзенні Чэбаксарскага трактарнага завода — ударнай камсамольскай будоўлі пяцігодкі, аб працоўных справах будоўльнікоў, якія прыскалі сюды з розных куткоў краіны.

Ёсць у кнізе і раздзел, у якім расказваецца аб нашых земляках-братях Ярашах з Гродзеншчыны.

Прапаноўваем чытачам урываак з кнігі «Гігант на Волзе».

У кабіне экскаватара бачу знаёмы твар Міхаіла Васільевіча Андрыянава. Добры, уважлівы, крыху стомлены позірк павылога чалавека. Міхаіл Васільевіч, здзеца мне, падобны на настаўніка. Ды ён і сапраўды настаўнік. Выхаваў многіх маладых механізатараў. Бо вопыт у яго вялікі. Сорак гадоў назад прыйшоў ён з Камсамольскага раёна Чувашы на адну з будоўляў другой пяцігодкі. Спачатку працаваў з тачкай. Ён прыгадвае:

— Называлі нас жартам вадзіцелямі машыны «два рулі, адно кола». А пасля стаў працаваць з сапраўднай тэхнікай. У 1937 годзе далі экскаватар. Гэта была паравая машына. Моладзь пра такую і не ведае. І з той пары ўвесь час на экскаватары. А што датычыцца тачкі, дык яе на нашай будоўлі днём з агнём не знойдзеш.

Па прыкладу Міхаіла Андрыянава сталі машыністамі і яго маладыя браты. Яны і зараз

усе на экскаватарах. Хто на Урале працуе, хто ў Чувашы. Экскаватаршчыкамі сталі і стрыечныя браты Міхаіла — Васільевіча Андрыянава, і сын Мікалай — таксама машыніст экскаватара. Працуе ў тым жа трэцім упраўленні. Далі яму нядаўна новую машыну.

У Мікалая нядаўна нарадзіўся першынец. Лёшкам яго назвалі.

— Магчыма наш Аляксей з цягам часу выбера такую ж прафесію, якую выбраў бацька і дзед, — гаворыць Міхаіл Васільевіч. Спадзяюся на гэта. Патомная прафесія! Гэта сям'я магла б укамплектаваць штат вялікага механізаванага атрада.

Цікавую гісторыю расказаў машыніст экскаватара камуніст Мікалай Ільч Біцюцікі:

— Напарнік у мяне зараз другі — Іван Яраш. Анатолю Шыбану, з якім пачыналі будоўлю, мой добры сябар, цудоўны машыніст, кавалер ордэна Працоўнага Чырвонага

Сцяга, у ліку групы савецкіх будоўльнікоў быў накіраваны ў маладую афрыканскую дзяржаву Гвінею. Там ён працуе на адной з будоўляў. Таксама на экскаватары. Навучае маладых афрыканцаў сваёй рабочай хватцы, умению.

Вернецца з камандзіроўкі Анатолю на родную Волгу — і, безумоўна, зноў убачым мы яго на Трактарабудзе.

Іван Яраш быў у 1972 годзе памочнікам машыніста. Удуплівы, адукаваны будоўнік. Вельмі добра працуе самастойна. Машыністам экскаватара з'яўляецца і старэйшы брат Івана — Мікалай Яраш. Ён заняты на пагрузцы гравію на самазвалы ў рачным порце. Машыны з гэтым грузам накіроўваюцца на Трактарабуд.

Абмежавацца простым напамінкам аб братах Ярашах я ніяк не магу. Павінен расказаць аб іх лёсе, вельмі цяжкім, падчас трагічных. Павінен расказаць і аб доўгачаканай сустрэчы, якая адбылася некалькі гадоў таму назад.

...Вайна прыйшла ў невялікую беларускую вёску, Загрыдзькава, што ў Гродзенскай вобласці, у канцы чэрвеня 1941 года. Асабліва трывожна было ў тыя дні ў сям'і Ярашаў. Галава яе — камуніст Хведар Яраш

змагаўся супраць фашыстаў на фронце з 22 чэрвеня 1941 года, з першага дня вайны. А да адыхода на фронт, ён быў старшынёй сельскага Савета. І знала яго жонка Ганна, якая засталася з дзвюма малымі сынамі, што пагражае сям'і, калі пра гэта даведаюцца акупанты. Ваня і Коля жылі з бабуляй у лясной хацінцы. Колю было чатыры гады, Ваню — крыху больш, як годзік.

Ганна Яраш стала сувязной партызанскага атрада. Аднойчы трапіла на засаду. Літасці не было. Маленькія дзеці засталіся без маці...

Праз некалькі месяцаў пасля таго, як савецкія войскі вызвалілі вёску, прыйшло журботнае паведамленне аб тым, што ў баях пад Кёнігсбергам ва Усходняй Прусіі загінуў Хведар Яраш.

Бабуля, адзіная родзічка, якая засталася ў жывых, зусім занядушала.

Хлопчыкаў аддалі ў дзіцячы дом. Ды здарылася так, што Коля трапіў у адзін дзіцячы дом, а Ваня — у другі. Ішлі гады... Мікалай, хоць смутна, але памятаў, што дзесьці ёсць у яго брат. Але дзе?

Раслі, вучыліся, мужнелі далёка адзін ад другога браты Ярашы. І, што цікава, набылі спецыяльнасць экскаватаршчыкаў. Аднаму ішлі салдацкую службу — зноў на экскаватары. І ўсе гэтыя гады ішлі пошукі. Брат шукаў брата. Мікалай пасля армейскай

службы паехаў па камсамольскай пуцёўцы на Алтай. Удзельнічаў у будоўніцтве ферм, школ, жылых дамоў. Ажаніўся. Яго жонка таксама будоўнік.

На Алтаі сустрэў будоўльніка з Чувашы. Расказвалі яны пра свой край, пра дубровы на волжскіх берагах, пра старажытны горад Чэбаксары і малады горад Новачэбаксарск.

Накіравалася сям'я Ярашаў у Чувашы. Зноў Мікалай Яраш ехаў па камсамольскай пуцёўцы на новую будоўлю.

І вось прыйшла радасная вестка, што Іван жывы. А можа гэта толькі супадзенне, можа гэта зусім другі чалавек? Зразумела, з якім хваляваннем ехаў Мікалай Яраш у Беларусь, дзе яго чакалі Іван. І таксама моцна хваляваўся.

Як толькі яны ўбачыліся, усе сумненні рассяяліся. Было вырашана, што цяпер браты не разлучацца. І жыць будуць у Чувашы.

Усе сардэчна віншавалі братоў з доўгачаканай сустрэчай. Яны вельмі падобны адзін на аднаго, машыністы Ярашы. Хударлявыя, смуглыя, рухавыя. А ў вачах у абодвух да гэтага часу захаваўся смутак. Не забываюцца ваенныя гады, страты, гора. А сяброў у іх шмат — надзейных, верных.

У кожнага зараз добрая кватэра. Іван таксама ажаніўся. У яго двое дзяцей.

Працуюць, выхоўваюць дзяцей браты Ярашы. І моцна вераць у іх шчасце.

СЛУХАЕ ВОЛЖСКІЯ ПЕСНІ

ЗАЛА філармоніі ў яркім убранні. Увечары 11 кастрычніка тут адбылося ўрачыстае адкрыццё Дзён музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларусі.

Пад гарачыя апладыменты гледачоў на сцэну выходзіць дэлегацыя дзеячаў культуры Чувашы. У яе саставе — сакратар Чувашскага абкома КПСС А. П. Пятроў, міністр культуры Чувашскай АССР М. Я. Ягораў, старшыня Камітэта па тэлебачанню і радыёвяшчанню Савета Міністраў Чувашскай АССР П. А. Крысін, старшыня праўлення Саюза кампазітараў Чувашы, народны ар-

бу новыя грані сардэчнай блізкасці і аднавання.

Да мікрафона падыходзіць сакратар Чувашскага абкома КПСС А. П. Пятроў.

— Мы шчыра ўдзячны Цэнтральнаму Камітэту Кампартыі Беларусі, ураду рэспублікі, усяму беларускаму народу, — сказаў ён, — за прадстаўленую магчымасць паказаць наша мастацтва, плён нашай творчасці патрабавальнаму беларускаму гледачу і слухачу, за цёплую сустрэчу і добрыя словы пажаданняў. Прыміце наш гарачы чувашскі «салам», які ідзе ад глыбіні сэрца.

Брацкая дружба нашых народаў, адзначае А. П. Пятроў, ідзе сваімі каранямі ў далёкае мінулае. Людзі прычы — чувашы і беларусы — разам з іншымі народамі

літвін нашай партыі, сапраўднае брацтва народаў нашай краіны.

Пад гарачыя апладыменты прысутных А. П. Пятроў уручае прадстаўнікам беларускай дэлегацыі памятны падарунак — мазаічнае пано «Чувашыя — рэспубліка мая».

Затым пачынаецца канцэрт майстроў мастацтваў Чувашы.

Белізарная гірлянда асенніх кветак акаймоўвае сцэну, у глыбіні якой трох'ярусным паўкругам выстраіўся зводны хор. Шырока і ўрачыста прагучалі ў яго выкананні песня Ф. Лукіна на вершы В. Давыдава-Анатры «Ідзем дарогай Глыча». Гэта песня — аб іччасці жыць у брацкай сям'і народаў СССР і разам, плечам, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ісці па ўказанаму Леніным шляху.

Аб гэтым — і верш В. Харытонава «Роздумы на вечары дружбы». Паэт напісаў яго год назад, у час Дзён беларускай музыкі і літаратуры ў Чувашы.

Дружба чувашскага і беларускага народаў натхніла не толькі В. Харытонава. Кампазітар А. Арлоў-Шузым і паэт А. Вараб'ёў спецыяльна да цяперашніх дзён напісалі песню «Прывітанне табе, Беларусь», якую з вялікім пацудоўем выканаў хор Чувашскага радыё і тэлебачання.

У падарунак мінчанам гошці прывезлі прэм'еру песні В. Хадзяшава на словы народнага паэта Беларусі Петруся Броўкі «А мы расцём».

З поспехам выканалі гошці рускія і беларускія народныя песні і танцы. Доўга апладыравалі гледачы салісту П. Заломнаву, які выканаў песню Г. Лучанка «Калі б камяні маглі гаварыць». Сваім высокім майстэрствам пакарывалі залу народныя артысты Чувашскай АССР М. Дзянісаў, Т. Чумакова, Л. Уладзімірава, заслужаныя артысты рэспублікі А. Славінскі, В. Рэдзічкін, Т. Хазанзун і іншыя.

У гэты вечар мінчане сустрэліся таксама з народным паэтам Чувашы С. Шаулы, кампазітарам А. Асламасам. А кампазітара, заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР і Чувашскай АССР Г. Лебедзева гледачы ўбачылі за дырыжорскім пультам.

На ўрачыстым адкрыцці Дзён музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларусі прысутнічалі таварышы Ц. Я. Кісялёў, А. А. Смірноў, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, першы сакратар Чувашскага абкома КПСС І. П. Пракоп'еў.

ПАД ЗАСЕННЮ ДРУЖНЫХ МУЗ

Рускую народную песню «Карабейнікі» выконваюць заслужаная артыстка РСФСР і народная артыстка Чувашскай АССР Л. Уладзімірава і заслужаны артыст Чувашскай АССР В. Васільеў.

Сардэчная сустрэча беларускіх і чувашскіх кампазітараў адбылася 12 кастрычніка ў зале Саюза кампазітараў БССР. Кожны, хто прыйшоў сюды ў гэты дзень, не мог не затрымацца ля стэнда «Нашы гошці». На ім — партрэты кампазітараў Чувашскай АССР, удзельнікаў дзён: Ф. Лукіна, В. Хадзяшава, А. Асламаса, Г. Хірбо, Г. Лебедзева. Тут жа — зборнікі і асобныя выданні іх твораў, кнігі «Мастацтва песеннага краю», «Музычная культура Чувашы».

Гасцей сустракалі Р. Шырма, Г. Вагнер, Ю. Семяняка, Г. Цітовіч і іншыя вядомыя беларускія кампазітары. Радасныя прывітанні, абдымкі, жывы абмен думкамі.

— У 1968 годзе мы ўпершыню прыежджалі ў Мінск, каб пазнаёміцца са стваральнікамі цікавых музычных твораў, якія ахвотна выконваюцца ў нас, — успамінае старшыня праўлення Саюза кампазітараў Чувашскай АССР, народны артыст РСФСР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Ф. Лукін. — Потым нашы сябры з Мінска прыбылі ў Чэбаксары.

У Мінск прыехалі не толькі кампазітары, пісьменнікі і асобныя выканаўцы, але і шырока вядомыя творчыя калектывы Чувашскай Рэспублікі. Упершыню мы непасрэдна сустрэнемся з беларускімі слухачамі на прадпрыемствах і ў гаспадарках.

У Чувашы плённа працуе вялікі атрад кампазітараў: па колькасці ён займае дру-

гое месца сярод аўтаномных рэспублік РСФСР. У нашым музычным тэатры стаяцца сучасныя нацыянальныя оперы і балеты, з эстрады гучаць чувашскія песні.

Старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР Р. Шырма вітаў гасцей першым бессмяротнага Пушкіна: «Друзыя мои, прекрасен наш союз» і выказаў упэўненасць, што «под сенью дружных муз» народзяцца яшчэ больш значныя творы, вартыя нашай вялікай эпохі.

Удзень у канцэртнай зале філармоніі аматары музыкі з цікавасцю пазнаёміліся са скрыпнічым канцэртам В. Хадзяшава, расподый для фартэпіяна з аркестрам А. Асламаса і Першай сімфоніі О. Токарава, якія прагучалі ў выкананні Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР і вядучых беларускіх салістаў.

Група кампазітараў, якія ўзначальвае старшыня праўлення Саюза кампазітараў Чувашы Ф. Лукін, салісты Чувашскага музычнага тэатра Т. Чумакова, М. Дзянісаў, А. Кавалёў, В. Іванова, З. Андрэева і іншыя пабывалі ў калгасе імя Гастэлы Мінскага раёна.

Вечарам у Доме культуры калгаса кампазітары расказалі хлебаробам аб развіцці музычнай творчасці ў Чувашы, аб плённай садружнасці чувашскіх і беларускіх кампазітараў. У вялікім канцэрте, з якім выступілі гошці, прагучалі чувашскія, рускія і беларускія мелодыі.

БЕЛТА.

ДРУЖБА І БРАТЭРСТВА

тыст РСФСР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Ф. М. Лукін, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Чувашскай АССР М. С. Дзедушкін і іншыя.

Разам з імі на сцэну пад'ямаюцца міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч, старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР народны артыст Савецкага Саюза Р. Р. Шырма, намеснік старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, народны пісьменнік рэспублікі І. П. Шамякін, артысты беларускіх тэатраў.

Кароткай уступнай прамовай урачысты вечар адкрывае Ю. М. Міхневіч. Ён выказаў упэўненасць, што Дні музыкі і літаратуры Чувашскай АССР у Беларусі, як і вядоўня Дні беларускай музыкі і літаратуры на чувашскай зямлі, будуць узаемна радаснымі і плённымі, унясуць у нашу брацкую друж-

змагаўся супраць царскага прыгнёту, за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, разам абаранялі Радзіму ад замаху яе ворагаў.

Трывалыя творчыя сувязі ўстанавіліся ў нашых літаратараў і музыкантаў, мастакоў і кампазітараў. Сёння мы чытаем на роднай мове творы Я. Купалы і Я. Коласа, П. Броўкі і М. Танка, К. Крапівы і А. Куляшова, І. Шамякіна і І. Мележа. Мы ведаем, што і ў вас выдадзены вершы чувашскага паэта рэвалюцыянера М. Сеспеля, народных паэтаў Чувашы Я. Ксхая, П. Хузангая, А. Алгі, С. Шаўлы і іншых.

Мы любім песні вашых кампазітараў, беларускія народныя мелодыі, танцы, вершы. Нас радуець вялікія поспехі беларускага мастацтва. Рост і ўмацаванне творчых сувязей нашых народаў — гэта наша савецкая рэчаіснасць, у якой ярка праляляецца мудрасць ленинскай па-

У фазе Белдзяржфілармоніі працаваў кніжны кіёск, дзе можна было набыць творы чувашскіх літаратараў.

А. Макаёнан, М. Цярэнцьеў і Ю. Сямёнаў.

Спявае салістка Чувашскага дзяржаўнага музычнага тэатра Т. Супоніна.

СЛАЎНЫ ПРЫНЁМАНСКІ КРАЙ

12 КАСТРЫЧНІКА ў Мінску адбыўся вялікі літаратурны вечар, у якім прынялі ўдзел чувашскія і беларускія пісьменнікі. Яго адкрыў намеснік старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, народны пісьменнік рэспублікі І. П. Шамякін. Ён адзначыў вялікія дасягненні чувашскай і савецкай літаратуры, расказаў аб ілэнных сувязях пісьменнікаў дзвюх рэспублік, асновы якіх заклалі народныя паэты Янка Купала і Сямён Эўлер.

Гэтыя сувязі пастаянна развіваюцца. Восенню мінулага года ў Чувашы праходзілі Дні музыкі і літаратуры Беларускай ССР.

— Няма сумнення, — падкрэсліў І. П. Шамякін, — што цяперашнія сустрэчы будуць садзейнічаць далейшаму збліжэнню нашых сацыялістычных культур, пастаяннаму і цеснаму супрацоўніцтву беларускіх і чувашскіх літаратараў.

Сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Чувашы Н. С. Дзедушкін падзякаваў за цёплыя словы і высокую ацэнку дзейнасці чувашскіх літаратараў.

— З пачуццём радасці і высокай адказнасці ступілі мы на брацкую беларускую

землю, — сказаў ён. — Мы прыехалі, каб расказаць аб дасягненнях нашай культуры. Аб краі ста тысяч песень, ста тысяч слоў, ста тысяч вышывак, як называюць Чувашыно. Мы хочам паказаць усё, чым багаты наш народ, прадоўжыць наша цеснае, мацнеючае з году ў год творчае супрацоўніцтва.

На трох мовах — беларускай, чувашскай і рускай —

вечар скончыўся канцэртамі хору Камітэта па тэлебачанню і радыёвяшчанню Савета Міністраў Чувашскай АССР, у якім прагучалі чувашскія, рускія і беларускія народныя песні, творы савецкіх кампазітараў.

Хлебам-соллю, букетамі кветак сустрэлі пасланцоў з Волгі земляробы калгаса імя

Госці наведалі таксама абласны краязнаўчы музей, а ўвечары выступілі з вялікім канцэртам у Чувашскім РДК.

Па-брацку, цёпла і сардэчна прымалі брэстаўчане пасланцоў Чувашы. Сакратар Брэсцкага абкома партыі В. Л. Верхавец ад імя працоўных вобласці павіншаваў гасцей — членаў дэлегацыі з пачаткам Дзён музыкі і літаратуры і нажадаў чувашскаму народу вялікіх поспехаў у працы і творчасці.

У нядзелю ўдзельнікі дзён — пісьменнікі і кампазітары, артысты прыйшлі ў легендарную крэпасць-герой, дзе разам з сынамі іншых народаў краіны гераічна змагаліся і салдаты-чувашы. Да вечнага агню ляглі букеты жывых кветак.

Пасланцы брацкага народа пабывалі на граніцы, сустрэліся з воінамі заставы імя Героя Савецкага Саюза А. Кіжаватава. У Палацы культуры калгаса «Савецкая Беларусь» Камянецкага раёна адбылася сустрэча чувашскіх артыстаў і пісьменнікаў з хлебарабамі.

Сотні тэкстыльчыкаў Баранавіцкага баваўнянага камбіната прыйшлі 14 кастрычніка ў перапынку паміж рабочым зменам у свой Палац культуры на сустрэчу

з пісьменнікамі і артыстамі з брацкай Чувашы. Гасцей цёпла віталі прадстаўнікі гаркома партыі і аддзела культуры гарвыканкома.

Дырэктар камбіната Г. К. Цанаеў расказаў аб гісторыі прадпрыемства, аб прадукцыі, якую яно выпускае, аб перспектывах яго развіцця. Успомніў і тыя нядаўнія гады, калі баранавіцкія ткачыхі і прадзільшчыцы, інжынерна-тэхнічныя работнікі ездзілі на старэйшае тэкстыльнае прадпрыемства Чувашы — Чэбаксарскі баваўняны камбінат — вучыцца майстэрству.

Чувашскія сябры — заслужаны дзеяч мастацтваў Чувашскай АССР кампазітар В. А. Хадзяшаў, салісты М. Дзянісаў, Т. Хазанзун, В. Іванова, драматург А. Калган, паэт Ю. Сямёнаў выступілі з канцэртам. Гэта сустрэча стала сапраўдным святкам паэзіі, музыкі і дружбы.

У той жа вечар гасцей з Чувашы сардэчна прымалі земляробы калгаса «Перамога» Баранавіцкага раёна. Яны расказалі аб сваіх працоўных поспехах, паказалі прыгожыя сучасныя дамы, у якіх жывуць, новабудуёлі калгаса. У ДOME культуры чувашскія сябры пазнаёмліся з удзельнікамі мастацкай самадзейнасці. Госці выступілі з канцэртам.

БЕЛТА.

Напевы і фарбы Чувашы і

гучалі на гэтым вечары вершы. Народны паэт Чувашы С. А. Шаўлы, заслужаны дзеячы мастацтваў ЧАССР А. Д. Калган, Н. Т. Цярэнцьеў, паэты Ю. С. Сямёнаў, У. Е. Харытонаў прачыталі творы, прысвечаныя У. І. Леніну, Камуністычнай партыі, Радзіме, непарушнай дружбе народаў СССР.

У вечары прыняла ўдзел вялікая група беларускіх літаратараў, якія чыталі новыя пераклады твораў чувашскіх сяброў.

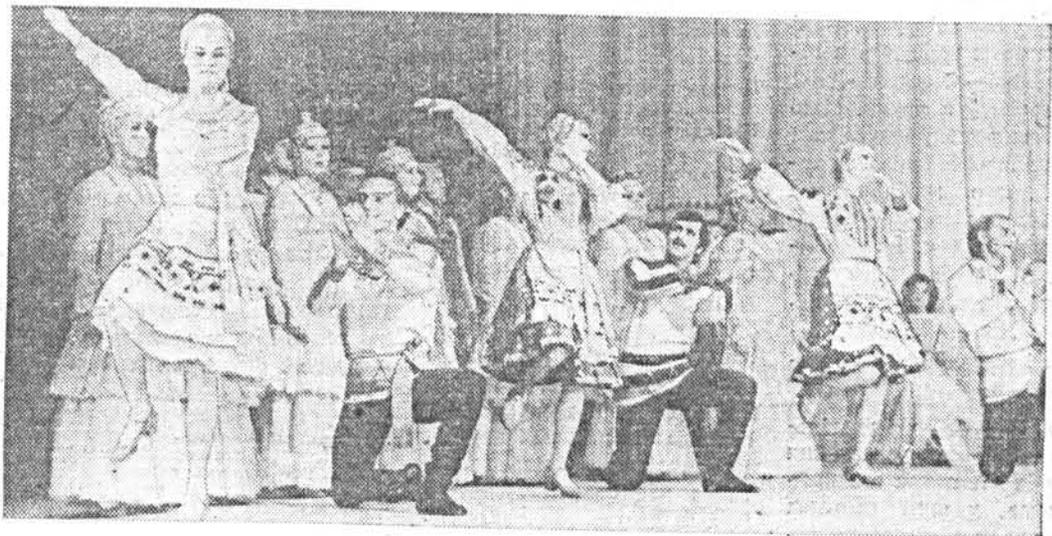
Кірава Шклоўскага раёна. Яны паказалі гасцям буйны жывёлагадоўчы комплекс, новы жылы пасёлак, Дом культуры, бібліятэку. Старшыня калгаса, Герой Сацыялістычнай Працы В. Г. Пархоменка расказаў аб справах гаспадаркі, падзяліўся перспектывамі яе развіцця.

Затым у ДOME культуры адбыўся літаратурна-музычны вечар, які скончыўся вялікім канцэртам майстроў мастацтваў аўтаномнай рэспублікі.

14 кастрычніка адбылася цёплая сустрэча чувашскіх пісьменнікаў, кампазітараў і артыстаў з хімікамі Магілёўскага завода штучнага валакна імя В. У. Куйбышава.

Народны артыст РСФСР Ф. Лукін і Ул. Алоўнінаў.

Выступае Чувашскі дзяржаўны ансамбль песні і танца.

Фота Ул. КРУКА.

Уладзімір ХАРЫТОНАЎ

РАЊІЦА РОДНАГА ГОРАДА

Цішыня на світанні на дыбачках ходзіць,
Плавоз ля вакзала прызыўна гудзе.
Над Волгай вясёлае сонца ўзыходзіць —
Новы дзень — працаўнік наш на вахту ідзе.

Свецяць радасна вокны дамоў і палацаў,
Ветрык лічыць лісты ў аksamіце галін.
Мы бадзёра і молада крочым на працу
І любімся горадам родным сваім.

А з хвілінаю кожнай становіцца ранак
Гаманлівей, званчэй над магутнай ракой.
І на кожнай будоўлі пад'ёмныя краны
Казыраюць рабочым сталёвай рукой.

Чабаксары мае! З маладосцю вы ў згодзе!
На пачатку працоўнага дня зайсягды
Бачым мы, як на плошчы сталіцы выходзіць
Той, каго і краніць не пасмелі гады.

На плячах паліто. Ледзь прыжмураны вочы.
У прыжмуры тым — радасць за нас і давер.
Вывеў люд ён у светлае сёння аднойчы
І ў шчаслівае заўтра вядзе іх цяпер.

Быць такому штодзённа, заўсёды, бясконца.
Бо планета пачула ім кінуты кліч...
...У праменьнях ласкавага мірнага сонца
Разам з намі на працу спяшае Глыч.

Пераклаў Я. ПАРХУТА.

Міхаіл ЮХМА

Не сумуйце з юных год,
Не сумуйце з юных год,
Людзі маладыя.
Хіба ж можна смуткаваць,
Дні шчаслівыя губляць,
Годы залатыя?!

Хай кароткім будзе сум,
А найболей — светлых дум,
Хай юнацтва промніць.
Як мінуць твае гады,
Дык захацаца тады
Радасць толькі ўспомніць.

Педар ХУЗАНГАЙ

ДУБ НАД ВОЛГАЙ

«Стары дуб — наш баццохна»...
З чувашскай народнай песні.

Над Волгаю, над стромаю крутой,
я ўбачыў дуб, апалены, бывалы:
відаць, не раз, як ратнік мужны той,
віхур і перуноў адбіў навалы.

Яшчэ магутнай кронай лістажыльнай
з любым сханіцца ворагам гатоў,
Яго навокал абступіла шчыльна
сямейка юных волатаў-дубоў.

Хіба ж не так і ты, народ мой, дужы?
Углыб урос. Не страшныя табе
ў сям'і вялікай вогненныя сцюжы.

Усё тваё — ўва мне; і прага к барацьбе,
і радасць, і трывога, і спакой...
Дуб-баццохна! Я — жолуд твой.

Пераклаў М. ЧАРНЯЎСКІ.

Н. ГІЛЕВІЧ

Кніга вершаў «А дзе ж тая крынічанька».

І. ЛУЧАНОК

Песні «Хатынь», «Калі б каменні гаварыць маглі», «Алеся», «Мы ідзем па краіне», «Спадчына», «Радзіме», «Верасы».

М. АЛЬТШУЛЕР, Н. МІЛАВІДАЎ,
А. МАРЭНІЧ, А. МАКАРАЎ

Мемарыяльны комплекс каля г. Баранавічы, на месцы расстрэлу нямецка-фашысцкімі захопнікамі грамадзян Чэхаславакіі.

ПАМЯЦЬ

У канцы чэрвеня 1942 года на станцыю Баранавічы фашысты прыгнالی эшалон, у якім знаходзіліся дзеці, старыя, жанчыны. Гэта былі семі чэхаславацкіх урачоў, мастакоў, музыкантаў.

Невялікімі групамі гітлераўцы выводзілі іх з вагонаў і расстрэльвалі з кулямётаў. Забітых скідвалі ў вядзеныя рвы.

Перад творчым калектывам (архітэктары Н. Мілавідаў, А. Макараў, А. Марэніч, скульптар М. Альтшулер) стаяла задача расказаць людзям аб жудасным злачынстве, якое вяршылі гітлераўцы ў час другой сусветнай вайны.

У пошуках мастацкіх сродкаў увасаблення пратэсту супраць злачынстваў фашызму і для ўвекавечвання памяці ахвяр гітлераўцаў аўтары праекта спыніліся на архітэктурна-скульптурнай кампазіцыі, якая не шматслонна і надзвычай выразна перадае трагізм падзей, што адбыліся тут.

У прасторавае вырашэнне мемарыяльнага комплексу ўвайшоў журботны шлях, па якім прайшлі вясні ад станцыі да месца жудаснай кары, жалезабетонны слуп — указальнік і дамінанта комплексу — асноўная скульптурная кампазіцыя.

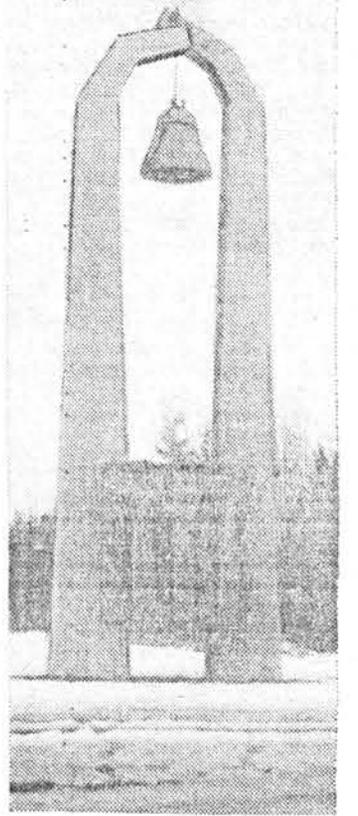
Напрамак да мемарыяла ўказвае жалезабетонны слуп са зломанай пад вуглом і навісаючай вяршыняй. Недалёка ад яго дарогу перагароджвае сімвалічны «парог жыцця і смерці» — рассечаны жалезабетонны брус. Кантрасты святла і ценяў на брусце, мітуслівыя лініі на ім і сама фактура ствараюць уражанне слядоў, пакінутых людзьмі на «парозе смерці». За парогам у небывыдце — захаваны «жывы» ўчастак палёвай сцэжкі, якая вяла да месца кары.

На галоўнай восі кампазіцыі — скульптура, якая ўяўляе сабой два слупы, што нагадваюць апоры агароджы фашысцкіх засценкаў.

Да слупоў падвешан бронзавы зван, які журботна звяніць пад подыхам ветра. Спецыяльна сканструаваная падвеска для звана імтуе калючы дрот.

Паміж слупамі ўрэзаны медны куб з гарэльфам. На ім — узнятыя і сціснутыя ў гневе рукі. Гэтыя рукі нібы «крычаць». І ў крыку чуецца адчай і воля да свабоды, пратэст супраць фашызму і вера ў перамогу над ім. Разам з журботным «плачам» званова гэтыя рукі клічуць — не забываць пра жудаснае злачынства фашыстаў.

Ад галоўнага манумента вядуць дзве калы з бетонных пліт. Яны цягнуцца да ір-

воў — могілак. Тут устаноўлена пліта-эшафот з надпісамі на рускай і чэшскай мовах: «Тут у чэрвені 1942 года нямецка-фашысцкія захопнікі на зверску расстрэлілі 3000 грамадзян Чэхаславакіі».

Фактура жалезабетоннай пліты, якая адліта ў негабляванай апалубцы, і спецыяльна апрацаваная паверхня літых металічных літар, якія імгунюць сляды куль, надаюць пляцоўцы надзвычай эмацыянальную афарбоўку.

Недалёка ад могілак размешчана «сцяна загінуўшых», складзеная з трох тысяч валуноў, якія сімвалізуюць забітых. На ёй металічная дошка з царновай галінкай і надпісам на рускай і чэшскай мовах: «Светлай памяці чэхаславацкіх брацоў».

Увесь мемарыяльны комплекс размешчан на невялікай паляне, да якой з трох бакоў падступае густы лес, а з чацвёртага — чыгуначнае палатно, з адзінокай сасной і трыма валунамі побач.

Мемарыял ва ўрочышчы Гай па сваёй выразнасці і сіле эмацыянальнага ўздзеяння, дасканаласці мастацкага вырашэння можна лічыць адным з самых значных помнікаў у рэспубліцы.

Л. ЛАПЦЭВІЧ,
кандыдат мастацтвазнаўства.

НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЧАНЬКА

Калі я ўбачыў у спісе кандыдатаў на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР прозвішча Ніла Гілевіча, міжволі прыгадаліся студэнцкія гады. Мы, першакурснікі філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, прагныя да ведаў, лавілі кожнае слова выкладчыкаў. Асабліва, калі гэта былі пісьменнікі. А Ніл Гілевіч уводзіў нас у цудоўны свет беларускага фальклору. Слухаў яго стрыманую, павольна-разважлівую гаворку, напоўненую сакавітай народнай мовай, а ў памяці ўсплывалі радкі ягоных вершаў з новага зборніка «Бальшак», які тады выйшаў з друку. Многія творы я ведаў напаміць і зрабіў для сябе цікавае адкрыццё, што асоба паэта і яго лірычны герой — падобны паміж сабой. І яшчэ — паэзія Н. Гілевіча ідзе сваімі вытокамі з самых глыбін жыцця. Яна — народная, песенная і па-сапраўднаму грамадзянская.

Лепшае сведчанне правільнасці падобнага меркавання і зборнік «А дзе ж тая крынічанька», у якім сабраны лірычныя творы апошніх пяці гадоў.

Зыходнай пазіцыяй творчасці Н. Гілевіча з'яўляецца любоў да Радзімы, яе «песні матчынай»:

Жывеш і будзеш жыць ты,
песня матчына,

Пакуль народа сэрца будзе
біцца!
Мы сваю долю ў свеце
перайначылі,
Не для таго,
каб на цябе забыцца!..

І зразумела хваляванне паэта, калі ён гаворыць пра родны край. Ён любуецца ім, ён радуецца тым зменам, што адбыліся за апошнія гады, і імкнецца зазірнуць у будучыню, беражліва ставячыся таксама да спадчыны народа. Ён заклікае няўхільна змагацца пад сцягам ленінскіх ідэй за светлы лёс чалавецтва, заклікае быць непрымрымым да зла, якое яшчэ, на жаль, калі-нікалі сустракаецца ў нашым жыцці. Аб гэтым ідзе хваляючая размова з чытачом у першым раздзеле «Нам выпала песня».

У «Элегіі незлегічных

дзён» — глыбокі роздум чалавека на зямлі, роздум барацьбіта, патрыёта.

Над сваёй бядой, сваёй
Я ўздыхнуся... Ды не дай ты
Каб над болем Бацькаўшчыны
Я падняцца калі-небудзь мог!

У гэтых словах — прызнанне непарыўнай сувязі паэта з самым дарогім для чалавека — Радзімай.

Паэмы «Недзялення» і «А дзе ж тая крынічанька» — працяг размовы на гэтую ж важную тэму: чалавек — Радзіма. У першым творы расказваецца пра нялёгкае маленства паэта, апаленае вайной. Другая паэма ўзнікла з назіранняў падчас запісвання аўтарам фальклору. Вобраз дзяўчыны Зосі — гэта сімвал жыучасці народа, яго традыцый, песень. Паэт вядзе палеміку з прыхільнікамі нядоўгавечнай «матыльковасці», той ультрамоднай песенкі, якая часам запаланяе рэпертуар і прафесіяналаў, і самадзейнасці.

..будуць дні злятаць
і гаснуць знічмамі,
А мне ўсё мерыць версты
І ўсё шунаць: а дзе ж тая
І ўсё пытаць: а ці не

Не, не замучона крынічанька паэта, яна бурліць чыстым срэбрам, паталіе нас сваёй свежасцю.

Яўген ХВАЛЕЙ,
ст. метарыст-рэдактар
Мінскага абласнога Дома
народнай творчасці.

ВЕЛІМІ прыемна было даведацца, што творы кампазітара Ігара Лучанка вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР 1974 года. Названыя песні гэтага аўтара — «Хатынь», «Калі б каменні гаварыць маглі», «Мы ідзем па краіне», «Спадчына», «Алеся», «Радзіма» і «Верасы». Кожная назва добра знаёма тысячам і тысячам слухачоў. Асабліва моладзі. Кампазітар услаўляе родную Беларусь — край, дзе пачынае плыць магутны Нёман, дзе палымнеюць верасы і гучаць званы Хатыні... Ад лірыкі да патэтыкі, да вялікай грамадзянскай тэмы — такі дыяпазон песеннай творчасці Ігара Лу-

КАЛІ ПЕСНЯ СЭРЦА КРАНАЕ

чанка. Ён умее па-свойму, не пераймаючы вядомыя ўзоры, сказаць аб суровых часінах вайны, аб яе ахвярах, яе героях. Добра, што ў лепшым з напісаных паэтычных слова і мелодыя суладныя, злітыя ў адно. Настрой у яго заўсёды пэўны, акрэслены і захапляючы. Кампазітар звярнуўся да паэзіі вялікага беларускага песняра Янкі Купалы і народнага паэта рэспублікі Аркадзя Куляшова. «Спадчына» і «Алеся» — творы, якія немагчыма слухаць без захаплення. Творчая садружнасць кам-

пазітара з выканаўцамі таксама мае важнае значэнне. Бо якой бы арыгінальнай ні была песня, яна застаецца нотамі на паперы, калі яе ніхто не спявае. Амаль усе песні Ігара Лучанка выконваюць «Песняры», а яшчэ заслужаныя артысты БССР. В. Вуячыч і Т. Раеўская, оперны спявак І. Сарокін, артыст філармоніі В. Кучынскі. Усюды — па радыё, тэлебачанні, у клубах і дамах культуры гучаць яго песні, яны сапраўды жывуць у народзе. Ігар Лучанок заўсёды ад-

гучаецца на ўсе падзеі, што адбываюцца ў нас і за мяжой. Калі, напрыклад, ваенная хунта зрабіла ў Чылі фашысцкі пераварот, то ў адказ на гэта кампазітар напісаў песню — пратэст, песню, прысвечаную памяці паэта-спявака Віктара Хары. І твор гэты хваляе і тым, што ён надзённы, і тым, што высокамастацкі.

Ствараючы новыя песні, Ігар Лучанок працягвае лепшыя традыцыі беларускага музычнага мастацтва, якое служыла і заўсёды будзе служыць эстэтычнаму выха-

ванню працоўных, заклікаць іх да здзяйснення светлых мар і надзей, будзе, нарэшце, ствараць добры настрой.

Вылучэнне Ігара Лучанка на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР 1974 года мае глыбокае абгрунтаванне. З ліку маладых кампазітараў ён сёння самы папулярны. За апошні час гэты кампазітар так творча вырас, што пра яго можна гаварыць, як пра аднаго з самых таленавітых аўтараў песні нашых дзён.

Гаворачы так, я выказаю думку ўсіх маіх таварышаў па рабоце. Гэта наша, рабочае прызнанне.

Аляксандр ПАЖЫТКА,
слесар Мінскага
маторнага завода.

ЗА ЛІТАТУРНЫЯ пароды ў беларускай літаратуры браўся многія. Але так трапіла і дасцінна, як Георгій Юрчанка, іх пісаць мала каму ўдавалася. У гэтым даўно пераканаліся чытачы. Усім ім будзе цікава сустрэцца і з новай, трэцяй, кнігай літаратурных пароды і эніграм «Немеладычныя мелодыі».

Як піша ў сваёй кароткай прадмове да зборніка аўтар, «шмат хто, мусіць, прыпомніўшы пару-другую далёка не пахвальных эпітэтаў, скажа, што вось які-такі Юрчанка напісаў пародыю, пасмяяўся з яго, больш ці менш прызнаў і заслужанага... Крыўды, канечне, могуць быць, але што зробіш, калі сама літаратура дасягнула такога ўзроўню сталасці і ўзможнага, што спарадыла сваю пастаянную і неад'емную спадарожніцу — літаратурную пародыю». Так тлумачыць чытачам сам аўтар кнігі.

А цікавых, дасціпных пароды ў яго зборніку ёсць нямала. Аўтар пародыруе народных паэтаў Беларусі: Пётруся Броўку, Максіма Танка, Пімена Панчанку. Ёсць тут вясёлыя пароды і на народнага пісьменніка Беларусі Міхася Лынькова, якая называецца «Пра храбрага ваяку дзеда без таварышаў». Г. Юрчанка трапіла перадае манеру вясці расказ, стыль і моўны каларыт пісьменніка. Пачырк М. Лынькова называецца адразу, з першых сказаў: «Раскажу я вам, уянашны, якія справы мы рабілі ў свой час, аж гула-дрыжала зямля ад спраў тых, неспакойных, бунтарных ды геройскіх. Праўда, даўнавата гэта была. Час тады называўся царызмам, паганым царызмам, прападзі ён пропадам. Багатыя ў той час жылі багата, а бедныя — бедна. А які з мяне багацей? — кажучы завалішычы ды шапка худуюшчая, праўду вам скажу, нікудышняя і нікудышня, выгляд адзі, што шапка. А так — цыфу, адным словам».

Максім Танк — майстар Г. Юрчанка. Немеладычныя мелодыі. Пароды. Эніграм. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1974.

разгорнутай метафары, прыхільнік белага верша. Вось як дасцінна пародыруе яго Г. Юрчанка:

На ранку за спеў жаўрука зачэпіўся,
у поўдзень ублытаўся ў нлікат бусліны,
пад вечар аб звон камара спатынуўся. —
вось так і не здолеў дайсіці да суседкі. («Перашкоды»)

НЕ ДЗЕЛЯ СМЕХУ АДЗІНАГА

Г. Юрчанка ўмела перадае паэтычны тэмперамент Пімена Панчанкі:

Возьмем верхы: той — куля, а гэтыя — Горсць манет, а вось на! — пішу. Хоць рыторыка ярасна пегуе. Кіпцюрамі ірве душу. Дык міндальнічаць немалі: Нерыфмованых гэтулькі: Мчы ж, Пегас, селязёнка Каб ёкала, Каб аж хвост небасхіл закрываў!..

Пароды Г. Юрчанкі цікавыя па сваім змесце, па задуме, па выкананні. Адна нагадвае сабою востры фельетон, другая — вясёлую гумарэску, трэцяя — трапіную замалёўку з натуры. Такім уяўляюцца чытачу пароды «Спаміны» на Вячаслава Адамчыка, «Канчатковае рашэнне» на Міхася Вышыньскага, «Каханне і крупнік» на Міколу Гроднева, «Далю шпіёнаў!» на Алеся Шашкова, «Камандзіроўка» на Веру Палтаран і інш.

Аўтар прымячае асобныя недахопы ў творчасці Міколы Хведаровіча, Станіслава Шункевіча, Адама Русака, Алеся Бажко, Аляксандра Дзержынскага, Алеся Лойкі, Алеся Ставера, Яўгена Крупенкі, Валянціна Лукшы і многіх іншых паэтаў старэйшага і маладшага пакаленняў. Усё гэта робіць Г. Юрчанка зычліва, з дабрадуш-

ным гумарам, хоць нярэдка здараецца, што і ўедліва. Каб дасягнуць больш камічнага эфекту, пародыст іншы раз злучае фарбы, карыстаючы іроніяй. Іншая пародыя гучыць як гратэск, забаўна, вясела.

У адным з вершаў Міколы Чарняўскага можна прачытаць такі, здаецца, бяскрыўды і непрыкметны радок: «У жыцці я сэрбаў з лыжак

розных». Але яго не абышоў увагай Г. Юрчанка. Напісаў пародыю, якая змешчана ў кнізе, пад назвай «Што лепей». Змест яе некалькі іранічны. Вось толькі дзве апошнія строфы:

Хай старасць з кожным годам бліжэй, Гады ўстаюць густой сцяной, — Я часта сэрбаў з розных лыжак, Хоць з міскі, помніца, адной. А разважваючы ў зацішшу, Я іншы сэнс жыцця знайшоў: Найлепш адно сэрбаць лыжнай, ды з розных місак і гаршоў.

Пародыя ў Г. Юрчанкі выконвае розныя функцыі. Яна і засяроджвае ўвагу пісьменніка, на той ці іншай мастацкай дэталі і падбадзёрвае яго, і дае рашучы бой літаратурчыне. У асобе пародыста мы маем і паэта, і празаіка, і літаратурнага крытыка з неад'емнымі арыбутамі, якімі з'яўляюцца гумар і сатыра. І піша Георгій Юрчанка зусім не дзеля таго, каб пасмяяцца з твораў тых ці іншых аўтараў. Мэта ў яго больш сур'ёзная.

Ёсць у новым зборніку Г. Юрчанкі літаратурныя пароды і на некаторых беларускіх крытыкаў і літаратурназнаўцаў. Гэта «Рэха асацыяцыі», «У глыбіні відавочнасцяў», «Асацыяцыя

дысацыяцыі» на літаратурна-знаўчыя артыкулы Івана Ралько, Міхася Яроша, Алеся Яскевіча. Пародыст трапіна прымячае розныя літаратурныя з'явы і ўказвае на іх з лустам, са смяшынкай. Ён добра ведае асаблівасці моў і стыль вожнага пісьменніка, на якога піша пароды.

Як значыцца ў выдавецкай анатацыі да зборніка, пад абстрэл пародыста трапілі ўдўная глыбакадумнасць, літаратурная поза, неглыбокае пранікненне ў сутнасць з'яў, непатрэбная ўскладненасць, захваленне словатворчасцю, празмернае захваленне дыялектызмамі, драбнагэм'е, шматслоўе, гладкаціс, маралізатарства. Усё гэта так. Іншая пародыя Г. Юрчанкі — як праўдзівая і вычарпальная рэцэнзія на той ці іншы твор. Гэта ж самае можна сказаць і пра эніграмы, якімі заканчваецца кніга. Возьмем да прыкладу адну — на Ігната Дуброўскага:

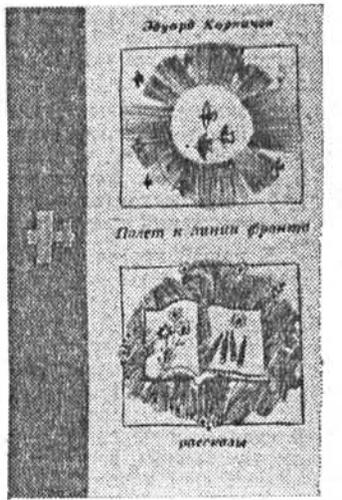
То сонейка свеціць, то дожджык імжыць, «Паўз самыя вокны» дарога бяжыць. Але адкрыем па сакрэту: Не «Светлы шлях» дарога гэта.

Цікавыя эніграмы на Барыса Бур'яна, Міколу Ваданосава, Віктара Каваленку, Міхася Стральцова. Удаліся аўтару мініяцюры на розныя літаратурныя тэмы. Гэта «Пасля спектакля», «Пра адзіна раман», «Пра чарговы зборнік», «Узор байкі», «Узор рэцэнзіі».

Зборнік «Немеладычныя мелодыі» пакіне ў чытача самыя добрыя ўражанні. Думаецца, варта было б крыху лепш аформіць кнігу. Малюнк не дапаўняюць змест, яны невыразныя, нецікавыя. Можна было б змясціць у кнізе і шаржы на пісьменнікаў, чые творы пародыруюцца. Ад гэтага б яна стала ў значнай ступені больш змястоўнай.

Рыгор ЯСЕСЕУ.

Вонладкі кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: «Погляд» Уладзіміра Юрэвіча (мастак Л. Прагін), «Палёт да лініі фронту» Эдуарда Карпачова (мастак А. Шэвараў), «Вершалінскі рай» Аляксея Карпюка (мастак У. Пашчасцеў).

РЭПЛІКА

Сёлета ў часопісе «Малодосць» (№2) надрукавана і адразу ж выдадзена асобнай кнігай ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» апавесць Ул. Механа «Старадаўняя граўра». Лічу неабходным зрабіць заўвагу наконт трактоўкі пісьменнікам аднаго гістарычнага факта. У апавесці ён выглядае так. Вядомы рускі паэт Гаўрыла Дзяржавін па даручэнню імператара прыхаў у Шкляў. Да царскага пасланца завісла з вясітам Нота Хаймавіч — «шагоны сіваброды яўрай», «багаты купец і вядомы ўжо ў Пецярбурзе хадайнік па яўрайскіх справах». Прыявіна выглядае шагонымі вліццёр: мажана постаць, зграбна пашыты сурдут, у паставе, у рухах — паўцэце годнасці і, наогул, «галава ў Ноты Хаймавіча ёсць, нічога не скажаш». Паднёсны паэту пераклад на рускую мову одзі, якую склалі шкляўскія яўраі з нагоды смерці імператрыцы Кацярыны I ўступлення на трон імператара Паўла, ён разважае «пра прычынны верхаскладанні ўагогуло і яўрайскага прынамсі». А потым аспярожна пераводзіць гаворку на яўрайскае пытанне. Тут паэт хмурнее і... чытаем мы ў апавесці:

«І — раздражнёна перабівае Дзяржавін няспешную гаворку візіцэра: — Вы доўга будзеце дурманіць гарэльнай небаранаў-сяляні? Доўга яўрайскія шыні будучы яні чума на хрысціянскай зямлі? Марнатнеюць вочы ў Ноты Хаймавіча, цішэе голас. Бо не

НАСУПЕРАК ГІСТАРЫЧНАЙ ПРАЎДЗЕ

можна, не мае ён права аднацца на гнеў гневам. Толькі спаноём, толькі цярпліваасцю, толькі разважліваасцю.

— Я б падзякаваў свайму богу гарачымі малітвамі, калі б у вашага правасхадзіцельства з'явілася жаданне хоць пагартаць у нанторы маентка бухгалтарскія кнігі. Ваша правасхадзіцельства на ўласныя вочы тады б пераканаліся, што ўжо пяць гадоў гаспадар маентна сілком прымушае лўрэ-ля-шынкароў забіраць на яго бровары па шаснаццаць тысяч вёдзер гарэлкі штогод. І за кожнае вядро спаганяе тры рублі пятаццаць капеек. Я б падзякаваў свайму богу яшчэ раз, калі б хто паказаў мне ў Расіі пітны дом, дзе гарэлка прадавалася б па гэтай цане. Няма такога, не знойдзеце. Каштуе гарэлка толькі трэцюю долю супраць цаны, прызначанай Зорычам. І, канечне ж, няма ў тутэйшых шынкароў таной магчымасці — прадаваць шаснаццаць тысяч вёдзер гарэлкі штогод. Так што, здаецца мне, не плешчуць яны ў ладкі ад радасці, калі пансіні гайдуні гвалтам заковваюць ім бочкі з гарэлкай. І таксама, калі за гэтую гарэлку — радасці яе ці не радасці — спаганяюць грошы па прызначанай панам цане. Паверце мне, ваша правасхадзіцельства, на гэтым гандлі нажывешся не дужа...

Маўчыць Дзяржавін, бо ведае усё гэта...»

(Цытую па кнізе «Старадаўняя граўра», стар. 67—68).

бухты-барахты. Шынкары, аказваецца, бедныя і пакрыўджаныя, бо не па сваёй волі, а пад прымусам гарэлкай гандлююць і з гэтага нічога, акрамя страт, не маюць.

Ці так было ў сапраўднасці? Сапраўды, Дзяржавін ў 1800 годзе прыязджаў у Беларусь, каб высветліць прычыны вялікага голаду. Ён наведваў Віцебск, Лёзна, Дуброўна, Шкляў і убачыў страшэнную галечу прыгоных сялян, якія «воўсе не імеліт хлеба, а едліт цавель, сінты, лебеду і прачыя травы і коренны, сварылі оныя ілі напары в горшках густо нанодобіе кашы, а інде смешав з малёшюю частую ржаной мукы і всякого рода жытом, отчего не толькі оны слабы, но і оных холь уже на ліцах и на грудях у некотрых показывается». Прычынай гэтакага становішча было сумеснае рабаўніцтва сялян памешчыкамі, арандатарамі, шынкарамі. У той час шынкарства стала сапраўднай чумой на Беларусі. Таму Дзяржавін, пераканавшыся ў шкодзе яго для сялян і маючы адпаведныя паўнамоцтвы, закрываў бровары і шыны, забіраў у купцоў і шынкароў хлеб і аддаваў яго сялянам. Ён пісаў у сваіх «Запсках», што даведваўшыся аб тым, які гандляр «із своего корыстолюбия, выманівая у крестьян хлеб попойкамы, обрацуют оный паки в вино и тем оголожают, приказал вышюуренные заводы их в деревне Лёзне запретить, и прачие сделал распоряжения, оберегающие и пособляющие к промыслу хлеба».

Вядома, Дзяржавін быў дваранінам, сенатарам, прадстаўніком цара і свайго класа — ён у

той час і не мог быць іншым. Аднак гэта не выключае таго, што ён выступаў як абаронца сялян, якіх засупнік. У канцы 1803 года Дзяржавін вымушаны быў пайсці ў адстаўку. Адным з асноўных пунктаў разнагалоссёў Дзяржавіна з царом быў указ аб «вольных хлэбанашцах»: згодна якому памешчык мог адпусціць сялян на волю з зямлёй за выкуп, намер якога ўстанавіваўся пагадненнем памешчыка з сялянамі. Спрэччыны выпадкі павінен быў разбіраць суд. Дзяржавін лічыў гэты ўказ «падрыхтаным беззаконнем». Ён гаварыў, што суды ўсюды складоўца з дваран, таму яны заўсёды будучы на баку памешчыкаў, а сяляне трапяць яшчэ ў больш цяжкае становішча. Дзяржавін пярэджаў, што падобнымі ўказамі імператар і яго вельможы самі аслабляюць дзяржаву, падрыхтоўваюць рэвалюцыю і ўласную пагібель. Аб гэтым жа паэт гаворыць і ў вядомым вершы «Колесніца».

Інтэрэсы шынкароў абараняў Нота Хаймавіч (інакш — Ноткін). Гэты багаты купец з'яўляўся адначасова і штатдланам, што азначае хадайнікам па яўрайскіх справах пры царскім двары. Сяляне былі для яго аб'ектам эксплуатацыі, а купцы, гандляры, арандатары, шынкары — сваім родным класам, інтарэсы якога ён адстойваў, карыстаючыся тайнымі сувязямі, подкупам, хабарніцтвам і нават паклёпам.

Які толькі Дзяржавін вярнуўся з Беларусі ў Пецярбург, услед за ім ад адной жанчыны прыйшла «скарга» імператору, нібыта сенатар «на вышюурманутом лезненском виноку-

решном еврейском заводе смертельно бия ео палкою, от чего она, будучи червота, выкинула мертвого младенца». Затым прыйшла «скарга» ад нейкага Пейсховіча. А потым да Дзяржавіна завітаў «шагоны» Нота Хаймавіч і прапанаваў яму хабар у памеры сто, а калі будзе мала, то і дзвесце тысяч рублёў. Чаго ж дабіваўся Нота і яго спадручныя? Яны хацелі, каб Дзяржавін не выстаўляў прапановы выселіць з вёсак шынкароў і забараніць ім гандляць гарэлкай. Подкуп сенатара не ўдаўся, аднак іншы высокапастаўлены царскія чыноўнікі усё ж былі падкуплены, і дзяржавінскі праект паклялі пад сукно. Вось з таго часу ва ўсёй яўрайскай нацыяналістычнай, а потым і сянэскай літаратуры нельга знайсці пра паэта Г. Дзяржавіна ні аднаго добрага слова — да яго імя прыклясны ярлык «аўтысеміта».

Будзе не лішнім дадаць, што лепшыя людзі Расіі, Беларусі, Польшчы заўсёды выступалі супроць шынкарства. Не прайшло яно і міма ўвагі Карла Маркса, які, маючы на ўвазе яўраў-эксплуататараў у сярэдневяковай Польшчы, пісаў, што «как только распространится употребление водки, для них, при их умеренности, это становится средством порабощения народа» («Архив Маркса и Энгельса», М., 1938, т. 5, стр. 348).

Так было ў сапраўднасці. А калі было так, то навошта Ул. Механ піша ў апавесці, мякка кажучы, няпраўду і трактуе гістарычныя падзеі з пункту гледжання Ноты Хаймавіча? І якая ёсць патрэба выстаўляць гэтага Ноту такім шагоным, а шынкароў-тарбахватаў — ніякімі аніёмам?

Шкада, што супрацоўнікі выдавецтва «Мастацкая літаратура» своечасова не паставілі такіх пытанняў аўтару.

Уладзімір БЯГУН.

ЯК МЫ паведамлялі, 8 кастрычніка г. г. адбыўся VI пленум праўлення Саюза мастакоў БССР. З дакладам «Мастакі Савецкай Беларусі — народу» выступіў старшыня праўлення Саюза мастакоў В. С. Пратаценя. Ён сказаў:

— У наступным 1975 годзе будзе завершана дзевятая пяцігодка, ажыццяўленне якой забяспечыць далейшае ўсебаковае развіццё сацыялістычнага грамадства, рост дабрабыту і культуры савецкіх людзей.

У адпаведнасці з рашэннямі XXIV з'езда КПСС распрацоўваюцца планы дзесятай пяцігодкі з генеральнай перспектывай развіцця народнай гаспадаркі на 1976—1990 гады. Доўгатэрміновая арыентацыя развіцця краіны ставіць вялікія і адказныя задачы па камуністычнаму выхаванню працоўных.

Крылатыя словы У. І. Леніна пра тое, што мастацтва належыць народу, вынікаюць з гістарычнага вопыту народаў, ролі мастацтва ў сацыяльным жыцці грамадства.

У нашай краіне, дзе створаны ўсе ўмовы для плённага развіцця ў самых розных галінах мастацкай творчасці, яна сапраўды звернута да народа і прысвечана народу. Савецкае мастацтва па праву займае авангардную ролю ў сусветнай культуры, з'яўляецца бліжэй да доступным і зразумелым народу. Мастацтва сацыялістычнага рэалізму інашыврае межы мастацкага пазнання свету, адкрывае новыя магчымасці эмацыянальна-эстэтычнага ўздзеяння на чалавека.

За апошнія гады выяўленае мастацтва рэспублікі дасягнула значных поспехаў: зроблена і робіцца шмат праектуюцца і ўзводзяцца манументальныя комплексы і помнікі, арганізуюцца буйныя тэматычныя мастацкія выстаўкі, праводзяцца лекцыі, сустрэчы і гутаркі з працоўнымі, арганізуюцца творча-шэфскія групы мастакоў з выездамі на прамысловыя прадпрыемствы, у калгасы і саўгасы рэспублікі і г. д.

Паказчыкам прызнання заслуг беларускага выяўленага мастацтва перад партыяй і народам з'яўляецца прысваенне ў 1973—74 гг. цэлай групе мастакоў ганаровых званняў — звання народнага мастака СССР удастоены Азгур Заір Ісмавіч, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР — Кашкурэвіч Арлен Міхайлавіч, Беларускаў Уладзімір Пракоф'евіч, Данчыг Май Вольфавіч; членамі-карэспандэнтамі Акадэміі мастацтваў СССР абраны Савіцкі Міхаіл Андрэевіч, Зайцаў Яўген Аляксеевіч. Апрача таго, Савіцкаму Міхаілу Андрэевічу прысуджана Дзяржаўная прэмія СССР.

Адной з важных форм прапаганды выяўленага мастацтва з'яўляецца выставачная дзейнасць. Мастацкія выстаўкі апошніх год сталі сапраўднымі святамі для многіх тысяч савецкіх людзей.

Творы станковага жывапісу, скульптуры, графікі, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, адлюстроўваючы ў вобразнай форме нашу савецкую рэчаіснасць, з вялікай сілай уздзейнічаюць на глядача і з'яўляюцца дзейнай формай ідэйна-эстэтычнага выхавання народа.

За апошнія два гады Саюзам мастакоў было арганізавана і праведзена больш за 200 персанальных, абласных, рэспубліканскіх і замежных выставак, у тым ліку, каля 100 перасоўных, паказаных у розных раёнах нашай рэспублікі. Мастакі Беларусі актыўна ўдзельнічаюць ва ўсіх усесаюзных выстаўках, якія арганізуюцца Саюзам мастакоў СССР і Міністэрствам культуры СССР.

Мы з задавальненнем адзначаем рост цікавасці савецкіх людзей да выяўленага мастацтва. Наглядным прыкладам можа служыць дзейнасць мінскага Палаца мастацтваў, дзе менш як за год пасля яго адкрыцця пачыналася каля 150 тысяч працоўных.

За два гады на выстаўках было праведзена больш за 1000 экскурсій, сустрэч і гутарак мастакоў з глядачамі, каля 300 сустрэч і гутарак з працоўнымі, прачытана больш за 200 лекцый, апрача выставак. Нельга не сказаць і яшчэ пра адзін прыемны факт. Беларускія мастакі за апошні час падарылі школам, арганізацыям і прадпрыемствам рэспублікі больш за 250 сваіх твораў.

Гаворачы пра выставачную

1975 год — завяршаючы год дзевятай пяцігодкі і сімвалічна тое, што рэспубліканская мастацкая выстаўка «Слава працы» будзе адкрыта да свята 58-й гадавіны Вялікага Кастрычніка.

У пачатку 1976 года павінна быць адкрыта маладзёжная рэспубліканская выстаўка «Маладосць краіны». Надрыхтоўка да яе павінна адгледзіць важную ролю ў ідэйным і эстэтычным выхаванні нашай творчай моладзі.

На X пленуме Саюза мастакоў СССР была прынята пастанова аб узмацненні творчай і выхавальнай работы з маладымі мастакамі і мастацтвазнаўцамі. Гэтая вялікая і перспектыўная справа разлічана на працяглы час.

На ўліку ў Саюзе маста-

Саюзам мастакоў БССР пашыраецца і ўдасканальваецца пачата ў 1973 годзе работа па арганізацыі творчых шэфскіх брыгад мастакоў для наездак на новабудуючыя і прадпрыемствы, у калгасы і саўгасы, воінскія часці, дзе мастакі збіраюць матэрыял для сваіх будучых твораў і адначасова арганізуюць выстаўкі, праводзяць сустрэчы, гутаркі, лекцыі, кансультацыі.

У гэтым годзе створана каля 20 такіх груп. У іх прымаюць удзел больш як 80 мастакоў. Арганізацыя творчых груп і надалей будзе пашырацца, а работа іх узабагацца і ўдасканальвацца, бо гэта адна з дзейных форм павышэння ідэйна-мастацкага ўзроўню творчасці, яго прапаганды.

лены ў даўгавечных матэрыялах — мазаіка, роспісы, вітражы, металапластыка.

Мы гаворым пра сінтэз мастацтва, — арганічнае адзінства розных відаў манументальнай творчасці з архітэктурай, які сёння набывае значэнне аднаго з важнейшых сродкаў ідэйна-мастацкага адлюстравання, што нясе ў сабе зарад сапраўднага ідэалагічнага і эстэтычнага значэння. Нездарма многія помнікі сталі святымі месцамі народнай памяці і выходзяць масы людзей у духу камуністычнай ідэінасці, высокай маралі, дзе ва ўрачыстай абстаноўцы прымаюць прысягу маладыя воіны, выстрайваюцца піянерскія лінейкі, праводзяцца сустрэчы і экскурсіі, новыя абрады. На жаль, такіх пом-

З VI ПЛЕНУМА ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА МАСТАКОЎ БССР

ВЫСОКАЕ МАСТАЦТВА

дзейнасць, трэба адзначыць, што яна з'яўляецца адным з асноўных стымуляў развіцця выяўленага мастацтва.

Такія рэспубліканскія выстаўкі, як рэспубліканская выстаўка лепшых твораў беларускага мастацтва, створаныя за пасляваенны перыяд, «Беларусь сацыялістычная», выстаўка, прысвечаная 30-годдзю вызвалення Беларусі і інш., засведчылі аб прафесійнальным росце іх удзельнікаў, імкненні да больш вобразнага адлюстравання з'яў нашай рэчаіснасці. Павысілася цікавасць да сучаснай тэматыкі, да вобраза нашага сучасніка, да больш глыбокага раскрыцця яго багатага духоўнага свету.

На жаль, некаторыя з выставак, асабліва абласныя, не заўсёды маюць неабходную прапагандысцкую эфектыўнасць. Характар іх нярэдка вызначаюць сярэдняе, малавыразныя творы, пагоня за колькасцю работ зніжае агульны ўзровень выставак. Усё гэта яшчэ раз ставіць пытанне аб павышэнні патрабавальнасці да мастацкіх твораў, аб адказнасці кожнага мастака за сваю работу. У Пастанове ЦК КПБ «Аб мерах па далейшаму развіццю выяўленага мастацтва ў рэспубліцы» гаворыцца пра тое, што задачы далейшага павышэння ролі літаратуры і мастацтва ў камуністычным выхаванні савецкіх людзей патрабуюць ад майстроў выяўленага мастацтва рэспублікі яшчэ больш актыўнай дзейнасці па стварэнню работ, буйных па думцы, яркіх па форме і мастацкаму ўвасабленню, якія б адпавядалі высокім духоўным запатрабаванням працоўных.

Павышэнне мастацкага майстэрства — адно з галоўных пытанняў развіцця мастацтва. Вырашэнне яго залежыць ад многіх фактараў. Возьмем хоць бы арганізацыйны бок справы. Выставачную работу трэба арганізаваць так, каб мастакі мелі больш часу на падрыхтоўку да выставак. Для гэтага трэба свечасова ствараць выставачныя камітэты, больш дакладна планавать іх работу.

Цяпер мы рыхтуем буйныя рэспубліканскія выстаўкі. У сакавіку 1975 года павінна быць адкрыта рэспубліканская выстаўка, прысвечаная 30-годдзю Вялікай Перамогі савецкага народа над германскім фашызмам. За гэты час выставачнаму камітэту неабходна добра спланаваць сваю работу, разгледзець і прааналізаваць усе аспекты яго падрыхтоўкі.

коў БССР у сучасны момант знаходзіцца больш за 100 маладых мастакоў. Многія з іх з'яўляюцца актыўнымі ўдзельнікамі рэспубліканскіх і усесаюзных выставак, прымаюць удзел у грамадскай рабоце саюза. Пэўную работу з маладымі мастакамі праводзіць маладзёжная камісія.

Вельмі важна, каб творчасць маладых мастакоў развівалася пад кіраўніцтвам вядомых майстроў, якія залучылі навагу і аўтарытэт срод моладзі.

Значная работа праводзіцца камісіяй праўлення саюза па мастацка-эстэтычнаму выхаванню моладзі і школьнікаў (старшыня В. Вярсоцкі, намеснік С. Каткоў). Камісія арганізуе выстаўкі дзіцячай творчасці, аказвае метадычную дапамогу настаўнікам па выяўленчаму мастацтву, удзельнічае ў рабоце лектورыяў, семінараў і г. д.

Гэтай камісіяй сумесна з навукова-даследчымі інсты-

тэтам, некаторыя мастакі, атрымаўшы творчую дапамогу, з-за розных прычын яшчэ не выехалі на месцы.

Штогод у нашай рэспубліцы праводзіцца Тыдзень выяўленага мастацтва, які вызначна выліваецца ў свята творчасці, у шырокую прапаганду мастацтва, у масавыя сувязі мастакоў з насельніцтвам. У гэты перыяд адкрываюцца новыя выстаўкі, арганізуюцца сустрэчы і гутаркі мастакоў з працоўнымі, выступленні па тэлебачанню, праводзяцца конкурсы дзіцячага малюнка, дэманструюцца кінафільмы пра мастацтва і г. д.

Аднак арганізацыю такіх Тыдняў трэба палепшыць. Трэба ўзабагаціць іх новымі формамі творчых кантактаў з глядачамі, каб прапаганда іх была больш высокая і эфектыўная.

Як вядома, правядзенне Тыдня выяўленага мастац-

нікаў у нас яшчэ не так і многа. Таму што ў гэтым пытанні існуе шэраг нявырашаных праблем, якія не залежаць ад Саюза мастакоў. Як, напрыклад, — наладжванні творчых кантактаў мастака і архітэктара на першых стадах праектавання аб'екта, вызначэнне ролі і месца твораў манументальнага мастацтва, парадка расходвання сродкаў і г. д.

Сучасны этап развіцця краіны, высокі ўзровень адукацыі, культуры і эстэтычных запатрабаванняў савецкіх людзей ставіць перад мастакамі задачы далейшага ўздыму палітычнага і мастацкага ўзроўню нагляднай агітацыі. За апошнія гады ідэйна-мастацкі ўзровень нагляднай агітацыі ў рэспубліцы павысіўся, пра гэта сведчыць і выстаўка лепшых узораў нагляднай агітацыі, якая разгорнута зараз у Палацы мастацтваў.

У плакатах, транспарантах, пано і да т. п. больш даход-

У прэзідыуме пленума праўлення Саюза мастакоў БССР.

тутамі распрацаваны новыя вучэбныя праграмы па выяўленчаму мастацтву, заканчваецца работа па складанню дапаможніка для прафтахвучылішчаў па беларускаму выяўленчаму мастацтву, па арганізацыі школьных мастацкіх студый, дапаможніка па дзіцячай творчасці. Хацелася б, каб арганізацыі, ад якіх гэта залежыць, паскорылі падрыхтоўку кадраў выкладчыкаў выяўленага мастацтва для школ, вырашылі праблемы забеспячэння школьнікаў мастацкім матэрыялам, выдання метадычнай літаратуры, дапаможнікаў і інш.

Адной з важнейшых задач з'яўляецца ўмацаванне і ўсебаковае развіццё творчых сувязей майстроў выяўленага мастацтва з жыццём народа, з практыкай камуністычнага будаўніцтва. Дарчы

тва, звязана з мерапрыемствамі па ажыццяўленню ленынскага плана манументальнай прапаганды. І ў гэтым плане нашымі мастакамі шмат зроблена. Сапраўды агульнанародны рэзананс атрымалі мемарыялы «Хатынь», «Курган Славы», «Брэсцкая крэпасць-герой», помнік-музей польска-савецкай воінскай дружбы ў Леніна, помнік «Хаславацікам грамадзянам пад Баранавічамі». Да іх ліку нядаўна далучыліся новыя комплексы ва Ушачах і Віцебску і вялікая колькасць помнікаў на месцах, дзе пахаваны савецкія патрыёты. Лепшыя з іх удастоены высокімі ўрадавымі прэміямі і з'яўляюцца ўдалымі прыкладамі сінтэзу манументальнай скульптуры і архітэктуры. Актыўнае развіццё атрымаў за апошні час і манументальны жывапіс, увасоб-

ліва і вобразна адлюстроўваецца ход сацыялістычнага спаборніцтва, шляхі і сродкі паскарэння росту прадукцыйнасці працы, павышэння эфектыўнасці і творчасці. Прадпрыемствамі Мастацкага фонду БССР выкананы вялікія работы па афармленню шэрагу буйных прамысловых прадпрыемстваў, дзяржаўных устаноў, грамадскіх аб'ектаў.

Але ў гэтай справе ёсць яшчэ шэраг нявырашаных пытанняў. У вырашэнні іх іх павінны адыгрываць вялікую ролю галоўны мастак горада.

У апошнія гады актывізавалася роля нашых плакатаў. Пры Саюзе мастакоў створан Агітплакат. Агітпла-

У зале пасяджэння.

НА СЛУЖБУ НАРОДУ

кат у цэлым выконвае ролю агітатара і прапагандыста важнейшых рашэнняў партыі і ўрада. Аднак нельга не заўважыць і сур'ёзных недахопаў у яго развіцці. Наш плакат яшчэ павінен удасканальваць ідэйную і эстэтычную завостранасць.

Гаворачы пра сувязь мастацтва з жыццём, пра пашырэнне сферы ўплыву мастацкай творчасці на матэрыяльнае і духоўнае жыццё народа, неабходна пэўную ўвагу аддаваць традыцыйным галінам прыкладнага мастацтва і новым аспектам мастацкай дзейнасці ў галіне прамысловасці. Я маю на ўвазе мастакоў, якія працуюць на заводах і фабрыках, у канструктарскіх бюро і праектна-даследчых інстытутах, якія фарміруюць эстэтычны выгляд прадметаў і гэтым самым уплываюць на развіццё эстэтычных густаў народа. Тут ёсць свае поспехі і свае цяжкасці. Мы заслужана ганарымся сёння творчымі дасягненнямі мастакоў у беларускіх шкловырабах і кераміцы, мадэляванні вопраткі, мастацкім канструяванні БЕЛазаў і МАЗаў, радыёапаратуры, станкоў, мэблі. Пры гэтым павінны прызнаць, што вялікая армія мастакоў вытворчасці пакуль што знаходзіцца па-за ўвагай Саюза мастакоў. Нам трэба вырашыць пытанне аб больш актыўным уцягненні прамысловых мастакоў у творчае жыццё саюза, падумаць аб арганізацыі групы дызайнераў пры секцыі прыкладнага або афарміцельскага мастацтва.

Мастацтва становіцца важным фактарам духоўнага жыцця народа толькі ў выніку далучэння да яго шырокіх мас. Вялікае значэнне ў гэтым набывае прапаганда мастацтва сродкамі масавай інфармацыі — радыё, тэлебачання, прэсы, кіно, лекцыйнай работы. У сваю чаргу прапаганда мастацтва і эстэтычных ведаў залежыць ад актыўнасці мастацкай крытыкі і мастацтвазнаўчай навукі, ад таго, наколькі глыбока і аб'ектыўна асвятляюцца крытыкай твора або іншыя пытанні мастацтва, іх значнасць, тэндэнцыя развіцця, сувязь з жыццём.

У сучасны момант больш-менш актыўнай мастацтвазнаўчай і мастацка-крытычнай дзейнасцю ў рэспубліцы займаюцца каля 50 чалавек, 16 з іх з'яўляюцца членамі Саюза мастакоў БССР. Гэта людзі розных прафесій — журналісты, мастакі, навуковыя работнікі, выкладчыкі, гісторыкі, філосафы. Амаль

усе яны працуюць у розных установах і ведамствах, непасрэдна не звязаных з Саюзам мастакоў. Гэта накладвае пэўны адбітак на вынікі іх дзейнасці.

Вялікую работу па вывучэнню і прапагандзе мастацтва праводзіць Дзяржаўны мастацкі музей БССР, у якім за апошні год было праведзена сотні экскурсій, лекцый, гутарак. Пералік гэты можна падоўжыць шматлікімі артыкуламі нашых крытыкаў у маскоўскіх, украінскіх, эстонскіх, літоўскіх і беларускіх часопісах і газетах. Усяго за два гады толькі ў рэспубліканскай прэсе апублікавана больш за 250 артыкулаў пра беларускае выяўленчае мастацтва. За гэты час на кінастудыі «Беларусьфільм» выйшла 5 фільмаў аб мастацтве. І тым не менш мастацка-крытычная і прапагандысцкая дзейнасць у нас у рэспубліцы ўсё яшчэ адзіна з адстаючых участкаў. Мы патрабуем ад мастацтвазнаўцаў і ў першую чаргу ад секцыі крытыкі, больш актыўна ўдзельнічаць у творчым жыцці саюза, больш аддаваць творчых сіл наўсядзеўнай мастацкай практыцы.

Адной з форм прапаганды выяўленчага мастацтва з'яўляецца правядзенне Усесаюнных мастацкіх латарэй. У 1975 годзе будзе праведзена шостае чарговае мастацкае латарэй. Мы спадзяемся на больш актыўную дапамогу ў яе правядзенні з боку прэсы, радыё, тэлебачання, кіно.

Перад намі, мастакамі, стаіць важная і гуманная задача — служыць сваім мастацтвам народу, удзельнічаць сваёй творчасцю ў яго вялікіх справах, фарміраваць яго светапогляд.

Пасля даклада пачаліся спрэчкі.

Мастацтвазнаўца **Ул. Бойка** спыніўся на пытаннях прапаганды мастацтва сродкамі друку, радыё і тэлебачання. На яго думку, у рэспубліканскім друку вельмі рэдка змяшчаюцца тэарэтычныя абгульняючыя артыкулы, якія знаёмілі б гледача з самім мастацкім працэсам, а на абмеркаваннях выставак размова вядзецца недастаткова глыбока і кваліфікавана. Нават у самой секцыі крытыкі Саюза мастакоў абмеркаванні твораў рэдка набывае сапраўды глыбокі тэарэтычны характар. А менавіта такія абмеркаванні на секцыі крытыкі павінны былі б задаваць тон выступленням у друку, выступленням, адрасаваным шырокаму гледачу. Тады б з'яўлялася менш артыкулаў, якія маюць чыста апісальніц-

кі, чыста папулярызатарскі характар.

Прамоўца адзначыў, што і выдавецтвы павінны больш выпускаць мастацтвазнаўчай літаратуры, а таксама альбомаў рэпрадукцый, графічных серый і г. д.

Гэтую ж думку выказаў і мастак **Я. Красоўскі**, які, ў прыватнасці, падкрэсліў, што выдавецтвы амаль не выпускаюць паштовак з рэпрадукцыямі твораў беларускіх мастакоў, затое вялікімі тыражамі друкуюць пантоўкі з рознымі безгустоўна намалёванымі ветачкамі.

Я. Красоўскі гаварыў таксама і аб рабоце камісіі па шэфскіх сувязях з прамысловымі прадпрыемствамі. Мастакі пабывалі на прадпрыемствах горада ў час Ленінскага суботніка, ездзілі на нова-

Для эстэтычнага выхавання маладога пакалення многа зрабіў і робіць старэйшы мастак, вопытны педагог **С. Каткоў**. Ён, у прыватнасці, сабраў багатую таленцую дзіцячых малюнкаў, сістэматызаваў яе, і на падставе гэтай работы рыхтуе спецыяльны дапаможнік для школьнікаў. Хацелася б, каб Саюз мастакоў наладзіў выстаўку гэтых дзіцячых малюнкаў.

Прамоўца закрануў вельмі важнае пытанне падрыхтоўкі кадры, якія закліканы выхоўваць школьнікаў і моладзь у галіне мастацкага эстэтычнага развіцця. Такіх кадры не хапае ўжо сёння, а ў бліжэйшай перспектыве калі мастацкае выхаванне будзе пачынацца з першага класа, патрэба ў іх значна павялічыцца.

Выступленне мастака **А. Малішэўскага** было прысвечана шэфскай рабоце Саюза мастакоў у вёсцы. Многія мастакі, напрыклад, **Цвірко**, **Крахалёў**, **Кугель** і іншыя неаднойчы выязджалі ў калгасы і саўгасы, вынікам чаго з'явіліся іх новыя творы. Але выезд мастака ў вёску гэта не толькі падарожжа за новым творам, а і сапраўднае свята для калгаснікаў. У калгасах да прыезду мастакоў стаяцца вельмі сур'ёзна, ім ствараюць усе ўмовы для работы, — толькі пішы!.. Аднак усё гэта накладвае на мастакоў асаблівую адказнасць перад людзьмі калгаснай вёскі, і мастакі гэтую адказнасць разумеюць. Нядаўна група маладых мастакоў, якую ўзначальвалі **Марачкін** і **Маркавец**, — выпускнікі Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута, выязджала ў калгасы рэспублікі, яны цудоўна папрацавалі, шмат чаго зрабілі, засталіся задаволеныя і яны, і калгаснікі, і мясцовыя партыйныя і савецкія органы. Думаецца, што такая форма супрацоўніцтва мастакоў з людзьмі калгаснай вёскі павінна быць шырока распаўсюджана.

— Партыя і ўрад, — сказаў скульптар **А. Анкейчык**, — удзяляюць вялікую ўвагу і адпускаюць велізарныя сродкі на патрэбы мастацтва. І мы ўсе павінны з большай адказнасцю ставіцца да таго, як гэтыя народныя сродкі выдаткоўваюцца. У апошні час на мастацкіх саветах, дзе абмяркоўваліся творы манументальнай скульптуры, было разгледжана каля пяцісот манументальных работ, і няцяжка ўявіць, якая сума павінна быць адпущана для іх рэалізацыі, асабліва калі ўлічыць, што большасць манументальных скульптурных твораў выконваецца з такіх вечных, але ж і дарагіх матэрыялаў, як бронза, граніт, метал, мрамур. Але, на жаль, гэтыя сродкі скарыстоўваюцца часам безгаспадарча, таму што вельмі многа заказчыкаў і кожны заказвае твор на свой густ, няма ні пэўнага крытэрыю, ні — галоўнае — адзінага гаспадара-заказчыка, які адказваў бы і за сродкі, і за мастацкую вартасць манументальнай скульптуры, перш за ўсё — за яе стыльовае адзінства. Гэта значыць, што ўсе заказы на манументальную скульптуру павінны праходзіць праз нейкі адзіны цэнтр, у якім працавалі б і скульптары, і мастацтвазнаўцы, і сацыёлагі, і псіхолагі, і гісторыкі, бо менавіта такі цэнтр дапамог бы ўлічваць пры заказе манументальнага твора і яго будучыя мастацкія якасці, і тое, як ён будзе ўздзейнічаць на акаляючае асяроддзе, і ў канечным выніку — уплываць на масы людзей. Манументальную прапаганду пара паставіць на сучасную навукова-мастацкую і сапраўды дзяржаўную аснову. Трэба стварыць па прыкладу праектных інстытутаў, якія зай-

маюцца праблемамі горадабудуўніцтва, інстытут манументальнай забудовы. Такі інстытут дапамог бы ліквідаваць анархію ў арганізацыйных і мастацкіх пытаннях прапаганды, не было б рознапланавасці і рознастыльнасці, калі ў адным і тым жа квартале альбо на адной вуліцы можна ўбачыць творы і «пад мексіканскае» мастацтва, і пад «візантыйскае», і пад якое хочаце.

Мастак **Г. Вашчанка** выказаў думку аб неабходнасці праводзіць аўтарытэтных конкурсы на стварэнне манументаў і помнікаў, конкурсы, якія павінны адбіраць і зацвярджаць для выканання ў матэрыяле толькі самыя лепшыя праекты. Неабходна больш правільна і ашчадна фінансіраваць такія работы. Хоць манументалісты Беларусі дасягнулі за апошнія гады значных поспехаў, адзначыў прамоўца, але лепшыя манументальныя творы кепска прапагандуюцца як у нашай рэспубліцы, так і за яе межамі, бо няма тэхнічных сродкаў для такой прапаганды, магчымасці паказваць нашы манументальныя творы на слайдах, з дапамогай эпідыяскопаў і г. д.

Брэсцкі мастак **П. Данелія** таксама выказаў заклапочанасць тым, што ў нас усё яшчэ дрэнна прапагандуюцца мастацтва, лепшыя яго здабыткі. Напрыклад, апошнія выстаўкі, на якіх былі паказаны цікавыя і значныя работы, засталіся невядомымі абласному гледачу — не кожны ж паедзе ў Мінск глядзець выстаўку. У той жа час пра гэтыя выстаўкі мала гаварылася ў друку, іх амаль не паказвалі па тэлебачанню, няма рэпрадукцый выставачных работ. А менавіта шырокая інфармацыя, рэпрадуцыраванне лепшых твораў прыцягваюць да мастацтва новых прыхільнікаў.

Праблемаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва прысвяціў сваё выступленне **Т. Паражняк**. Ён расказаў пра патрэбы ў ўмовы працы мастакоў прыкладнага мастацтва, якія працуюць на шклозаводзе «Нёман», на заводзе імя Дзяржынскага ў Барысаве і на Аріпанскім Ільнокамбінаце. Мастакі, якія працуюць на вытворчасці, павінны мець ўмовы для работы не толькі на вытворчасці, але і для творчых пошукаў, для стварэння выставачных работ. Пара ўжо мець у рэспубліцы музей дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, які ёсць у прыбалтыйскіх рэспубліках, на Украіне.

Галоўны мастак Дзяржаўнага Камітэта СМ БССР на справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю **М. Ганчароў** праінфармаваў удзельнікаў пленума аб тым, якія выданні па выяўленчаму мастацтву запланаваны на бліжэйшыя гады, і спыніўся на праблеме спецыяльных кадры, якіх яшчэ не хапае нашым выдавецтвам.

Аб навуковых даследаваннях у галіне выяўленчага мастацтва рэспублікі, аб падрыхтоўцы навуковымі супрацоўнікамі інстытута шэрагу манаграфій, прысвечаных гісторыі мастацтва народаў СССР расказаў мастацтвазнаўца **Л. Дробаў** (Інстытут мастацтвазнаўства АН БССР).

Пра выхаваўчую работу, выставаўную дзейнасць мінскага Палана мастацтваў гаварыла **І. Назімава**, з работай Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, з яго праблемамі і патрэбамі пазнаёміла прысутных **І. Паншына**.

У рабоце пленума прынялі ўдзел загадчык аддзела культуры ЦК КПБ **С. В. Марцалеў**, сакратар Мінскага гаркома КПБ **Т. Ц. Дзмітрыева**, намеснік міністра культуры БССР **А. М. Ваніцкі**.

НЯСПЫННЫ ПРАЦЭС АБНАЎЛЕННЯ ТРАДЫЦЫЙ

Расказвае народны артыст БССР Анатоль ШЭЛЕГ.

Праз тыдзень грамадскасць краіны адзначыць 150-годдзе Малога тэатра.

У летанісе Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа ёсць значныя на ідэйна-мастацкіх якасцях спектаклі, якія маюць на сабе выразны ўплыў традыцый, што пачыналіся на сцэне тэатра, які цяпер называецца Дзяржаўным ордэна Леніна акадэмічным Малым. У сістэме выхавання актёраў-каласаўцаў таксама адчувальныя метады падрыхтоўкі і загартоўкі артыста, выпрацаваныя перадавой школай рэалістычнага мастацтва, на чале якой пазначаны такія зоркі рускай культуры, як М. Шчэпкін, П. Мачалаў, А. Ленскі, п'яда Сядоўскіх, М. Ярмалава. Напярэдадні знамянальнай даты — 150-годдзя Малога тэатра — карэспандэнт «ЛіМа» напрасіў вядомага майстра беларускай сцэны, народнага артыста рэспублікі А. Шэлага падзяліцца з чытачамі думкамі пра юбіляра.

— Зварот актёра да таго або іншага папярэдняга звычайна тлумачыцца зусім канкрэтнымі прычынамі, — сказаў Анатоль Рыгоравіч. — Табе даручылі ролю, якую раней, за дзесяць або за сто гадоў да цябе, выконваў той або іншы артыст. Пачынаеш гартваць літаратуру, асабліва мемуарную. Знаходзіш перапіску, напрыклад, Астроўскага з тымі, для каго ён і пісаў свае п'есы. Вывучаеш іканаграфічны матэрыял. І пакрысе паглыбляешся ў вярці цікавых і захапляючых творчых шуканняў, знаходак і адкрыццяў, якімі адзначаўся шлях аднаго з найвялікшых па сваёму значэнню тэатраў у Расіі — Малога. Параўноўваеш тое, аб чым ідзе гаворка на рэпетыцыях сёння, з настановачнай канцэпцыяй

той або іншай п'есы ў мінулым. Бачыш, што і павучыцца табе не грэх.

Не, не аб перайманні, не аб механічным паўтарэнні гатовых узораў я кажу, а пра тое паглыбленне ў сутнасць драматычнага твора, якое характарызуе і рэаліста Шчэпкіна, і рамантыка Мачалава, і трагедыі геныя Ярмалавай, і... Не буду пералічваць імёны, бо спіс тады будзе надта доўгі. Скажу толькі, што нават наша цяперашняя афіша, на якой пазначаны «Вагна» Астроўскага і «Улада цемры» Льва Талстога, «Зыкавы» Горкага і «Марыя Сцюарт» Шылера, вымагае ад актёраў, каб яны штосьці карыснае для сябе чэрпалі са спадчыны і з сённяшніх дасягненняў Малога тэатра.

Гэта вельмі істотна — спадчына і дзень сённяшні. Рэалістычная школа Малога тэатра фарміравалася да Кастрычніка пад моцным уплывам перадавой рускай літаратуры і эстэтычнай думкі рэвалюцыйных дэмакратаў, а пасля 1917 года ўзбагацілася новым зместам і пафасам. І традыцыі гэтых калектываў аберагае не як нешта нерухоме і скам'яцелае, а па творчы. «Рэвізор» Гоголя, «Цар Фёдар» А. Талстога, «Лес» Астроўскага, «Дачнікі» Горкага і многія іншыя пастаноўкі п'ес класічнага рэпертуару апошніх гадоў, рэжысура Б. Бабачкіна, Б. Равенскіх, І. Ільінскага, актёрскія дасягненні М. Царова, Р. Ніфантавай, П. Капстанцінава, А. Гогалевай, М. Жарава... Якія гэта смелыя наватарскія работы! А Смактуноўскі, кінаактёр, які спецыяльна для Малога тэатра падрыхтаваў зусім арыгінальнага Фёдара! Творчы неспакой характарызуе труп і ў распрацоўцы сучаснай тэматыкі. Тут таксама пам

ёсць чаму павучыцца, зыходзячы з тых адкрыццяў, якія Малы тэатр робіць у п'есах Ляонава, Друцэ, Мдзівані, Васільева.

Цяпер дазволю сабе разгарнуць старонкі гісторыі нашага тэатра. Як вядома, трупа яго была створана ў 1926 годзе з выхаванцаў Беларускай тэатральнай студыі, дзе педагогамі былі галоўным чынам мхатаўцы (Гіцынтава, Гейрат, Смышляеў, Афонін, Громаў). Таму непасрэдным ўрокі актёрскага майстэрства грунтаваліся на навіейшых тады высновах «сістэмы Станіслаўскага». Але яна, гэтая сістэма, арганічна ўбіралася ў сябе вопыт у сцэнічным раскрыцці жыцця чалавечага духа, назапашаны Малым тэатрам і яго артыстамі. Беларускае студыйнае наведвалі спектаклі Малога тэатра, бачылі карыфеяў яго сцэны. І наўрад ці я памылюся, сказаўшы, што Аляксандр Ільінскі і Цімох Сяргейчык, Алена Радзюльска і Яніна Глебаўская, Сцяпан Скальскі і Павел Малчанав, Раіса Кашальніца і Любоў Мазалеўская, Іграючы камедыі Астроўскага, яго драмы, выступаючы ў «Рэвізор», у «Ворагах» Горкага, у «Беспасажніцы», правяралі сябе па тым, што яны ведалі з вопыту Малога тэатра, са сваіх непасрэдных уражанняў 20-х гадоў.

Крылатая фраза аб тым, што ў старой Маскве было два ўніверсітэты, і другі — гэта Малы тэатр, вельмі імпаануе актёрам наогул. Бо мы адчуваем свой абавязак удзельнічаць і ў ідэйна-эстэтычным выхаванні глядачоў. І выконваць асветніцкую функцыю. Пасля спектакля з тэатра павінен выходзіць чалавек, які і ўсирьніў твор мастацтва, і даведаўся аб нечым, чаго ён або не ведаў, або ведаў не так поўна, як напярэдадні спектакля. Такое спалучэнне вядзе савецкі тэатр да выканання тых велічных задач, якія пастаўлены перад ім часам, партыяй, народам.

У дні святкавання 150-годдзя Малога тэатра беларускія работнікі сцэны шчыра вітаюць свайго старэйшага брата!

ГОСЦІ МІНСКА ПЕРАКЛАДУ НЕ ПАТРАБАВАЛАСЯ

На гэтым тыдні мінчане знаёміліся з творчасцю аднаго з буйнейшых балетных калектываў Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі — з трупа Дзяржаўнага тэатра горада Брно.

Чэшскі балет параўнаўча малады: першыя спектаклі былі паказаны на сцэне пражскага Нацыянальнага тэатра, які адкрыўся ў 1883 годзе. А гісторыя харэаграфічнага мастацтва ў горадзе Брно пачынаецца з 1913 года, калі ў тэатры «На Вевержы» было дадзена першае такое прадстаўленне.

— Шлях станаўлення нацыянальнага балета, — сказаў карэспандэнту «ЛіМа» мастацкі кіраўнік трупы, што гастралюе цяпер у нашай краіне, заслужаны артыст ЧССР Іржы Немецек, — заўсёды адбываецца пад уплывам класічных узораў. Не пазбегнуў такога уплыву і наш балет. Асабліва старанна вучылі нашы майстры дасягненні рускай харэаграфічнай школы. Гэтымупрыялі і гастролі па гарадах нашай краіны зорак першай велічыні з берагоў Навы. Надзвычай цёплыя і сяброўскія кантакты завязалі мы з вашымі харэаграфамі і танцоўшчыкамі пасля вызвалення Чэхаславакіі ад нямецка-фашысцкіх акупантаў Савецкай Арміі. Дастаткова сказаць, што яшчэ ў незабытым сорак пятым мы гарача віталі пад нашым небам Галіну Уланаву і яе калектыв!

Сёлета мы знаёмім савецкіх глядачоў з нашымі творчымі шуканнямі. У Мінску паказваем тры аднаактывыя балеты — «Сільфіды» на музыку Ф. Шапэна, «Шэхерзада» М. Рымскага-Корсакава і «Славянскія танцы» А. Дворжана. Нам было прыемна, што мінчане з вялікай цікавасцю глядзелі доваматычны балет на музыку Яна Гануша «Атэла». Сучасны чэшскі нампазітаў, выпускнік вядомай школы Отанара Ерміша, пісаў музыку да «Атэла» восем гадоў. Ён імкнуўся перадаць драматычны напал падзей і характэрна трагічных пачуццяў герояў. Трупа ўплывалася, што задума нампазітара вартая харэаграфічнага ўвасаблення...

І калектыв гасцей сапраўды даў нам адчуць на мове танца, якая не патрабуе перакладу, драматызм неўміручага твора Шэкспіра, шчасце і пакуты венецыянскага маўра. Творчыя шуканні ансамбля, зразумела, адрозніваюць і сімпатый глядачоў, і стрыманую рэакцыю зяўцаў Шэкспіра ў харэаграфічным тлумачэнні (папулярны быў балет «Атэла» ў трантоўцы вядомага грузінскага танцоўшчыка В. Чабуніяні). Прыхільнікам эксперыменталь-

ных пошукаў спадабалася багатая палітыка харэаграфічных выказванняў герояў спектакля, дакладна распрацаваная танцавальная партытура. Вось што сказаў лаўрэат Усесаюзнага конкурсу балетмайстраў, галоўны балетмайстар Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР Валянцін Елізар'еў:

— Звярнула на сябе ўвагу прадуманая рэжысура спектакля «Атэла», у якой пераважае пакуль што элемент драматычнага тэатра. Прыемнае уражанне пакінула музыка, якая мае ў сабе нешта блізкае да вялікага сімфанічнага палатна. На маю думку, выканаўцы партый шчодра выявілі свае здольнасці і артыстычныя магчымасці ў прапанаваных ім харэаграфічных задачах. Адчуваецца, што маладыя танцоўшчыкі захоплены сваёй справай, працуюць самааддана, з юнацкім тэмпераментам...

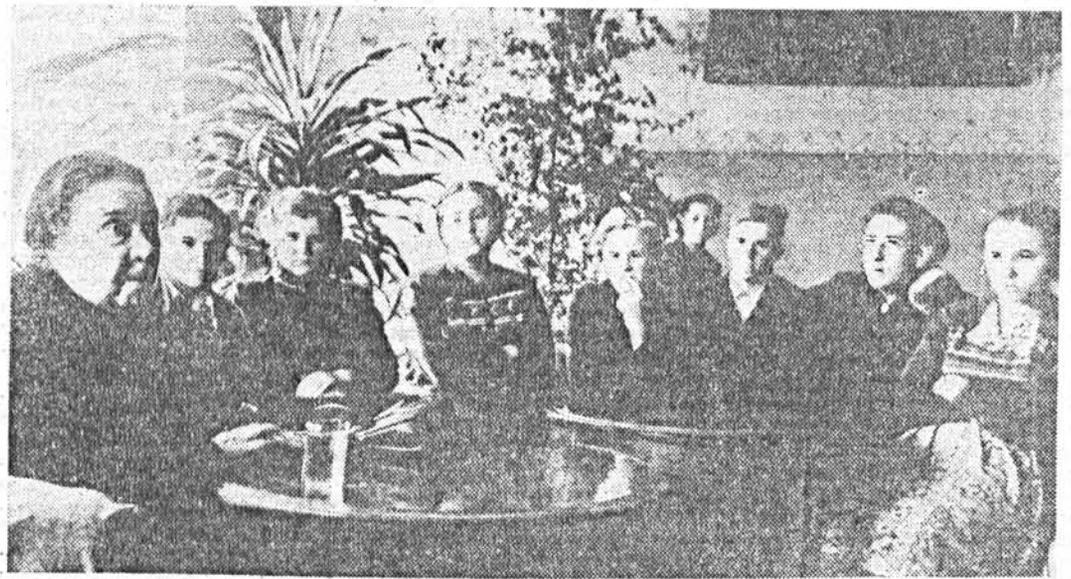
З Мінска маршрут гастролей нашых гасцей — у горад Каўнас.

А. МАЖЭЙКА.

НА ЗДЫМКУ — Я. Баржынская і З. Ганзлюскі ў спектаклі «Атэла».

Фота Ул. КРУКА.

НЕЗАБЫЎНЫЯ ўРАЖАННІ

Яшчэ ў дарэвалюцыйны час афішы ў Мінску і ў Гомелі, у Магілёве і ў Бабруйску амаль кожны сезон запрашалі аматараў тэатра на гастрольныя выступленні выдатных майстроў рускай сцэны. Імёны А. Яблочкінай і А. Южына, А. Астужава і В. Папаннай, М. Блюменталь — Тамарынай і М. Царова, І. Ільінскага і Д. Зяркалавай заўсёды прыцягвалі і прыцягваюць увагу. На спектаклі з удзелам артыстаў Маскоўскага Малога тэатра бывае амаль немагчыма патрапіць, даводзіцца «здабываць» так званы «лішні білеткі».

Зусім нядаўна калектыв Маскоўскага Малога тэатра прыежджаў у беларускую сталіцу з багатым рэпертуарам, і мінчане гарача віталі любімых артыстаў у класічных і сучасных п'есах. Работы народных артыстаў СССР Б. Ра-

венскіх, М. Жарава, А. Гогалевай і іх калектыву засведчылі высокі прафесіяналізм і выразны ідэйна-мастацкі пафас творчасці славетных дзеячаў адной са старэйшых рускіх драматычных сцэн.

У маймі архіве захавалася фота, якое адлюстравала сустрэчу вядомай актрысы Веры Мікалаеўны Папаннай з артыстамі мастацкай самадзейнасці Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна. Гэта адбылося ў 1956 годзе, калі В. Папанная стала асабліва папулярнай, дзякуючы дэманстрацыі фільмаў з яе ўдзелам. Урокі і пароды майстра, яе тактычныя падказкі маладым аматарам і дагэтуль помняцца гамляльчанам. Прапаную здымак «ЛіМу».

Я. САДОУСКІ.

САДРУЖНАСЦЬ

Грамадскасць рэспублікі рыхтуецца адзначыць 50-годдзе беларускага кіно. Сёння са словам пра творчыя кантакты пісьменнікаў і кінематаграфістаў выступае старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, кандыдат мастацтвазнаўства Вацлаў Смоль.

ЧАСАМ літаратуру называюць сястрой кінематографа. У гэтым, бадай, няма перабольшвання. Бо кінамастацтва на працягу свайго існавання сапраўды развіваецца ў цесным узаемадзеянні з літаратурай — прозай, драматургіяй, паэзіяй, публіцыстыкай. Гэты працэс немагчыма нават уявіць без удзелу пісьменніка, без арганічнага спалучэння яго майстэрства з майстэрствам кінематаграфіста. Прыгадаем хоць бы такія пэдэўры сусветнага кіно як «Мы з Кранштата», «Аляксандр Неўскі», «Ленін у Кастрычніку», «Ленін у 1918 годзе». Хіба ж гэта не выдатны ўзор творчай еднасці піра і кінакамеры, пісьменнікаў і рэжысёраў — Ус. Вішнеўскага і Я. Дзыхана, П. Паўленкі і С. Эйзенштэйна, А. Каплера і М. Рома.

Наогул кіно, робячы самыя першыя крокі, апіралася на багатыя здабыткі рускай класікі — на творы А. Пушкіна, Л. Талстога, М. Гогаля, А. Чэхава. Экранізацыя літаратурных твораў з'яўляецца добрай даўняй традыцыяй. Асабліва трывала замацава-

лася яна пасля Вялікага Кастрычніка, калі ў аднаведнасці з Ленінскім дэкрэтам кінематаграфія перайшла ў рукі дзяржавы і была пастаўлена на службу народа, падпарадкавана задачам выхавання новага чалавеча — чалавеча сацыялістычнага грамадства.

Кінематаграфісты ганарыцца, што першы мастацкі беларускі фільм «Лясная быль» (1926 г.) быў пастаўлен на аповесці пісьменніка Міхася Чарота «Свінапас». Ён жа разам з рэжысёрам Ю. Тарычам напісаў і сцэнарый. Зноў жа А. Вольны сумесна з К. Дзяржавіным стварыў літаратурную першааснову (паводле сваёй аповесці «Два») да кінастужкі «Хвоі гамоніць». Імя гэтага пісьменніка доволі часта з'яўлялася ў загаловачых цітрах фільмаў трыццаціх гадоў, як і з'яўлялася імя другога літаратара Р. Кобяка — аўтара сцэнарыяў да карцін «Двойчы народжаны», «Дзюпер у агні».

У 1934 годзе ў якасці сцэнарыста выступіў малады паэт Пятрус Броўка, у выніку чаго паводле аповесці «Каландры» з'явілася ціка-

Сотні шахцёраў і будаўнікоў прыйшлі ў Палац культуры камбіната «Беларускаліт» на сустрэчу з артыстамі Рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага. Дружба салігорцаў з калектывам тэатра завязалася даўно. А год назад наразілася новая форма сувязі — «тэатральныя сэрады».

Кожную чацвёртую сэраду месяца ў Палац культуры калінага камбіната прыходзіць дзівосны свет тэатра, Шахцёры і будаўнікі становіліся тут не толькі гледачамі, але і справядлівымі судзьдзямі, добрымі дарачыкамі.

Нямала цікавых спектакляў убачылі і абмеркавалі салігорцы — «Конь Пржэвальскага» М. Шатрова і «Марыя Сноарт» Ф. Шылера, «А зоры тут шчыха...» Б. Васільева і «Узыходжанне на Фудзіяму» Ч. Айтматава і К. Мухамеджанова, шмат іншых п'есаў.

У заключэнне цыкла «тэатральныя сэрады» горкаўцы накіравалі спектакль на п'есе У. Гібсана «Двое на зрэях». Пасля прагляду па добрай традыцыі адбыўся абмен думкамі.

— Развітанне заўсёды сумнае, а асабліва цяжка расставіцца з сябрамі, — сказаў знаны шахцёр Салігорска, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР, Герой Сацыялістычнай Працы В. К. Бабіч. — «Сэрады» многае адкрылі нам. Мы больш даведаліся аб жыцці і нялёгкай працы акцёраў, зразумелі, які доўгі шлях праходзіць спектакль ад рэжысёра да прэм'еры, пазнаёміліся з творчым калектывам тэатра. Доўга не забудуцца сустрэчы з народнай артысткай СССР А. І. Клімавай, народнымі артыстамі БССР А. Б. Абуховіч і Р. І. Янкоўскім, народным артыстам РСФСР К. А. Шышкіным, заслужанымі артыстамі БССР Ю. Ф. Ступаковым, Б. А. Масыяном, І. А. Ражбай і іншымі. Кожны, хто быў уладальнікам хоць бы адной такой «сэрады», скажа калектыву тэатра вялікае дзякуй. Мы не развітаемся з вамі, сябры, мы гаворым «да бачэння, да новых сустрэч».

БЕЛТА.

У ВАЖЛІВЫ наведвальнік опернага тэатра ўжо зрабіў для сябе важнае адкрыццё — цяпер у спектаклях выступае моцная тэнаравая група, у якой побач з імёнамі прызнаных беларускіх вакалістаў Зіновія Бабія і Валерыя Глушакова мы сустракаем імёны маладых спевакоў Міхаіла Галкоўскага, Уладзіміра Іваноўскага, Аляксандра Дзедзіка і Аляксандра Рудкоўскага.

Цікавая работа лаўрэата Міжнароднага конкурсу імя П. І. Чайкоўскага Аляксандра Рудкоўскага на працягу некалькіх сезонаў прыцягвае ўвагу палоннікаў опернага спявання. Наогул, назіраючы за выканаўчай творчасцю гэтага саліста, заўважаеш, што перапанні шырочы рэпертуарныя рамкі тэатра дазваляюць поўнацю сфарміравацца здольнаму вакалісту. Лрычны тэнар спевака — прыемнага тэмбра і поўнага дыяпазону — вельмі выразна прагучаў у складаных партыях Ленскага («Яўгеніі Анегі»), Альмавівы («Севільскі цырульнік»), Атавія («Дон Жуан»), Альфрэда («Травіята»). Апошняя работа, бадай, найбольш значная ў рэпертуары маладога спевака.

...У доме куртызанкі Вялеты высеў бал. Сюды прыводзіць Гастон дэ Летар'ер свайго сябра Альфрэда Жармона, сына небагатага двараніна з правінцы. Юнак лядаўна прыхаў з вёскі і бяздумнае жыццё маладых вісусаў яшчэ не пазбавіла яго знешняй свежасці і юнацкай прывабнасці.

Менавіта з гэтай сцэны першага акта высвятляецца, што ўвесь воблік спевака і артыста Аляксандра Рудкоўскага поўнацю адвадае патрабаванням партыі Альфрэда.

З вакхічнай застольнай, якую спявае па просьбе гасцей Вялета і Альфрэд, услаўляючы мімалётную аса-

лоду жыцця, артыст увасабляе рысы палкага юнака-рамантыка. Гэта паэма страснага і шчырага кахання. Голас спевака тут свабодна перамагае цяжкае ўзыходжанне гука да верхняга рэгістра, дэманструе прыгажосць гучання ў ніжнім рэгістры. Слухаючы, як гук узвонена пераходзіць ад аксамітнай сярэдзіны да звонкай, поўнага ззяючай прамяністай энергіі вышні, доўш сябе на думцы, што міжволі захаляе лёгка, прыгожым спяваннем Рудкоўскага. Ці не

оперы Тамара Ніжнікава), Альфрэд клянецца жорстка помсціць Вялету. У сцэне з бацькам Альфрэда А. Рудкоўскага дае зразумець, наколькі вялікая сіла двуруніцтва і ханжальства буржуазнага грамадства, калі такая цяжкая чыстая істота, як Вялета, у яго вачах (такіх жа чыстых і ўзвышана прымаючых акружаючы свет) успрымаецца як спараджэнне пекла. Ад драматычнага настрою гэтай сцэны да перадачы напружанага трагізму сцэны з'явагі

... І ГОЛАС ЧЫСТАГА КАХАННЯ

АЛЯКСАНДР РУДКОЎСКИ У СПЕКТАКЛІ «ТРАВІЯТА»
АКАДЭМІЧНАГА ТЭАТРА ОПЕРЫ І БАЛЕТА БССР

стане гэтая дэкаса і прыгажосць самазатой, самалюбаваннем вакаліста? Адказ знаходзім ва ўмелым працытанні спеваком драматургіі оперы Вердзі.

Над гукі пшчотнага вальса гучыць гутарка-дыялог Альфрэда з Вялетай. А. Рудкоўскі ўносіць у сваё разуменне гэтай сцэны тую страгнасць і перакананасць, якія, стаўшы драматычным эквівалентам вакала, непазбежна павінна зарадзіць у душы гораца любімай яго героем жанчыны такіх ж моцных і праўдзівых пачуццёў.

Псіхалагічная напоўненасць гука... Вось галоўнае, што дазволіла А. Рудкоўскаму не збіцца на меладраму ў паказе рамантычнай палыманасці Альфрэда. І гэтая якасць гаворыць не толькі пра багатыя вакальныя магчымасці маладога спевака, але і аб яго працавітасці.

Асабліва запамінаецца эпізод з бацькам. Не ведаючы таго, што каханая жанчына знайшла ў сабе сілы на герайчнае самаадрачэнне (партыю Вялеты чудова выконвае адна з лепшых спявачак беларускай нацыянальнай

Віялеты ў трэцім акце вядзе свайго героя А. Рудкоўскі ўмелым паршчваннем нюансаў «ценю» ў вакальных фарбах.

Аляксандр Рудкоўскі як бы нанова адкрывае для нас старонкі партытуры, запятай здавалася б да непазнавальнасці. І, відаць, каштоўнасць уводаў новых выканаўцаў у стварэнне пастаноўкі жамчужын зарубежнай класікі заключаецца ў нечаканасцях акцёрска-пеўчага разумення вобразаў оперных герояў, значных па работах папярэдніх спевакоў. Значнасць жа работы А. Рудкоўскага ў партыі Альфрэда ў оперы Вердзі — у чуласці да змацьянальнага і лагічнага падтэксту партыі, у перакананых і дакладных вакальных інтанацыях.

Трагічнае адчуванне адзіноцтва Альфрэда асабліва моцнае ў сцэне смерці Вялеты. За спущанымі штормамі на вуліцы шуміць святочны Парыж. У пакоі памірае Вялета. Радасць сустрэчы з Альфрэдам прыблізіла развязку драмы. Сілы пакідаюць няшчасную жанчыну. Кі-

даючы папрок Жоржу Жармону, які падышоў да пасцелі паміраючай, Альфрэда А. Рудкоўскага выносіць адначасова і прыговор сваёй слабасці. І гледачы-слухачы разумеюць трагедыю юнака, які забытаўся ў нікчэмнай маралі буржуазнага грамадства.

Развітваючыся са спектаклем, многія выносяць з сабой адчуванне радасці, уздыму ад сустрэчы з таленавітым выканаўцам, які свежа і па-маладому прачытаў знаёмы да апошняй ноты твор старой добрай класікі. І верыш у поспех артыста, які раскрыў багацце, шчырасць і меладычную прыгажосць вердзіўскага твора і стварыў моцны, узрушаны і натхнёны вобраз.

Ул. ЯФРЭМАУ.

НА ЗДЫМКУ — А. РУДКОЎСКИ ў ролі Альфрэда (на першым плане).

Фота Ст. Грахоўскага.

ПЯРА І КІНАКАМЕРА

вая кінастужка «Хто твой сябра?».

У беларускай кінематаграфіі на самай яе пачатковай стадыі актыўна супрацоўнічалі пісьменнікі А. Штайн і А. Зіноўеў — напісалі сцэнарый фільма «Балтыйцы», Г. Сакалоў-Мікітаў — «Шлях карабля», І. Прут — «Маё кахання». Ды колькі яшчэ можна назваць аўтараў, якія шчыра, бескарэсліва дапамагалі ў станаўленні не толькі беларускага кіно цалкам, але і яго састаўной часткі — кінадраматургіі, як самастойнага жанру літаратуры, усямерна перадавалі свой практычны вопыт маладым калегам братняй рэспублікі.

Роля пісьменнікаў у кінамастацтве асабліва ўзрасла ў пасляваенны час, калі перад імі паўстала задача расказаць аб неўміручым подзвігу народа ў барацьбе з фашысцкімі захопнікамі, за свабоду і незалежнасць радзімы. Драматург Аркадзь Маўзон аперацыйна адгукуўся на тыя падзеі, экранізаваўшы разам з рэжысёрам А. Файнцымерам і У. Корш-Сабліным п'есу «Канстанцін Заслонаў». Гэтым, можна сказаць, быў пакладзены пачатак асвятленню ў беларускім кіно значнай, заўсёды хваляю-

чай тэмы. Фільм, прысвечаны гераічнай дзейнасці Канстанціна Сяргеевіча Заслонава — падпольшчыка і партызана, — вось ужо чвэрць стагоддзя крочыць па ўсёй планеце. Яго глядзелі і вучыліся мужнасці патрыёты Карэі, Кубы, В'етнама, многіх іншых краін, якія яшчэ і сёння вядуць барацьбу супраць прыгнятальнікаў, за нацыянальнае вызваленне.

Азіраючыся на пройдзенае, бачым, што ў розныя перыяды і для розных фільмаў пісалі літаратурныя сцэнарыі А. Макаёнак, М. Лужанін, А. Куляшоў, М. Блісцінаў, К. Крапіва, В. Вольскі. Гэта дзякуючы ім набылі экраннае жыццё камедыі «Паўлінка» Я. Купалы, «Хто смяецца апошнім» і «Пяноц жаваранкі» К. Крапівы, «Несцерка» В. Вольскага, трылогія «На ростанях» Я. Коласа, «Нявестка» А. Кулакоўскага (фільм «Шчасце трэба берачы»). Садружнасць пісьменнікаў А. Куляшова, А. Кучара і рэжысёра У. Корш-Сабліна дала выдатны фільм «Чырвонае лісце», які апаўдае аб мужнай барацьбе партыйнага падполля ў былой Заходняй Беларусі і які з'яўляецца горадасцю беларускага нацыянальнага кіно.

У пачатку шасцідзсятых

гадоў «парог» студыі «Беларусьфільм» пераступіў Васіль Быкаў. У 1963 г. па яго аповесці і напісаным ім сцэнарыі быў створан фільм «Трэцяя ракета». Так, не заканчваючы ні сцэнарнага аддзялення Інстытута кінематаграфіі, ні вышэйшых сцэнарных курсаў ён стаў прафесіянальным сцэнарыстам. Бо, як вядома, праз паўны час ім была зроблена экранізацыя аповесці «Альпійская балада» (карціну паставіў Б. Сцяпанав), а зараз з гэтым рэжысёрам пісьменнік перакладае на мову экранна свой новы твор — «Воўчыю зграю».

Чаму кінематограф так гораца зацікавіўся прозаі В. Быкава? Адказаць на гэтае пытанне не цяжка. Справа ў тым, што яе мова і стылістыка вельмі блізкія кінематографу. Я ўжо не гавару пра «жалезную» сюжэтнасць твораў гэтага аўтара, пра «моцныя» характары герояў, пра тыя складаныя абставіны, у якіх яны дзейнічаюць, выяўляючы сябе, змагаючыся за светлыя ідэалы чалавецтва, аддаючы сваё жыццё. Герой В. Быкава — простыя воіны, радавыя і афіцэры. Даследаванне псіхалогіі людзей менавіта гэтага асяроддзя — цэнтральная тэма пісьменніка.

Хацелі бы яшчэ адзначыць моцную садружнасць, што ўсталявалася паміж пісьменнікам К. Губаровічам і рэжысёрам Л. Голубам. Створаны імі кінастужкі «Дзяўчынка шукае бацьку», «Анюціна дарога», «Паланез Агінскага» кранулі сэрцы не адных толькі маленькіх, але і дарослых гледачоў. Нас вельмі радуе, што сёння гэтыя два чалавекі, чыё сяброўства вымяраецца дзесяцігоддзямі, распачынаюць працу над новай стужкай — аб кароткім, але яркім, палымым жыцці Марата Казея.

Ці трэба гаварыць, якое трагедызнае значэнне для патрыятычнага выхавання юнацтва і дзетвары будзе ме з экранна вобраз маленькага героя.

З кожным годам усё часцей і часцей сустракаем мы імёны пісьменнікаў у дакументальным кіно: Уладзімір Караткевіч, Іван Навуменка, Рыгор Барадулін, Мікола Ваданосаў, Міхась Калачыпскі, Георгій Шыловіч... Добра пасябраваў з кінапубліцыстыкай вядомы беларускі паэт Анатоль Вялюгін. Створаныя па яго сцэнарыях дакументальныя фільмы «Дарога без прывалу», «Герарал Пущча», «Арліная крыніца», «Балада аб мужнасці і любові» (сумесна з М. Тараткевічам) з'яўляюцца гонарам беларускага кіно.

Характэрна, што ў свой час многія літаратары непацэрдна працавалі на студыі «Беларусьфільм» у яе сцэ-

нарным аддзеле. Сярод іх Максім Лужанін, Аркадзь Куляшоў, Мікола Гарулёў, Кастусь Губарэвіч, Юрый Багушэвіч, Пятро Прыходзька і іншыя. Вось і зараз гэтыя традыцыйныя працягваюцца. Штатнымі работнікамі кінастудыі з'яўляюцца пісьменнікі Аляксей Асіпенка, Мікалай Кругавых, а Іван Шамчкін, Андрэй Макаёнак і Васіль Вітка ўваходзяць у сцэнарна-рэжысёрскую калегію.

Садружнасць пяра і экранна прыносіць добры плён, хоць у гэтым плане шмат чаго яшчэ трэба зрабіць. Пастанова ЦК КПСС «Аб мерах па далейшаму развіццю саветскай кінематаграфіі» адкрыла шырокія перспектывы для такой садружнасці. У ёй гаворыцца: з гэтай стварэння значных твораў, прысвечаных важнейшым праблемам сучаснасці і гераічнай гісторыі саветскага народа, трэба больш актыўна прыцягваць для напісання сцэнарыяў таленавітых літаратараў.

Будзем спадзявацца, што і юбілей беларускага кіно паслужыць стымулам для стварэння высока-ідэйных мастацкіх і дакументальных фільмаў, вартых нашага часу. А вырашыць гэту праблему можна ў значнай ступені дзякуючы ўзмацненню творчага супрацоўніцтва паміж кінастудыяй і пісьменнікамі. Лепшыя стужкі, аб якіх гаварылася вышэй, зробіць менавіта па іх сцэнарыях.

В. СМАЛЬ.

Міхаіл ЛЕРМАНТАЎ

Бывай, нямытая Расія,
Краіна з рабствам векавым.
І вы, мундзіры вартавыя,
І ты, народ, пакорны ім.

Магчыма, хоць мяне ўратуюць
Хрыбты Каўказа, як не лёс,
І ад вушэй, што ўсюды чуюць,
І ад вачэй, што бачаць скрозь.

УЦЭС

Начавала хмарка залатая
На грудзях уцёса векавога.
Першы пробліск ранку
маладога —
І ў дарозе зноў хмурынка тая.

Ды ва ўцёса сівага маршчыне
Волкі след застаўся. Адзінока
Ён стаіць. Задумаўся глыбока,
Ціха-ціха плачучы ў пустыні.

1.
Не, не цябе бязмежна так
люблю,
І не тваёй коасою я крануць:
Люблю ў табе ранейшыя
пакуты.

2.
Што загубілі маладосць маю.
Калі лаўлю я часам позірк твой
І ў мілае ўглядаюся аблічча,
Заняты я размоваю таямнічай,
Ды гавару я сэрцам не з табой.

3.
І бачу рысы іншыя ў тваіх,
Шукаю я, згадаўшы дні былыя,
У вуснах—вусны ўжо даўно
нямыя,
Агонь вачэй пагаслых—
у жывых.

З ГЕТЭ

Горныя вяршыні
Цемрадзь стэвіла;
Плавае ў лагчыне
Свежая імгла;
Не пыліць дарога,
Не дрыжаць лісты...
Пачакай... Нічога,
Адпачей і ты.
Пераклаў Яўген ВЕРАБЕН.

АРТЫСТЫ — ХЛЕБАРОБАН

На працягу тыдня артысты Чарнігаўскай філармоніі даялі канцэрты для працаўнікоў вёскі Хойніцкага раёна. Яны пабывалі ў калгасах «Рассвет», «Бальшавік», імя Калініна, у саўгасах «Стрэлічавая», «Перамога сацыялізму» і на торфабрыкетным заводзе «Хойніцкі». Разнастайная змястоўная канцэртная праграма гэтага таленавітага калектыву выклікала ў слухачоў вялікую цікаўнасць. Гарачымі апладысмантамі суправаджаліся выступленні салістаў Наталлі Рудэнкі, Людмілы Бабічавай, Станіслава Рыбалкіна, а таксама вёкальна-інструментальнага ансамбля «Юнацтва».

«Сардэчнае дзякуй, вам!» — гаварылі хлебаробы артыстам братняй Украіны.

Аляксандр БОНДАР,
метадыст Хойніцкага
раённага дома культуры.

РАСКАЗВАЕ РЭДАКТАР ВЫДАВЕЦТВА

«Не дам я сваю вінтоўку!» — рашуча адказвае камандзіру партызан Аркадзь Жураўскі ў другі раз. І яшчэ пакаранне за гэта яму прыпадае насіць цяжкія «Гаўравы дыскі» да ручнога кулямёта. Але галоўнае не ў гэтым — вінтоўка з ім...

«Не дам я сваю вінтоўку!» — рашуча адказвае камандзіру партызан Аркадзь Жураўскі ў другі раз. І яшчэ пакаранне за гэта яму прыпадае насіць цяжкія «Гаўравы дыскі» да ручнога кулямёта. Але галоўнае не ў гэтым — вінтоўка з ім...

Так уласная зброя партызана, самазарадная вінтоўка, выступае ў кнізе Аркадзя Жураўскага нібы жывы персанаж.

Падобнай мнагазначнай дэталлю ў гэтых успамінах з'яўляецца і падораны аўтару ў час хваробы нудадзейны «слоік Піліпавага мёду».

Мёд для хворага чалавека — вельмі карыснае і прыёмнае лекарства. Але так здарылася, што ў хату, дзе напружана аўтар кнігі, зайшоў «хлопчык гадоў васьмі» і папрасіў хлеба. Гаспадыня адрэзала яму паўбулкі, і малы наварнуўся было да дзвярэй...

«— Пачакай! — затрымаў я яго.

— Я падышоў да акна. — расказвае далей мемуарыст, — узяў там слоік з мёдам і падаў яго хлопчыку.

— Што гэта? — недаверліва запытаў той.

— Бяры, табе спатрэбіцца...

Праз акно я ўбачыў, як малы, прыціснуўшы да грудзей хлеб і слоік, паспешна пабег на вуліцу. Хаты праз дзве ўпадзё, збочыўшы з дарогі, сталі сані. Там слідзілі маладая жанчына і яшчэ адно дзіця, захутанае ў коўдру. Хлопчык падбег да саней, перадаў маці сваю здабычу, і сані паехалі далей».

«Добрага сваяка Піліпа» забілі фашысты, а слоік яго мёду, як запавет, як эстафета дабраці і ўвагі да чалавека, перадаецца з рук у рукі і нібы вуснамі загінуўшага патрыёта шэпча: «Набірайцеся моцы, сябры, ганіце ненавіснага ворага з зямлі бацькоў і не забывайце аб тых, хто не дажыў да светлага дня перамогі»...

Гэты эпізод прымусяць усхвалявацца, сціпенуцца ад жалю не адно чытацкае сэрца. Любоў да людзей не можна не хваляваць. Няма сумнення, што аўтару з т а к і м і жыццёвымі назіраннямі і правіламі павераць, што т а к у ю кнігу чытаць будучы.

Мова, якой напісана кніга «За родныя хаты», выкарыстана ў ёй як матэрыял для жывапісу словам. Яна жывая, дакладная, маляўнічая, сапраўды народная. У гэтым няма нічога дзіўнага. Як лінгвіст, гісторык беларускай мовы, тут мемуарыст у сваёй роднай стылі.

У актыве прафесара А. І. Жураўскага ўжо налічваецца звыш васьмідзесці апублікаваных навуковых работ. Але яго пошукі ў галіне вывучэння помнікаў старажытнай беларускай пісьменнасці працягваюцца. Былы партызан знаходзіцца зараз у самым росквіце сваіх навуковых і фізічных сіл — ён толькі яшчэ падышоў да свайго пяцідзесцігадовага юбілею. З выходам кнігі «За родныя хаты» мы пазнаёмімся з яе аўтарам у новай, не менш цікавай якасці — не толькі як з працавітым, удумлівым вучоным, але і таленавітым літаратарам.

В. СУЛТАНАУ,
старшы рэдактар
выдавецтва «Беларусь».

У ПАЧАТКУ гэтай цікавай кнігі, якая хутка з'явіцца на паліцах кніжных магазінаў, чытач разам з яе аўтарам і іншымі спадарожнікамі спаткае каля невялікага ляснога кастра двух незнамых. Пасля першых слоў адзін з незнаёмцаў, разгледзеўшы «вельмі падобных адзін на аднаго» братаў Жураўскіх, здзівіцца: «Пяць братаў?!... Пяць партызан з адной сям'і?» Потым чытач даведаецца, што ў пяцёрх ёсць яшчэ самы старэйшы — шосты брат, які ў гэты час ваюе ў Чырвонай Арміі...

Адзін з братаў — цяпер доктар філалагічных навук

роздум у сакрэце на ўзлеску роднага Бука аб цяжкім лёсе Радзімы, гэта амаль штодзённыя, насцярожаныя ўпачы гадзіны на пасту дзе-небудзь каля кляці ў самым канцы занятай народнымі месцамі вёскі. І гэта пераканаўчы доказ клопату аб сваім родным куце, прыклад сыноўняй любові да бацькоў, узор моцнай дружбы і ўзаемадапамогі паміж пяццю братамі-партызанамі.

Каравульная служба з'яўлялася спачатку амаль што галоўнай ваеннай «спецыяльнасцю» аўтара — учарашняга вучня, які ледзь паспеў перад вайной закончыць сярэдняю школу. Міне час, і

ПАДАРОЖЖА Ў ЮНАЦТВА

прафесар Аркадзь Іосіфавіч Жураўскі, які ўзначальвае сектар гісторыі беларускай мовы Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР — і ёсць аўтар гэтых праніклівых, па шчырасці спавядальных успамінаў. Партызанская брыгада М. П. Гудкова, баявыя дзеянні якой з'явіліся падставай для мемуараў А. Жураўскага, доўгі час базіравалася ў паўночнай частцы Талачынскага раёна Віцебскай вобласці. Мясціны гэтыя — лясныя і балотныя, па-свойму прыгожыя — аўтар ведае з дзяцінства. Тут, у вёсцы Янава, ён нарадзіўся, тут жа ў 1942—1944 гадах разам са сваімі братамі і партызанамі.

малады баец далучыцца да прафесіі мінера, зробіцца майстрам-вынаходнікам узрывунай тэхнікі. І якім! Самаробнымі ўзрывальнікамі юнага партызана захапляліся нават спрактыкаваныя збройнікі, іх высока ацэньвала камандаванне брыгады, імі карысталіся нават у суседніх партызанскіх брыгадах.

Ва ўспамінах Аркадзя Жураўскага мы бачым шырокую разнастайнасць жыцця насельніцтва беларускіх вёсак, часова падпаўных пад прыгнёт фашысцкіх акупантаў. Аўтар як бы заглянуў у душы гэтых людзей, захапіўся іх прыгажосцю і сумленна, усхвалявана расказаў нам аб тым, што ўбачыў. Разам з Жураўскім мы не толькі ўстанавіваем чарговую мінуломбу з даволі мудрагелістым «самаробным узрывальнікам» яго ж канструкцыі і ўласнага выраба, але і прабіраемся ў Янава да яго бацькоў, удзельнічаем у шматдзённых рэйдах, спыняемся ў незнамых вёсках і жывём там на працягу тыдняў і нават месцаў, сустракаемся з рознымі людзьмі. Многія вёскі і непадобныя па характару людзі спаткаюцца на нашым шляху, але ўсіх іх аб'ядноўвае адно: гарачая любоў да сваёй Радзімы і святая нянавісць да яе ворагаў.

Абьякавых да лёсу сваёй краіны амаль няма, а калі яны і знаходзяцца — аўтар выказвае да іх глыбокую нянавісць. Ён кляймое ганьбай адшчапенцаў і яўных прадажнікаў.

Найбольшае ўражанне на чытача кнігі «За родныя хаты» зробіць галоўны лірычны герой, яго роздум і ўчынікі, поспехі і немінучыя на вайне няўдачы. Уменне думаць, правільна ацэньваць складаныя падзеі, разважаць аб перажытым з пазіцыі свайго часу — самая каштоўная якасць літаратара, у тым ліку і аўтара кнігі дакументальнай. Гэта ўменне сведчыць аб духоўным багацці галоўнай дзейнай асобы твора, аб яе здольнасці і праве сказаць уласнае, не пераітае слова пра мінулы вайну, а калі гаварыць больш проста, — сведчыць аб яе безумоўным таленце.

Каштоўным з'яўляецца і другое. Мемуары Аркадзя Жураўскага не толькі знаёміць з дзеяннямі брыгады М. П. Гудкова, але даюць магчымасць пазнаць штосьці для сябе новае аб асаблівас-

Гудкоўцы спусцілі пад адхон 48 варожых эшалонаў, падарвалі звыш 160 аўтамашын, 3 танкі, 250 павозак, разграмілі 7 гарнізонаў і 8 валасных упраў, у аперацыі «рэйкавая вайна» падарвалі 500 рээк, правялі шэраг засадных і адкрытых баёў. Толькі за перыяд ад 26 чэрвеня да 12 ліпеня 1944 года брыгада знішчыла каля 400 варожых салдат і афіцэраў і 500 узяла ў палон.

Баявыя поспехі народных месціцаў былі аплочаны дарагой цаной — каля 300 партызан параўнальна невялікай брыгады М. П. Гудкова аддалі сваё жыццё за справу перамогі над фашысцкімі захопнікамі.

Галоўнай адметнай асаблівасцю гэтай кнігі ўспамінаў з'яўляецца тое, што чытачу будучы прапанаваны мемуары не кіраўніка партызанскай барацьбы, не камандзіра, а сведчанні аб вайне ў тыле ворага радавога партызана, які сказаў паэт, «без званняў і ўзнагарод». Цікава тое, што тут мы сустракаемся з поглядам на патрыятычны партызанскі рух і акупіраваную вёску не «зверху», а «знізу», з глыбіні паходнай калоны, знаёмімся з павелічэннямі байца, які (па зразумелай прычыне) часта нават сам не ведаў, куды кроць і якое заданне ў канцы доўгай дарогі будзе выконваць.

Кніга Аркадзя Жураўскага «За родныя хаты» — гэта позірк юнака на свет з цеснага стралковага акапчыка,

А. Жураўскі, «За родныя хаты», Мінск, «Беларусь», 1974 г.

МЫ, ВЕТЭРАНЫ, ДЗЯКУЕМ!

Чалавечая памяць ніколі не можа забыць грозных часоў народнага змагання з фашысцкімі захопнікамі. Праходзяць гады, дзесяцігоддзі, а ў сэрцах жыве ўспамін аб тых, хто стаў на абарону Айчыны. Шмат кніг, добрых і розных, расказваюць пра гэта. Але нам, ветэранам, асабліва дарагія такія, што ўзнаўляюць падзеі, да якіх мы мелі непасрэдную адносінны. Паэма Еўдакі Якаўлеўны Лось «Слова пра вечныя зоркі» — з такіх твораў. Шчыра, хваляюча, на-майстэрску напісаны гэты твор. А галоўнае — праўдзіва:

..Вам, тагаваршы, конным і пешым,
вам, што гінулі ў дыме баёў,
што пад Мінскам былі ў сорак

запаветнае слова маё.

першым, —

Чытаю я гэты радкі і зноўку вяртаюся ў памяці сваёй да дзён, што сталі вежавымі і ў маім жыцці. Мы змагаліся з ворагам на подступах да Мінска. Баі гэтыя яшчэ раз даказалі, што ніколі нельга зламаць волю народа, які палюбіў сваю Савецкую ўладу.

Рубяжы Сотаі стралковай дывізіі тады, у сорак першым, знаходзіліся перад самым Мінскам. Баі дывізія пачала 26 чэрвеня і на працягу трох сутак паспяхова стрымлівала сілы праціўніка. І не толькі стрымлівала, але на некаторых участках нават адкінула яго на 13—14 кіламетраў.

Вядома, у паўсядзённым жыцці трое сутак мала што значаць. На вайне не толькі суткі, але і гадзіны, нават мінуцы шмат вырашалі. За чацвёрта сутак захопнікі дайшлі да Мінска, а тут

доўга не маглі зламаць супраціўленне абаронцаў:

Трое сутак

«Сотна» стаяла,
хоць наперад ляцела вайна.
Мінск, як родны свой дом, засланыла
ад захопніка-гругана,
Дваццаць шэсць, дваццаць сем, дваццаць

восем...

Запісалі вы даты ў душы—

ўсе, нам адысці удалося
ў тых дні на Масноўскай шашы.

Праўда жыцця. Вось яна, у гэтых радках, што ідуць з самога сэрца пазтэса. Чытаю, а сам успамінаю, як 27 чэрвеня на ўскраіне лесу наш медыка-санітарны батальён у кіламетрах пяці ад Заслаўя сутыкнуўся з механізаванай групай праціўніка. І хоць сілы былі няроўныя, але мы ўступілі ў бой. Гэта сведчанне высокага гераізму савецкіх воінаў.

Аб Сотаі, 1-ай гвардзейскай дывізіі напісана шмат. Артыкулы, нарысы, успаміны, што склалі змест асобных кніг. Паэма ж напісана ўпершыню. І мне прыемна, што такая вядомая пазтэса, як Е. Лось, звярнулася да гэтай удзячнай тэмы і паспяхова справілася з пастаўленай задачай.

Думаю, што выкажу думку ўсіх ветэранаў 1-ай гвардзейскай дывізіі: твор гэты цудоўны, праўдзівы, варты самай высокай ацэнкі. Мы, ветэраны, дзякуем пазтэсе!

М. ГАРАНСкі,

ветэран 100, 1-ай гвардзейскай стралковай дывізіі, гварды палкоўнік у адстаўцы, загадчык кафедры палітэнаноміі Мінскага радыётэхнічнага інстытута.

СОРАК ДОБРЫХ НАДЗЕЙ

Пры рэдакцыі газеты «Гомельская праўда» на грамадскіх пачатках працуе двухгадовы ўніверсітэт рабочых і сельскіх карэспандэнтаў. Нядаўна тут адбыўся чарговы выпуск яго слухачоў. 40 чалавек розных узростаў і прафесій закончылі гэтую своеасаблівую навучальную ўстанову, дзе нас вучылі валодаць словам, умець выступіць у газеце з аператыўнай інфармацыяй, карэспандэнцыяй, артыкулам на грамадска важных пытаннях.

Для нас чыталі лекцыі супрацоўнікі «Гомельскай праўды», карэспандэнты цэнтральных і рэспубліканскіх газет, партыйныя і савецкія работнікі. На ўрачыстым сходзе выпускнікам універсітэта рабселькораў уручылі пасведчанні аб яго заканчэнні, было сказана многа добрых слоў і пажаданняў.

Мы ўдзячны за вучобу, увагу і клопаты ўсім, хто веў нас па прыступ-

ках ведаў. Гэтае пачуццё жыве ў душы маіх тагаваршышаў па ўніверсітэту — удзельніка Вялікай Айчыннай вайны, пенсіянера С. І. Міхалевіча, інжынера СБМУ-3 С. Загальскага, плітчыка-абліцоўшчыка БУ-107 І. Шапталы, рабочага вагона-рамонтнага завода А. Завальнюка і іншых.

40 выпускнікоў — гэта 40 добрых надзей, што мы будзем актыўнымі памочнікамі прафесійных журналістаў.

С. ПЕРАПЕЛКІНА.

Народны ансамбль песні і танца Рэчыцкага дрэва-апрацоўчага вытворчага аб'яднання добра вядомы ў нашай рэспубліцы. Ён неаднаразова прадстаўляў Гомельшчыну на шматлікіх фестывалях самадзейнага мастацтва.

Нядаўна Гомельская студыя тэлебачання зрабіла запіс канцэрта гэтага калектыву, які трансліраваўся на Цэнтральнае тэлебачанне.

Харавая група артыстаў-аматараў выканала песні самадзейных кампазітараў Л. Фрэнкеля-Майзіка на словы І. Кірэйчыка «Цвітуць у Гомелі сады», П. Калеснікава на словы В. Сяўбы «Я ўлюблены ў Беларусь» і іншы. Была паказана таксама вакальна-харэаграфічная кампазіцыя «Вербачка» ў пастаноўцы балетмайстра Э. Сцяпанчанкі.

Прадэкара падыгралі рэжысёр В. Панькова і рэдактар М. Бандарэнка.

На здымку — выступае харавая група народнага ансамбля песні і танца.

Фота і тэкст М. ВЫСОЦКАГА.

У НАШАП краіне выдаецца многа газет і часопісаў для людзей розных прафесій і спецыяльнасцей, розных узростаў і густаў. Але ёсць часопісы і газеты, якія неабходны ў кожнай сям'і — гэта грамадска-палітычныя і літаратурна-мастацкія выданні.

Для аматараў літаратуры і мастацтва ў рэспубліцы выходзяць часопісы «Полымя», «Беларусь», «Малодосць» і «Неман», штотыднёвік «Літаратура і мастацтва», для дзяцей — «Бярозка» і «Вясёлка». Той, хто любіць паэзію і прозу, прачытае на іх старонках новыя вершы і апавяданні, раманы і аповесці беларускіх пісьменнікаў, рэцэнзіі на іх новыя творы, праблемныя артыкулы на пытаннях развіцця літаратуры.

Хто цікавіцца выяўленчым мастацтвам, архітэктурай, тэатрам, музыкай і кіно знойдзе на старонках «ЛіМа» матэрыялы розных жанраў: артыкул пра мастака, рэжысёра і акцёра, рэцэнзію на прэм'еру спектакля, водгук на новы твор кампазітара, скульптара, праект архітэктара, мастацкую і дакументальную кінастужку.

На старонках штотыднёвіка шырока асвятляецца работа культуры і асвету рэспублікі — клубы, дамоў і палацаў культуры, бібліятэкі, музеяў і паркаў, самадзейных калектываў, творчасць народных умельцаў.

У разгары падпіснай кампаніі. Як і летась, наперадзе гэтага важнага мерапрыемства

ІДЗЕ ПАДПІСКА

Ідзе Гомельская вобласць. Тут наколь што найбольшая колькасць падпісчыкаў на «ЛіМ». Добра робіцца гэта справа на Магілёўшчыне і Віцебшчыне.

Але засмучаюць і трываюць вынікі падпіскі на рэспубліканскія літаратурна-мастацкія выданні ў Брэсцкай і Гродзенскай абласцях. Лічы на гэтыя часопісы і газеты тут больш чым сціплага. Адставанне недавальнае і тлумачыцца яно тым, што органы культуры і работнікі «Саюздруку» гэтых абласцей пусцілі важную справу, як кажуць, на самацёк. А тым часам рэзервы тут неабмежаваныя. Трэба шукаць і знаходзіць падпісчыкаў на літаратурна-мастацкія выданні сярод інтэлігенцыі, шматлікіх аматараў самадзейнага мастацтва.

Яшчэ не ў усіх раёнах аформлена бібліятэчная падпіска, хаця тэрміны яе ўжо мінулі. Марудна разгортваецца індывідуальная падпіска. Хацелася, каб гэта справа ў бліжэйшыя дні ажывілася ў творчых саюзях — архітэктараў і мастакоў, кампазітараў і кінематографістаў, у Беларуска-тэатральным аб'яднанні. Прыклад сур'ёзнага стаўлення, як і летась, паказваюць калектывы акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, Дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа ў Віцебску.

Больш дзейнай работы па арганізацыі

падпіскі на літаратурныя выданні трэба чакаць і ад раённых і гарадскіх аддзелаў культуры, работнікаў дамоў і палацаў культуры, бібліятэк, прафсаюзаў.

Практыка паказвае, што там, дзе да справы ставяцца з душой, дзе ўмела арганізуюць падпіску на яе — і вынікі адпаведныя. Заслугоўвае ўвагу вопыт Жлобінскага агенцтва «Саюздруку», які ўзначальвае Кацярына Іванаўна Грабянчук. Да пачатку падпіснай кампаніі ў раёне быў распрацаваны план яе правядзення. Адбыўся семінар грамадскіх распаўсюджвальнікаў друку, былі тэматычныя выданняў. Добры плён дала нарада сакратараў пярвічных партыйных арганізацый прадпрыемстваў і устаноў, старшын сельсаветаў. У раёне кожны клуб і бібліятэка аформілі падпіску на штотыднёвік. У цесным кантакце працуе начальнік агенцтва з бібліятэкамі і школамі раёна. Актыўна дапамагае агенцтву «Саюздруку» раённы аддзел культуры.

Бліжэйшыя памочнікі Кацярыны Іванаўны Грабянчук — грамадскія распаўсюджвальнікі друку. Гэта — людзі аўтарытэты, перадавікі вытворчасці, якія ўмеюць весці арганізатарскую работу, добра ведаюць друкаваныя выданні. Іх часта збіраюць на нарады, дзе яны дзеляцца вопытам работы. Не першы год вядзе падпіску на ра-

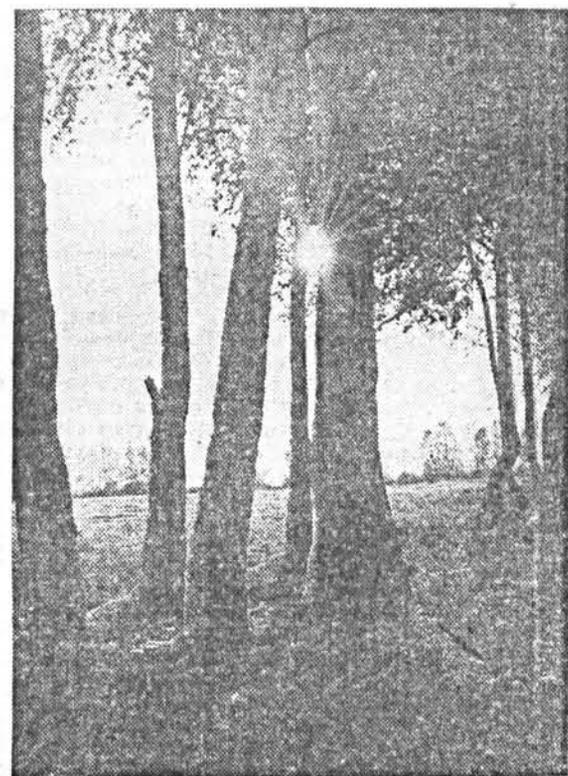
монтным заводзе Дора Ліпаўна Сасноўская. Яна ўважліва ставіцца да запатрабаванняў сваіх падпісчыкаў, карыстаецца ў іх даверам і аўтарытэтам. Ужо сёлета Дора Ліпаўна аформіла падпіску на 1300 экзэмпляраў газет і часопісаў.

Старанна прапагандуе перыядычны друк на камбінаце бытавога абслугоўвання насельніцтва Таццяна Аляксееўна Казлова. Яна распаўсюдзіла ўжо больш 1100 экзэмпляраў газет і часопісаў.

Жлобінскае агенцтва «Саюздруку» надае вялікую ўвагу арганізацыі падпіскі на сяле. Работнікі агенцтва выязджаюць у калгасы і саўгасы, дапамагаюць сельскім аддзяленням сувязі. Заслугоўвае ўвагу вопыт работнікаў сувязі саўгаса «Лукскае». Ужо дзесяць год тут працуе Антаніна Іванаўна Семчына. Яна ведае патрэбы жыхароў і ўмела прапагандуе перыядычныя выданні. Падпіску на газеты і часопісы Антаніне Іванаўне дапамагаюць праводзіць настаўнікі мясцовай сярэдняй і пачатковай школ.

Ёсць яшчэ час, каб ажывіць, актывізаваць падпіску на рэспубліканскія літаратурна-мастацкія выданні. Усюды яна прымаецца без абмежаванняў, на любы тэрмін. Пачасная справа органаў культуры, агенцтваў «Саюздруку», творчых саюзаў завяршыць яе паспяхова.

М. ДУБОУСкі,
старшы інструктар
Упраўлення распаўсюджвання друку Міністэрства сувязі БССР.

МОЙ РОДНЫ КУТ.

Фотаэцюд А. РОЗБІЛІ.

БАЯВАЯ гісторыя Жлобінскага знішчальнага батальёна кароткая, але насычана яна важнымі падзеямі, азнаменавана падзвігамі байцоў і камандзіраў гэтага народнага добраахвотнага фарміравання.

Жлобін размяшчаны на правым беразе Дняпра. У ліпені — жніўні 1941 года ў гэтым раёне вёў герайчныя баі 63-ці стралковы корпус пад камандаваннем таленавітага военачальніка генерала Леаніда Рыгоравіча Пятроўскага. Больш дакладна — Жлобін быў левым флангам корпуса. Непасрэдна ў раёне горада змагалася 154-я стралковая дывізія, якая прыбыла сюды ў канцы чэрвеня з Ульянаўска. У гэтыя ж дні, 27 чэрвеня, быў сфарміраваны і Жлобінскі знішчальны батальён. Камандзірам яго быў інструктар ЦК КП(б) Беларусі Уладзімір Арцёмавіч Міронаў, камісарам — загадчык ваеннага аддзела Жлобінскага райкома партыі Георгій Васільевіч Злынаў, начальнікам штаба — ветэран партыі, камісар часоў грамадзянскай вайны Аляксандр Міхайлавіч Яраш.

Байцы знішчальнага батальёна змагаліся ў пэсным уззамадзеянні з воямі дывізіі. «Пачынаючы з 27 чэрвеня па 15 жніўня мы вялі разведку ў глыбокім тыле праціўніка ў розных напрамках. Разведка была арганізавана па заданню штаба корпуса, штаба дывізіі і палкоў», — адзначае У. Міронаў у дакладнай ад 17 верасня 1941 года ў ЦК КП(б) аб дзейнасці Жлобінскага знішчальнага батальёна.

Актыўныя баявыя дзеянні 63-га корпуса на Дняпры вызначылі характар і мэты заданняў, якія выконваў знішчальны батальён. Перш за ўсё — разведка. Ею займаўся спецыяльны ўзвод. Разведчыкам-знішчальнікам і камандаваў Антон Пятровіч Ткачоў. Выдатны спартсмен, ён хадаў у разведку адзін або з групай, днём і ноччу, у Жлобін, заняты фашыстамі, пад Бабруйск.

Асабліва інтэнсіўную і рознабаковую разведку вялі байцы-знішчальнікі перад контрнаступленнем 63-га стралковага корпуса. Трэба было фарсіраваць Днепр і вызваліць ад ворага Жлобін і Рагачоў. Атрымаўшы заданне ад штаба дывізіі, Антон Ткачоў і яго сябры-разведчыкі цёмнай ноччу пералезлі Днепр на поўдзень ад Жлобіна. Потым ішлі берагам, знаёмай сцежкай, па якой усяго месяц назад Антон Ткачоў хадаў з каханай.

Трэба было прайсці незаўважанымі ў Жлобін, дарадца да дома на вуліцы Карпілаўскай — там жыўць добрыя, даўно знаёмыя людзі. Яны дадуць прытулак, дапамогу.

...Стары, гаспадар дома, сустрэў Антона і яго таварышаў як родных. Размясціліся на гарышчы хлява.

За суткі, што знаходзіліся ў Жлобіне, яны многае даведліся аб гітлераўцах — у горадзе размясціліся пяхотныя часць, артылерыя, мінамётчыкі. На беразе Дняпра вы-

капаны акопы, траншэі. Вораг стварыў надковападобную лінію абароны, моцныя апорныя пункты з агнявымі кропкамі на высокім чыгуначным насыпе, у раёне дэпо і хлебазавода.

Вярталіся разведчыкі да сваіх, на левы бераг Дняпра, зноў цёмнай ноччу.

2.

Антон Ткачоў не паспеў надмацавацца, як яго выклікаў камандзір знішчальнага батальёна Міронаў.

— Званілі са штаба, вас чакае камандзір корпуса Пятроўскі. Вельмі цікавіцца вашым паходам у Жлобін. Сядзьце на палутарку і едзьце. Будзеце дакладваць Пятроўскаму аб выніках разведкі.

Камкор знаходзіўся на ка-

чыкам ваеннага аддзела райкома партыі, часта бываў у школах. Цяпер, калі прыйшоў час выпрабаванняў, старшакласнікі ўступілі ў рады бачальнага батальёна. Важныя і дакладныя звесткі аб размяшчэнні варажых артылерыйскіх батарэй здабылі Мікалай і Уладзімір Рагуляевы, Ваня Жлоба, Юра Рыжыкаў, Анатоль Валько.

4.

У контрнаступленне 63-ці стралковы корпус перайшоў на досвітку трынаццатага ліпеня. Улічваючы абставіны, якія склаліся, Л. Р. Пятроўскі загадаў фарсіраваць Днепр на шырокім фронце, маючы баявы пародак у адзін эшалон. На поўнач ад Рагачо-

ва ад ворага раён дэпо. У гэтай сутычцы загінуў смерцю героя камандзір узвода Ярохін.

Нарэшце, асноўныя сілы палка пайшлі ў атаку. У акопы праціўніка першай уварвалася трэцяя рота. Не прыняўшы штыкавой атакі, гітлераўцы ўпаклі. Але потым ім усё ж удалося ўмацавацца ў паўночна-заходняй частцы Жлобіна. Тут яны занялі выгядны рубж і прасоўванне нашых атакуючых падраздзяленняў спынілася. Але праціўнік пратрымаўся тут нядоўга — 510-ы стралковы полк пад камандаваннем адважнага маёра Карамушкі, фарсіраваўшы Днепр, выйшаў на поўнач ад Жлобіна — у Лебедзеўку і пачаў акружаць фашыстаў. У баявых парад-

дзе наступлення. Камандзір корпуса маневрыраваў сваім рэзервам, накіроўваў яго на самыя важныя і цяжкія ўчасткі.

Праціўнік увёў у бой танкі, узняў у паветра авіяцыю. Але нішто не магло спыніць наступу 63-га стралковага корпуса, які наносіў контрудар на фронт: паўночна-заходні раён Рагачова — паўднёвы захад Жлобіна.

Вораг не вытрымаў націску савенскіх дывізіяў і адступіў на 25—30 км.

У апэратыўнай зводцы Саўінфармбюро тады паведамлялася, што 13 ліпеня 1941 года савецкія войскі штурмам авалодалі гарады Жлобін і Рагачоў. У другім томе «Гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Савецкага Саюза 1941—1945 гг.» адзначаецца: «Галоўны ўдар наносіў 63-і стралковы корпус пад камандаваннем камкора Л. Р. Пятроўскага. Войскі фарсіравалі Днепр, вызвалілі гарады Рагачоў і Жлобін і з баямі рушылі ў паўночна-заходнім напрамку на Бабруйск».

Контрудар на Дняпры, у раёне Рагачова, Жлобіна быў першым буйным наступленнем савенскіх войск Заходняга фронту летам 1941 года.

5.

Франтавы Жлобін наладжваў жыццё. Байцы знішчальнага батальёна яшчэ і на наступны дзень, 14 ліпеня, вылоўлівалі асобных гітлераўцаў, якія хаваліся ў горадзе. Раённы камітэт партыі, райвыканком накіравалі частку байцоў-знішчальнікаў на патрэбную і вужную работу — яны наладжвалі выпечку хлеба, гандаль, адкрывалі грамадскія сталовыя, балніцы. Але галоўная справа была іх там, на фронце.

Вось ужо вызвалены Кабапоўка, Курганы. Гэта было 18 ліпеня, 437-ы полк наступае далей, адбівае ў ворага Нова-Мазалаў, Ухватаўку.

Знішчальны батальён паранейшаму аказваў войскам дапамогу. Аж да 15 жніўня жлобінцы ўдзень і ўначы хадзілі ў разведку, у прыфрантавой паласе вылоўлівалі дыверсантаў, шпіёнаў. Разам з воямі ўдзельнічалі ў бітвах. Байцы ішлі кровапралітнымі. Толькі 19 і 20 ліпеня гітлераўцы шэсць разоў атакавалі 437-ы полк.

6-жніўня 1941 года падзвігі воінаў корпуса і Жло-

На Жлобінскім плацдарме

Старонкі гісторыі Жлобінскага знішчальнага батальёна

мандным пункце на беразе Дняпра, якраз насупраць Жлобіна. Быў атрыманы загад: прагнаць ворага з высокага дняпроўскага берага. Але для гэтага трэба ведаць, што мае праціўнік, якая яго сіла, дзе яго ўмацаванні. У прыватнасці, тут у Жлобіне, і калі да Пятроўскага падышоў ад'ютант, старшы лейтэнант Колесаў, і паведаміў, што на КП прыбыў разведчык знішчальнага батальёна, камкор узрадаваўся.

— Няхай ідзе суды. Жлобін насупраць — разведчыку лягчэй будзе дакладваць аб сваім паходзе.

Антон ішаў чуў пра камкора: сын выдамага ленинца, Рыгора Іванавіча Пятроўскага, ўдзельнік рэвалюцыі 1917 года, камандзір, камісар грамадзянскай вайны. Разведчык уважліва разглядаў камкора — сярэдняга росту, плячысты, з чорнай шчотачкай вусоў. На гімнасцёрцы ордэны — Чырвонага Сцяга і Чырвонай Зоркі.

— Ну, раскажыце, што нам немцы рыхтуюць? — усміхнуўся ён аднымі вачыма.

Ткачоў падрабязна раскажаў аб выніках разведкі ў Жлобіне.

— Добра разведалі! Дзякуй. А як вы глядзіце, таварыш Ткачоў, калі вас і іншых таварышаў са знішчальнага батальёна пры наступленні на Жлобін накіруем у якасці разведчыкаў — праваднікоў? Вельмі патрэбна.

— Я гатовы і іншыя пойдуць, таварыш камкор!

Пятроўскі усміхнуўся.

— Перадайце таварышу Міронаву, што знішчальны батальён наступае разам са 154-й дывізіяй.

3.

Камуністы знішчальнага батальёна на сваім кароткім сходзе абмяркоўвалі адно пытанне: што ўжо зроблена, якія задачы стаяць перад падраздзяленнем. Дзяліліся думкай, раіліся. Баец знішчальнага батальёна, камуніст Архіп Раманавіч Харамецкі далажыў сходу аб эвакуацыі: у тыл адпраўлена пяць тысяч тон зерня, дзвесце тон муні, сто тон цукру.

Таварыш аб групах народнага апалчэння ў вёсках. Усе яны былі ўзброены вінтоўкамі, гранатамі. Актыўна ўдзельнічаюць у барацьбе з варажымі дыверсантамі, шпіёнамі.

Георгій Васільевіч Злынаў раскажаў пра юных разведчыкаў. Камісар знішчальнага батальёна быў іх «шэфам». Да вайны ён працаваў загад-

чова перайшла ў наступленне 61-я, у цэнтры — 167-я, на левым фланзе — 154-я дывізіі, у задачу якіх уваходзіла — фарсіраваць Днепр, авалодаць Жлобінам, нанесці ўдар на ворага ў напрамку Бабруйска.

Разам са 154-й стралковай дывізіяй у бой уступіў Жлобінскі знішчальны батальён. Многія яго байцы і камандзіры ішлі ў баявых парадках як праваднікі, якія выдатна ведаюць і мясцовасць, і асаблівасці варажэй абароны ў раёне Жлобіна. Праваднікам і палкам 154-й дывізіі ішлі Г. Злынаў, П. Тамкоў, І. Крышнёў; камандзір узвода разведкі жлобінскага батальёна Антон Ткачоў і яшчэ тры байцы — знішчальнікі знаходзіліся ў баявых парадках 437-га стралковага палка.

Пасля дваццаціхвіліннай інтэнсіўнай артылерыйскай падрыхтоўкі дывізіі рушылі праз Днепр. Плавальных сродкаў амаль не было. Усё спатрэбілася — і рыбачыя лодкі, і бярвенні, і дошкі, і наспех збітыя плыты. 437-ы полк выкарыстаў паўразбураны чыгуначны мост.

Камандаванне наперад прадбачыла — штурм Жлобіна будзе цяжкім. Таму распрацавалі два варыянты наступлення: у фронт і абыходным маневрам. Рашылі агнём і дэманстравальнымі дзеяннямі скаваць праціўніка з фронту. Адначасова ўмацаваць фронты скрытна абысці флангі ворага, выйсці ў яго тыл і потым ужо агучным наступленнем вызваліць Жлобін.

Для бою з флангаў і ў тыле праціўніка выдзелілі тры стралковыя падраздзяленні. Іх умацнілі станковымі кулямётамі і зграмамі. Чырвонаярмейцаў павялі разведчыкі знішчальнага батальёна: камсамалец Пракаловіч, стары чыгуначнік, прозвішча якога высветліць не ўдалося, і Антон Ткачоў. Ён пайшоў з узводам малодшага лейтэнанта Аляксандра Яфімавіча Ярохіна і ўдала правёў яго садамі. Неўзабаве ўзвод быў ужо на заходнім баку горада, і адтуль у спіну ворага адкрыў раптоўны агонь з чатырох кулямётаў і двух мінамётаў. Мінамётчыкі білі па нямецкіх батарэях, размешчаных у цэнтры Жлобіна.

З'яўленне савенскіх воінаў у тыле ворага выклікала ў праціўніка паніку. Узвод у гэтым цяжкім баі знішчыў каля сотні гітлераўцаў, ачыс-

ках палка таксама знаходзіліся байцы і камандзіры Жлобінскага знішчальнага батальёна. Яны як праваднікі падраздзяленняў адыгралі важную ролю ў паспяховым контрнаступленні.

На працягу ўсяго дня дывізіі 63-га стралковага корпуса вялі цяжкія баі, знішчаючы агнём гармат, мінамётаў, кулямётаў, штыкамі і гранатамі фашыстаў, якія заселі ў апорных пунктах, бліндажах.

Асабліва моцнае супраціўленне вораг аказаў у самім Жлобіне. Воінам 437-га палка, байцам знішчальнага батальёна ў літаральным сэнсе слова давялося выкарыстоўваць штыкамі фашыстаў, якія заселі ў каменных будынках, у склепах, у дэпо.

Артылерыйскія батарэі, якія пераправіліся праз Днепр, прамой наводкай знішчалі ворага.

Камкор Л. Пятроўскі ў ходзе контрудара ўвесь час знаходзіўся ў самым пекле бою — яго КП быў побач з камандным пунктам аднаго з палкоў. Сюды наступалі данасенні з усіх дывізіяў аб хо-

Гэтыя гітлераўцы «закончылі» сваю вайну ўжо ў ліпені 41-га пад Жлобінам.

МОЙ ЛІТАРАТУРНЫ НАСТАЎНІК

ДА 75-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ АДАМА БАБАРЭКІ

біскапа знішчальнага батальёна былі адзначаны высокімі ўрадавымі ўзнагародамі: сорака байцоў і камандзіраў 437-га палка былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі, а капітану А. Ф. Баталаву было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Ордэны Чырвонага Сцяга атрымалі В. А. Міронаў, А. М. Яран і П. Н. Тамкоў, ордэны Чырвонай Зоркі — А. П. Ткачоў, М. Д. Шапіра.

Некалькі раней за ўмелае кіраўніцтва баявымі дзеяннямі камандзіру корпусу Л. Р. Пятроўскаму было прысвоена воінскае званне генерал-лейтэнанта.

У сярэдзіне жніўня праціўнік, сканцэнтраваны вялікія сілы, пацясніў дывізію 63-га корпуса. Асабліва трывожнае становішча складалася пад Стрэшынам. Для таго, каб ліквідаваць прарыв, камандаванне перакінула сюды резерв, у тым ліку байцоў Жлобінскага знішчальнага батальёна і стрэшынскіх апалчэнцаў.

Жлобінскі батальён трымаў участак абароны ля вёскі Малыя Рагі, а затым у раёне Сырога Алёсу.

Становішча з кожнай гадзінай рабілася ўсё больш складаным. Камандзір знішчальнага батальёна Міронаў са штаба 154-й дывізіі атрымаў загад: акаляцца кулямётна-ружэйным агнём адбіваць атакі праціўніка, прыкрываючы адыходзячыя нашы вайсковыя часткі.

Вораг кінуў два батальёны пяхоты. Байцы-знішчальнікі мужна ўтрымлівалі рубяж. У цяжкім баі геройскай смерцю загінуў камсамалец Пракаповіч, быў тройчы паранены баец Рыгор Шандаровіч. Да апошняй хвіліны кулямётны агонь ворага з кулямёта цяжкапаранены адважны камуніст Мішка.

Потым, адшоўшы, батальён змагаўся на станцыі Хальч. Штаб 63-га корпуса пакіраваў да знішчальнікаў байцоў з гарматных разлікаў. «Гарматнікі», застаўшыся без гармат, былі надзейнымі кулямётчыкамі.

— Артылерыст, што артыст — на любой эстрадзе выступае! — жартавалі «гарматнікі». Не сумавалі і байцы-знішчальнікі. Калі раніцай 16 жніўня гітлераўцы пайшлі ў псіхічную атаку, яны падпусцілі блізка гітлераўцаў, па камандзе Міронава адкрылі знішчальны агонь. Фашыстам давялося залегчы. Адбілі байцы другую і трэцюю варожыя атакі. Але і батальён не страціў. У раёне вёскі Завад байцы-знішчальнікі аказаліся ў калыны варожыя акружэння. Камандзір рашыў — сіламі, якія засталіся, ісці на прарыв.

Увесь агонь кулямётаў батальён сканцэнтравалі на пяхоты ворага. І хця праціўнік гэта спачатку ашаламіла, вырвацца з акружэння жлобінцам не ўдалося. Гітлераўцы абрушылі на іх моцны аўтаматны і мінамётны агонь. У байцоў-знішчальнікаў засталіся лічаныя патроны і гранаты. Трэба было захаваць людзей. Міронаў загадаў: «Адыходзім у лес, у балота. Месца збору ў раёне станцыі Салтанаўка».

Выходзілі з акружэння невялікімі групамі: 25 байцоў-знішчальнікаў павёў Злынаў, 73 — Міронаў.

З таго часу многія з іх пачалі сваю партызанскую, падпольную барацьбу з невялікім ворагам.

М. АНДРУШЧАНКА,
навуковы супрацоўнік
Інстытута гісторыі АН БССР.

У аўдыторыю шостага класа зайшоў загадчык школы (у тых часы дырэктароў не было), а з ім чалавек у шэрай шарсцяной гімнасцёрцы.

— Адам Антонавіч Бабарэка будзе выкладаць у вас беларускую мову і літаратуру...

Бабарэка пакланіўся і вельмі ўсміхнуўся. Астаўшыся сам-насам з намі, ён разгарнуў журнал і пачаў знаёміцца з вучнямі. У гэты час мой калега па парце падаў мне запіску: «Адам Антонавіч — беларускі пісьменнік, — было напісана ў ёй. Я ведаў пра гэта і неймаверна абрадаваўся, бо я ж ўжо ў той час быў рэдактарам школьнай нацыянальнай газеты і нават даслаў замятку ў «Савецкую Беларусь», у якой чытаў творы Адама Бабарэкі.

Гэты дзень стаў для мяне незабытым. Адам Антонавіч павольна хадзіў паміж партыямі, спакойным і выразным голасам расказваў нам пра тое, над чым будзем працаваць, паабяцаў у бліжэйшыя дні завядзіць нас у

Дом Першага з'езда РСДРП (у той час там жыў Янка Купала). Я тады заўважыў, што гімнасцёрка на локцях у новага настаўніка акуратна заціравана, раменны паясок на ёй быў вельмі вузенькім, чорныя штаны добра адпраасаваны, падношаныя чаравікі безданорна ззялі чысцінёй.

Наш клас палюбіў новага настаўніка. У яго вялікіх цёмнашэрых вачах святлілася дабрата, ласка, а ў кожным слове на ўрок было многа цікавага, для нас невядомага, захапляючага. Майскім днём ён павёў нас за горад. Над ракою Свіслаччу на ўскраі пералеску засялі мы кругом каля настаўніка. На гэты раз ён быў у новым нацыёне і адчуваў сябе крывы сваёй. Ён сцінуў пінжак і седзячы чытаў нам апавяданні і вершы з часопіса «Маладняк».

А пасля мы крочылі лясною сцяжынай аж да паселішча Дараўна, дзе знаходзілася падсобная гаспадарка Белгетэхнікума. Наша 11-я працоўная Мінская школа лічылася практыкавальна-паназальнай пры гэтай навучнай установе. Калі мы расцягнуліся штурчак, дык нехта з вучняў за плячыма настаўніка крыкнуў:

— Адам Антонавіч, што гэта за зоркі ў вас на плячах?!

Праз белую парнілёвую кашулю на плячах настаўніка ярка прасвечваліся рубцамі дзве пяціканцовыя зоркі, велічынёй з пяцько жонка.

Бабарэка нервова накінуў пінжак на плечы, пачырванеў, выцер хусцінай спацелы твар і спакойна адказаў:

— Вы хочаце пазнаёміцца з часцінкай майго біяграфіі?.. Скажу каротка. Быў партызанам. У часе бою мяне зняўмаку схвалілі пілсудчыкі, беларускія салдаты. Здэканваліся, білі, вы-

разалі на плячах дзве зоркі. Ды хіба ж гэта было толькі са мною? Амаль уся Беларусь панувала!..

Неўзабаве я стаў членам літаратурнага аб'яднання «Маладняк». Адночы папрасіў мяне Міхась Чарот упарадкаваць архіў нашай літаратурнай арганізацыі. Разам з Васілём Сташэўскім раскладвалі мы па алфавіту ў папкі анкетны пераглед з'езда «Маладняка», прыкладвалі да іх розныя даведкі і аўтабіяграфічныя нататкі. Памятаю, што калі ўзяў у рукі аўтабіяграфію А. Бабарэкі, дык аж затросся ад цікавасці. Але пісьменнік вельмі скупа расказваў пра сябе. Пісаў, што рана памёрла бацька, прымаў удзел у арганізацыі камсамольскай ячэйкі ў вёсцы. Служыў у Чырвонай Арміі (у часнях ВЧК), вучыўся ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце.

Але я ўжо знаў ад многіх, што мой настаўнік, які зведзеў цяжкае жыццё, зрабіў нямала для развіцця беларускай савецкай літаратуры. Праз многа год цікавацца да літаратурнай спадчыны А. Бабарэкі ў мяне не гасла, а кожная новая біяграфічная вестачка пра майго першага літаратурнага настаўніка была бласмерна дарагой і прыемнай.

З успамінаў жонкі пісьменніка я даведаўся, што «да паступлення ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт Адам Бабарэка працаваў настаўнікам у вясковай школе на Капыльшчыне, быў адначасова членам рэўнама Пунзэўскай воласці і загадваў аддзелам народнай асветы. Тут ён вёў значную палітычную і антырэлігійную работу сярод насельніцтва, сярод моладзі і настаўнікаў. І моладзь не стала хадзіць у царкву, а ўступала ў камсамол. Дый у многіх сталых людзей астыў рэлігійны дурман.

Поп з царкоўнага амбону пралінаў Адама».

Першая кніга А. Бабарэкі пад назвай «Апавяданні» выдадзена ў 1925 годзе, але ж яго творчасць была вядома з 1921 года. Апавяданні, вершы, допісы, артыкулы змяшчаліся на старонках газеты «Савецкая Беларусь», у часопісах «Маладняк», «Малады араты», «Чырвоны себіт».

З 1927 года А. Бабарэка рэдагуе часопіс «Узвышша». Крытычныя артыкулы «Шлях «Маладняка», «Вясну радзіма вясень», «3 літаратурных натач» прынеслі яму шырокую і заслужаную вядомасць. Глыбінёю навуковага падыходу да разгляду літаратурных з'яў, да ацэнкі творчасці пісьменнікаў вызначаюцца яго артыкулы, прыведзеныя ў літаратурнай дзейнасці Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, К. Чорнага, М. Чарота, З. Бядулі, У. Дубоўкі, Я. Пушчы.

Адам Бабарэка ўсім сэрцам, усёй душою быў адданы выхаванню літаратурнай моладзі.

Незабытым застаўся для мяне снежань 1925 года. Нясю свайму настаўніку некалькі вершаў, кажу, што хачу перадаць іх у друк. Адам Бабарэка падірэсліў некаторыя загадоўкі ў вершах і пачаў гаворку пра недахопы ў маіх творах, а некалькі старонак адлілаў убок. Пасля сабраў адкладзеныя старонкі і сказаў:

— Вось гэтыя вершы, спадзяюся, будуць змешчаны.

Часопіс «Малады араты» надрукаваў у лютым 1926 года старонку маіх вершаў, станючы ацэненым Адамам Бабарэкам.

Так, дзякуючы майму настаўніку, я распачаў свой творчы шлях.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ.

Юрый КАТЛЯРЭУСКІ

СЛУП

Я памятаў Сцяпана худым, бездапаможным чалавекам, які заўсёды падаў на зямлю, калі аб яго лоб стукалася муха.

Цяпер Сцяпан самазадаволенна паіраваў для мяне груднымі мускуламі, потым спіннымі, потым мускуламі жывата, і, нарэшце, біцэпсамі і трыцэпсамі.

— А памятаеш, якім хілым быў паўгода назад? А цяпер каго захачу ў штопар магу скруціць і коркі вымаць прымушу.

Я маўчаў. Ён зноўку заіграў мускуламі, і, адчуўшы задавальненне, зняў тэлефонную трубку:

— Глядзі! Не паспеў я і рот раскрыць, як ён двума пальцамі скруціў спіраллю на ёй вушка.

— Бачыў? Дробязь гэта... І, не чакаючы пахвалы, ён раптам абхаліў абедзве рукамі кабінку, падняў яе ў паветра і пераставіў на сярэдзіну тратура. Нацягнуліся і са званам лопнулі праводы.

— Ну як?! Я зачаравана маўчаў. Сцяпан не зразумеў гэтага, нахмурывся, левай рукой вырваў з зямлі трохгедовае дрэўца і закінуў яго на страху суседняга пціпа-варховага дома.

— А цяпер? Я не ведаў аб чым гаварыць. — Ты што, не верыш? — падазрона запытаўся Сцяпан. — Дык глядзі! Ён падышоў да жэлезабетоннага тэлеграфнага слупа і, прымераючыся, папаяваў на рукі.

— Цяпер я яго выцягну. — Не трэба, — папрасіў я. — Трэба, — упэўнена сказаў Сцяпан.

— Навошта, — загудзеў слуп. — Хто гэта абазваўся, — падазрона паглядзеў у мой бок Сцяпан.

— Я сказаў, — абазваўся слуп. — Я табе пагавару, — патрос кулаком Сцяпан. — Маўчаць, калі не пытаюцца!

Ён заказаў рукавы і абхаліў слуп рукамі. Але не тут было! Ён пацягнуў мацней. Ніякіх зрухаў. Ён упёрся з такой страшэннай сілай, што ногі на лыткі ўвайшлі ў зямлю. Слуп не скрануўся.

— А-а-а, дык ты яшчэ супраціўляешся, — і Сцяпан пачаў хістаць слуп з боку ўбок, біць яго кулакамі і нават — гэта было зусім бессаромна — падкопваць пад яго. Але ўсё было дарэмна. Нарэшце, Сцяпан спыніўся і цяжка задыхаўся.

— Дурань ты, — спакойна сказаў слуп.

— Хто, я? — крыкнуў пакрыўджаны Сцяпан. — Ну, сцеражыся, жэлезабетонны...

І не паспеў я апамятацца, як мой былы сябра адбегся метраў на пяцьдзесят убок, набычыўся, і бы ракета, набіраючы хуткасць, рынуўся на слуп. Раздаўся глухі ўдар галавы аб бетон, слуп цяжка вохнуў і пакасіўся.

Сцяпан спыніўся каля яго і, паціраючы лоб, з ухмылкай, помсліва сказаў:

— Ну, хто дурань? Пераклад з рускай.

Антон БЯЛЕВІЧ

ПЛАТОН ПАД «МУХАЙ»

На Платона зноў населі:

— Гнаць! Ён, шальма, ганьбіць цэхі!..

Дзядзька кажа:

— На виселі Выпіў хлопец, то не грэх.

— Чулі?

— Што?

— Платон пад «мухай».

— Пад вількай?

— Паўкіло!..

Зноў пясочнаць:

— Хлопец, слухай,

Каб апошні раз было!

— От населі! Ну, прыдзіры!

Трошкі хлопец акасеў.

Дзе ён выпіў? На радзінах.

На радзінах п'юць усе.

Праўда ж?

— Праўда.

— Стаўлю кропку.

А Сымон яму ў адказ:

— На другіх радзінах стойку

Выпіў, дзядзька, і за вас.

Зноў бядуюць:

— Небаракка.

— Хто?

— Сымон.

— А што? Кань!

— Не прыйшоў, прыплеўся

ракам,

Хоць круці з яго гуны.

Засядаюць. Многа дурцаў,

Зноў пясочаць пакрысе.

— От зубастыя натуралі!

Хлопец трошкі акасеў.

Дзе ён выпіў? На хаўтурах.

На хаўтурах п'юць усе.

Праўда ж?

— Праўда?

— Стаўлю кропку.

А Сымон яму ў адказ:

— На другіх хаўтурах стойку

Выпіў, дзядзька, і за вас...

— На хаўтурах?!

— Так...

Вядома, —

Дзядзька загрудні яго!

— Ах, п'янчуга, несвядомы,

Дакаціўся да чаго!

І не выйшаў на рабо!

Гэта Высеўка Сымон.

— Гнаць бядягу!

— Нельга. Што ты?

Рад ён, выйсі — дык жа боты

Прамяняў на самагон.

— Босы?

— Босы... Дапаможам?

Хай жа боты купіць ён...

Дзядзьку «добраўкага» можа,

З калектыву выгнаць вон?!

Без слоў.

Малюні А. ШАШЦОВА.

Міністэрства культуры БССР выказвае спачуванне старшаму інспектару Сіневічу Мікалаю Васільевічу з прычыны напаткаўшага яго гора — заўчаснай смерці бацькі.

Выстаўка твораў нямецкіх сяброў

ВЫНІК НАВУКОВЫХ ПОШУКАУ

ЦІКАВАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ

ПОШУКІ І АДКРЫЦЦІ

СТВАРЫЛІ «ВЕЧНЫ» ПАРКЕТ

Цэлыя ракі «вылівае» за суткі буйны папяровы камбінат — сотні тысяч тон вады. А для задавальнення ж яго «смагі» — непазбавна для выпуску цэлюлозы — патрабуецца зусім невялікі ручаёк, саця частка спажываемай вільгаці. Куды ж расходуецца астатняя маса вады?

На разбаўленне прамысловага сьлёду, які папярэдне апрацаваны бактэрыямі. Яны з'яўляюцца духмянымі злучэнні, солі, кіслоты, якія ўтрымліваюцца ў ім. Але і пасля бягальнай ачысткі вады не то што піць, нават у раку або возера нехта зліваць. Яна афарбавана ў цёмнакарычневы колер. У ёй шмат лігніну, супраць якога бласяльныя бактэрыі.

Да нядаўняга часу барацьба з гэтым «упартым», не жадаючым ісці ў асадак, вялася беспаспяхова. Нават пасля частковага выдалення лігніну і доўгага адстою раствора невялікая колькасць яго ўсё ж заставалася ў вадзе і, трапляючы ў вады, губіла мікрафлору ў доўгіх адкладаннях.

Работнікі вытворчасці звярнуліся за дапамогай да вучоных: ці нехта знайсці «управу» на непакорны лігнін і звесці да мінімуму спажыванне вады камбінатам?

Выкананы складаны заказ узяліся беларускія, маскоўскія і ленинградскія вучоныя. Першад частка работы ўжо закончана — супрацоўнікі кафедры радыяцыйнай хіміі БДУ імя У. І. Леніна стварылі новы комплексны метад ачысткі сцёкавых вод. Матэрыялы даследаванняў перададзены Усесаюзнаму навуко-

ва-вытворчаму аб'яднанню цэлюлозна-папяровай прамысловасці для прэзентавання даследнай устаноўкі.

Пасля доўгіх пошукаў было знойдзена цікавае вырашэнне праблемы: у раствор дадаюць арганічныя злучэнні, абпраменьваюць яго невялікай дозой радыяцыі і праз некалькі хвілін у вадзе ўтвараецца надобная на студзень маса, якая выпадае ў асадак. Яго фільтруюць, і вада зноў можа быць выкарыстана ў вытворчасці. Пры гэтым спосабе ачысткі камбінат будзе ўжываць вады на многа менш, чым раней.

Але вучоныя задумаліся — а ці нехта выкарыстаць і асадак? Прамачышы ім бетон, атрымалі вельмі трывалы і стойкі да карозі матэрыял, які спадабаўся будаўнікам. Затым сумесню палімеру і лігніну апрацавалі адходы драўніны, зноў прымяніўшы абпраменьванне, — аказалася, што гэты спосаб палімерызаванні надае ім незвычайную трываласць. Выразны паркет пасля такой апрацоўкі становіцца «вечным», пераўвходзячы на трываласці дубовы. Пліты з аілак, стружак і адходаў паперы не крышчаць, не асыпаюцца. А калі дадаць у прамочванне фарбавальнікі, то драўніна-пластычнаму матэрыялу можна надаць любы колер.

Такое прымяненне адходаў ачысткі сцёкавых вод і асноўнай вытворчасці зробіць — яе значна дэшэвейшай. А будаўнікі атрымаюць новыя недарэгія матэрыялы.

В. БІРУКОУ,
кар. БЕЛТА.

Мы часта задаем сабе пытанне, ці не адпадае неабходнасць ручнога майстэрства ў век, калі найскладанейшыя аперацыі можа рабіць машына, і калі гэтыя машыны ўсё больш удаснавальваюцца, замяняючы ручную працу ў розных відах вытворчасці. І ў нашым уяўленні працэс друкавання не толькі тэкстаў, але і ілюстрацый, рэпрадукцый даўно п'ялзецца справай сучасных друкарскіх машын. Але аказваецца, што высокакваліфікаванае ручное майстэрства і высокаэстэтычнае па-чучцё чалавека дало нам магчымасць убачыць сёння ў залах мінскага Палаца мастацтваў і кранальную чысціню жывапісу Яна Ван-Эйка, і строгаую яснасць карцін Леанарда да Вінчы, і спыніцца ў роздуме перад тварэннямі Іераніма Босха... Перад намі пляшотнасць палітры Рэнуара і надзвычайная каляровая дэкаратыўнасць карцін Гагена... Так, але гэта палотны не арыгіналаў, а рэпрадукцыі, выкананыя метадам фотакопіі. Высокая якасць іх дасягаецца доўгімі, карпатлівымі і працаёмкімі працэсамі, якія адраджаюцца ад звычайнага фотамеханічнага спосабу друкавання. Влікае значэнне тут надаецца рэтушы, якая карэктывуе колер негатываў. Пасля пробных адбіткаў майстры зноў і зноў вяртаюцца да рэтушы і нарэшце пераводзяць негатывы на светаадчувальны пласт хромажэлаціну, якім пакрыты фармы для друку. Рэагуючы на назначныя змяненні тэмпературы і вільготнасці паветра, гэты пласт дэзавуе майстрам атрымаць такую тонкасць нюансаў жывапісу, якая характэрная толькі для фотатыпіі. Друкуючы на машыне плоскага друку, якая паволі рухаецца. Кожны ліст здымаецца рукой і звяртаецца з арыгіналам. Машына тут не замяняе чалавека, а толькі служыць сродкам усаблення яго майстэрства.

«Умелыя рукі друкуюць шэдэўры майстроў» — глыбока апраўдаецца ўсёй экспазіцыяй гэтай надпісу, які вяртае адзін з раздзелаў выстаўкі кнігі і рэпрадукцый, што выпускаюцца дрэздэнскім выдавецтвам «Мастацтва».

Гэта адно з вядучых выдавецтваў па мастацтве Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Яно было створана ўсяго 22 гады назад, але ўжо здолела заваяваць сусветную вядомасць. Больш за 500 кніг і тысячы рэпрадукцый фотакопій выдалілі мільённымі тыражамі. Прадукцыя выдавецтва экспартуецца ў 45 краін свету, 95 кніг атрымалі айчыныя і замежныя

Узнагароды, а 150 фотатыпіі рэкамендуецца ЮНЕСКА ў серыі «Найпрыгажэйшыя рэпрадукцыі свету».

Сярод кніг нямала выданняў, над якімі працавалі сумесна мастакі і мастацтвазнаўцы ГДР і Савецкага Саюза. Іх працу мы бачым цяпер у экспазіцыі. Аўтар унікальнага альбома «Дрэздэнская галерэя» — буйнейшы савецкі мастацтвазнаўца М. Алпатаў. Выдавецтва выпусціла кнігі пра творчасць Рублёва і Дзіянсія, пра рускую народную цацку і савецкі фарфор, пра творчасць Міхаіла Врубеля і Веры Мухінай. Плён сумеснай працы і папулярная гісторыя сусветнага мастацтва прызначаны для самага шырокага чытача. Выйшлі ў свет два тамы на рускай і нямецкай мовах, агульным тыражом у два мільёны экзэмпляраў. Дрэздэнскае выдавецтва побач з выданнем унікальных манаграфій і ілюстраваных навуковых прац, елікае значэнне аддае вытворчасці масавай кнігі па пытаннях мастацтва. Гэта задача градытавана дзяржаўнай палітыкай па шырокай мастацкай адукацыі народа. Прафесар кніжнай графікі і друкарскай справы Вернер Клемне, які прымае актыўны ўдзел у рабоце выдавецтва, з'яўляецца заснавальнікам спецыяльнага таварыства заахвочвання і развіцця мастацка наштоўнай масавай кнігі.

Тым, што менавіта выпускае выдавецтва, якіх майстроў вывучае мастацтва яно прапагандае ў манаграфіях, кнігах і альбомах — вызначаецца яго палітыка ў мастацкім жыцці краіны. Для дрэздэнскага выдавецтва — гэта палітыка прапаганды творчасці прагрэсіўных мастакоў свету пры асаблівай увазе да дзейнасці мастакоў Германіі, якія прысвяцілі свае жыццё барацьбе супраць фашызму. Мы бачым на выстаўцы цудоўныя выданні, прысвечаныя гісторыі мексіканскага нацыянальнага роспісу — мастацтва Ярмаку, рэвалюцыйнаму. Спецыяльная частка экспазіцыі раскрывае наштоўнасць манаграфіі Давіда Альфонса Сікейраса. Яна мае і арыгінальныя работы буйнейшага майстра манументальнага мастацтва. Кнігі з вялікімі ілюстрацыйным матэрыялам расказваюць пра творчасць страгнага гуманіста Кётэ Кельвіц, палкага барацьбіта супраць гібельнай для чалавецтва палітыкі вайны Ота Дзікса, пра графіка-філосафа Франца Мезэрэля. Прадстаўляючы манаграфіі Джона Хартфілда, Фрыца Крэмера, Курта Квернера арганізатары выстаў-

кі зрабілі невялікія перасоўныя раздзелы пра творчасць гэтых мастакоў. У іх — кароткія, багатыя на факты біграфічныя даведкі і арыгінальныя работы — добра дапаўняюць ілюстрацыйны матэрыял кніг.

Вяртаючыся да творчасці ўжо знаёмага савецкаму глядачу Фрыца Крэмера, мы даведваемся з экспазіцыі пра палітычны напад, грамадзянскае страшнасць гэтага мастака-камуніста. У 1933 годзе ён збірае подпісы супраць выключэння Кётэ Кельвіц і Генрыха Мана з Прускай акадэміі мастацтваў. У 1944 годзе палонным ён стварае антыфашысцкі камітэт у Югаславіі. І нам зразумела, чаму гэты мастак стварыў грандыёзны помнік ахвярам фашызму ў Вене, Эбензее, Бухенвальдзе, Маутхаўзене, помнікі-заклікі да чалавецтва, і гучаць яны грозным, папярэдальным наба-там...

З экспазіцыі мы даведаліся, які нялёгкі шлях пройзены іншымі мастакамі-антыфашыстамі ў жорсткіх умовах перадаважнай Германіі. Курт Квернер быў слесарам. Але праца рабочага не магла забяспечыць чалавека хлеба. Даводзілася займацца невялікім гандлем, — праўда і гэта не выратавала. Атрымліваў мізэрную дапамогу па беспрацоўю. Мастацтва вучыўся ўсяго некалькі тыдняў у Ота Дзікса. Але прызнанне мастака прымусіла яго вывучаць сваю краіну. Двойчы пеша ён падарожнічаў па Германіі. Пазнаёміўшыся з такімі фактамі жыцця мастака, глядач больш поўна ўспрымае мастака, запамінае яго выразны, сялянскага тыпу твар па фатаграфіі, змешчанай на супервакладцы, больш востра бачыць яго ўсхваляваны, сумныя пейзажы.

Выстаўку ў Палацы мастацтваў неўможа лічыць толькі мастацкай. Больш дакладна — гэта выстаўка паліграфіі. І усё ж яна паказала мастацтва, расказала пра творчасць новай мастацтва, Высокай ле і эстэтычнай вартасці, якія прыцягнулі шмат глядачоў. Сярод наведвальнікаў і шматлікія аматары мастацтва, і кнігалюбы, і мастакі, і тыя, каму выстаўка дапамагла бліжэй пазнаёміцца з кнігай па мастацтве. Вялікую дапамогу ад гэтай экспазіцыі маюць і паліграфісты, якія на наглядным матэрыяле маглі прасачыць этапы стварэння мастацкай кнігі.

Адырыццё такой выстаўкі — прыклад узаемаўзбагачэння і дружалюбнага супрацоўніцтва народаў ГДР і Савецкага Саюза на глебе культурнага будаўніцтва.

Э. ПУГАЧОВА.

КАРЭЛІЦКІЯ УМЕЛЫЦЫ

Трэці год Карэліцкі мясцовы аркамітэт па рабоце з народнымі ўмельцамі наладжвае выстаўкі народнай творчасці раёна. Сёлетнюю выстаўку наведалі жыхары Навагрудка, Слоніма, мясцовых вёскаў. На ёй прадстаўлены экспанаты, якія знаёмяць з самабытным мастацтвам. Захапляе тэхніка пляцення карункаў у вёсках В. Слабада, Пагарэлка, Турэц, Любна, Азерскае, Лукі і інш. Цікавыя

па кампазіцыйнаму і тэхнічнаму ранейшаму абрусам з карункамі.

Характэрнымі для Гродзенскай вобласці з'яўляюцца поцілкі — «перабіранкі», як іх называюць у тутэйшых мясцінах. Дэкаратыўныя гарызантальныя палосы з арнаментамі, расліннымі і геаметрычнымі дэталімі ўпрыгожваюць іх.

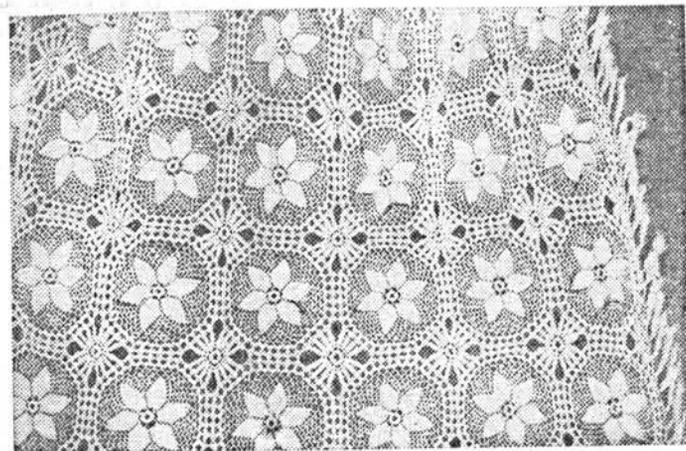
У гэтым годзе на выстаўцы

прадстаўлена беларускае народнае мужыцкае і жаночае адзенне. Вельмі цікавыя жаночы касцюм, які выканала на матывах касцюма XVIII стагоддзя Э. Кавалеўская з вёскі Заполле.

У мэтах папулярнасці народнай творчасці частка экспанатаў набываецца ў фонд Рэспубліканскага Дома народнай творчасці.

А. ДУДАРЭНКА,
метадыст Рэспубліканскага Дома народнай творчасці.

На здымку — вязаны абрус, зроблены налгасніцай З. Варановіч з вёскі Любна.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.